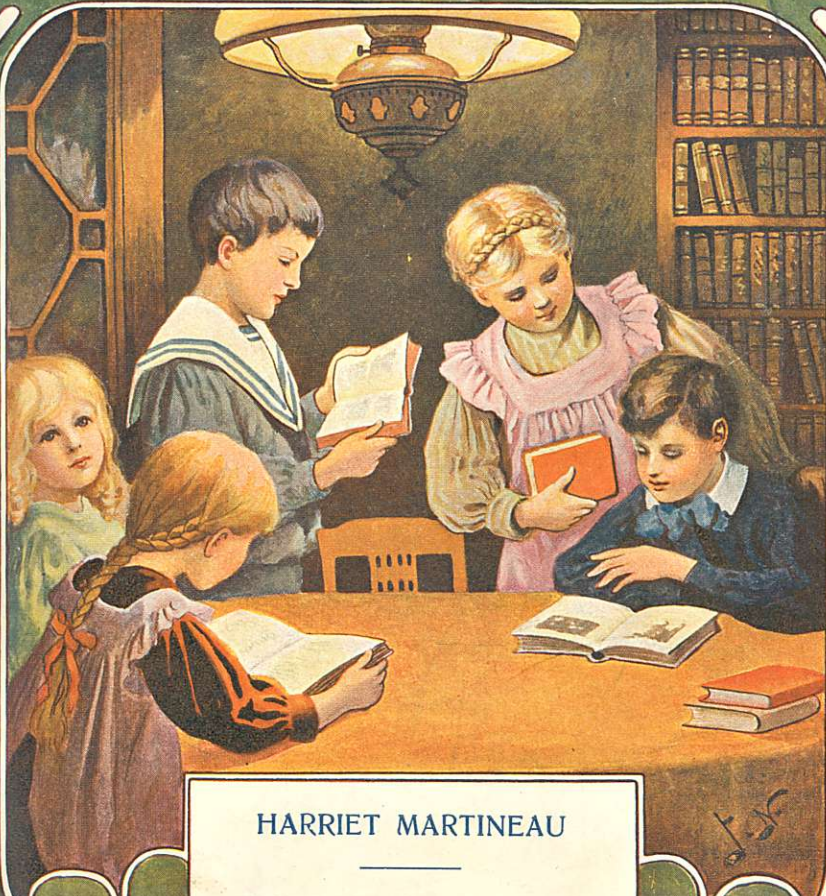

SUOMEN LASTEN KIRJOJA

HARRIET MARTINEAU

CROFTONIN KOULUPOJAT

SUOMEN LASTEN KIRJOJA II

KOLMISOINNUN TOIMITTAMA SARJA

CROFTONIN KOULUPOJAT

CROFTONIN KOULUPOJAT

KERTOMUS ENGLANNISTA

KIRJOITTANUT

HARRIET MARTINEAU

ENGLANNIN KIELESTÄ SUOMENTANUT

HANNES LEIVISKÄ

PORVOOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ERIK TUOMINEN

KIRJAINKIRJE

WERNER SÖDERSTRÖM

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

WERNER SÖDERSTRÖM

PORVOOSSA 1908

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN KIRJAPAINOSSA

1 L u k u.

PROCTORIN PERHE.

Herra Proctor, kemisti ja rohtolan omistaja, asui Lontoon Strandkadun varrella. Hänen lapsiansa mielestä ei voinut missään muualla olla hauskempaa paikkaa tai asuntoa. Heidän kotinsa oli lämmin talvella ja niin lähellä kirkkoa, että pahimmallakin ilmalla sinne helposti pääsi. Eipä ollut liioin pitkä matka Covent Gardenin myymälöihin; niin että jos joku ystävä tuli odottamatta päivällisen aikaan, Jane tai Agnes saattoi pistäytyä ostamaan lintupaistin tai kasviksia ja hedelmiä, ja palata takaisin, ennenkuin kukaan tiesi kaivatakaan. Samoin voi pikku Harry tallustella sinne sisarineen, varhain kesäamuina, ostamaan penny'llänsä, jos sattui sellaista olemaan, kukkia isän pöydälle, hänelle iloiseksi hämmästykseksi aamiaiselle tullessaan. Ja ainoastaan hiukan loitommalla oli Temple-Garden puisto, jonne äiti otti kauniina kesä-iltoina lapset kävelyille ja nauttimaan raitista joki-ilmaa. Ja jos isäkin joskus voi pieneksi ajaksi tulla mukaan, oli se koko perheestä hauskin ja kaunein paikka maailmassa — paitsi yhtä. Se oli Broadstairs, meren rannalla, jossa kerran oli oltu lasten sairastettua tuhkuria, ja jota aina muisteltiin rannalla kuohuvine aaltoineen ja raittiine merituulineen.

Hauskinta lapsista oli kuitenkin se, että kotoa näki suoraan joelle. Talossa oli kolme takaikkunaa,

ja toisen kerroksen sekä ullakon ikkunoista oli tuo näköala joelle, kuten lapset sitä nimittivät. Kahden korkean tiilirakennuksen välissä oli näet muutaman metrin levyinen aukko, ja siitähän näki palasen leveätä jokea, laivoineen ja purjeineen. Toisen ikkunan kohdalla oli myöskin pieni parveke ja silläpä Jane ja Agnes istuivat ompeluksineen, kun oli kaunis ilma eikä aurinko liian kuumasti polttanut. Siellä vanhin-veli John myöskin joskus istui aamusilla kesälomansa aikana, tai säikäytteli sisariaan kiipeillen vaarallisilla paikoilla. Joskus kertoi hän koulujuttujaan, herättäen nuoremman veljensä Hughin kateutta kertomalla pojista, jotka olivat jo kyllin vanhoja käydäkseen Croftonin koulua.

Tytöt eivät saaneet olla rauhassa peloltansa silloinkaan kuin John oli poissa, sillä Hugh matki veljeänsä kaikissa ja keksi lisäksi koko joukon omia kepposiaan. Eikä siinä auttanut sisarten varoitukset eikä rukoukset, sillä Hugh sanoi rupeavansa joko sotilaaksi tai merimieheksi, ja sitä varten täytyi hänen harjoitella. Agnes sisar oli silloin melkein itkeä siitä, että oli oltu meren rannalla ja siellä nähty niin paljon laivoja, sillä, ajatteli hän, jollei Hugh olisi nähnyt niin paljon maailmaa niin hän olisi tyytynyt olemaan isänsä oppilaana ja elänyt kotona muiden kanssa. Janen mielestä ei Hughin kanssa pitänyt väitellä, niin kentiesi hänen halunsakin vähenisi. Hän muisti isän kertoneen itsekin nuorena ihailleensa sotaa, ja halunneensa ruveta sotilaaksi, mutta sitten oli Espanjasta tullut sotilaita ja ne olivat kertoneet millaista sota todella on. Silloin oli häneltä mennyt ainiaaksi halu ruveta sotilaaksi ja hän oli ruvennut rauhalliseksi Lontoon asukkaaksi, eikä hän sitä ole koskaan katunut. Hugh on hyvin isän kaltainen, lisäsi

Jane, eikä olisi kummaa jos sama muutos tapahtuisi hänessä kuin isässäkin, jos ei häntä väittelemisellä saateta kovin itsepäiseksi. Näin sisaret vuoroin huokasivat vuoroin juttelivat keskenään veljensä kohtalosta.

Mutta oli eräs henkilö, joka nauroi Hughin tuumille — miss Harold, kotiopettaja, joka kävi lapsia opettamassa joka aamupäivä. Kun usein sattui että Hugh vaan katseli ulos, kun olisi pitänyt läksyjä lukea, tai piirusti sotamiehiä tai laivoja taululleen, kun olisi pitänyt lukua laskea, niin neiti Harold nauroi ja sanoi Hughille että siitpä tulee oiva soturi tai merimies, joka ei tiedä mitään maantieteestä eikä luvunlaskusta. Miten hän voi laskea laskujansa tai tuntea maita, joissa hän matkustaa. Hugh ei voinut kieltää että opettaja on oikeassa, mutta silti olivat koulutunnit vaikeita ja hän toivoi että ne pian loppuisivat, jotta pääsisi suuren ruokapöydän alle lukemaan Robinson Crusoea, tai leikkimään haaksirikkoista, uskotellen huvittavansa pikku Harrya. Häntä hävetti kun sisaret edistyivät ja aivan suorastaan siitä syystä, että heillä oli huvia opiskelemisesta, vaikka he aikoivat elää Lontoossa, ja hän, jonka olisi pitänyt suurten tulevaisuussuunnitelmiansa vuoksi hankkia paljon tietoja, ei vaan jaksanut voittaa laiskuuttaan ja ruveta ahkerasti lukemaan. Jane rupesi lukemaan ranskalaisia kirjoja joutohetkinään, ja Agnes täytti usein taulunsa kertolaskulla, aivan huviksensa, eikä Hugh osannut pienimpiäkään tehtäviään kunnollisesti! Hän oli kyllä, se on totta, pari vuotta nuorempi kuin Agnes, mutta tämäpä oli jo seitsenvuotiaana osannut paljon enemmän kuin Hugh nyt kahdeksanvuotiaana. Eipä kummaa että Hugh alkoi tuntea itsensä onnettomaksi. Neiti Harold oli tyytymätön ja Hugh tiesi varmasti, että hän on äidillekin kertonut kaikki. Äiti

rupesikin ankarammaksi läksyjä kuunnellessaan, ja Agnes itki salaa, kun Hugh ei osannut mitään eikä oi-kaissut, vaikka alituisesti pyydettiin oikaisemaan tuota päähänpistoaan että »neljä kertaa seitsemän on viisi-kymmentäkuusi».

Päivä päivältä nämä asiat vaivasivat yhä enemmän pikku miestä. Ja kun John tuli kesälomalle ja kertoi kaikellaisia juttuja Croftonin koulupojista, eikä lainkaan mitään sellaisista vaikeuksista, joita hänellä oli kotiopettajan johdolla opiskellessaan, alkoi Hugh kovasti ikävöidä Croftonin kouluun. Taistelut ja haaksirikotkin saivat nyt väistyä. Mutta pahinta oli se, että Croftoniin ei voinut päästä. Sillä johtaja Tooke ei ottanut sinne kymmentä vuotta nuorempia. Hugh tiesi että isä ja äiti lähettävät hänet Johnin mukana joskus, mutta kun nyt täytyisi odottaa, kauan aikaa — ja lukea vielä tuon ikävän neiti Haroldin kanssa, siksi kunnes tulisi kymmenvuotiaaksi, sepä sai poikaparan epätoivossaan permannolla kierittelemään.

John oli kahdennellatoista. Hän oli hyvin mielellään koulussa ja kertoi myöskin halusta juttujansa sieltä kotiväelle. Hugh oli silloin paras kuuteliija. Hän kyseli kaikenlaista leikkipaikoista ja kouluelämästä ja kun John oli jo kaikki luullut kertoneensa, silloin Hugh kysyi jonkun hassunkurisen kysymyksen, joka sai kaikki nauramaan ja joka osotti että poika ei vielä paljon tiennyt maalaiselämästä Lontoon ulkopuolella. Lupa-aika kului ilman että Hugh sai tietää kaikkia mitä halusi, mutta nyt saivat sotaretket, autiot saaret ja merijutut jäädä melkein kokonaan, ja hän leikki sekä yksin, että pikku Harryn kanssa vaan ollen olevinaan Croftonin koulussa. Mutta silti eivät läksyt sujuneet ensinkään paremmin.

Eräänä lämpimänä elokuun päivänä viisi viikkoa Johnin kouluun lähdön jälkeen, koetti neiti Harold saada Hughia oppimaan kertotauluansa oikein, jääden vielä jälkeen opetustunninkin, jotta Hugh saisi opituksi jättämään pois tuon hullunkurisen »neljä kertaa seitsemän on viisikymmentäkuusi». Mutta ilman menestystä; äiti silloin sanoi ettei opettajan kannata enää vaivata itseään.

Neiti Harold meni siis pois, tytöt ryhtyivät ompelukseensa, mutta äiti otti Hughin eteensä ja pojan piti katsoa äitiä silmiin ja alkaa uudestaan: »neljä kertaa yksi on neljä» ja jatkaa siksi kunnes oppii oikein, ja nyt piti huolellisesti ajatella. Hugh ryhtyi tehtäväänsä, mutta ennenkun ehti tuohon vaaralliseen kohtaan, hän huokasi, pysähtyi, katseli kattoon, äidin työkoriin, ulos kadulle ja sitten, aivan kuni lumottuna sanoo: »neljä kertaa seitsemän on viisikymmentä kuusi». Jane katsoo hämmästyneenä, Agnes peittää kasvonsa häpeästä, äiti katsoo ankarasti, ja Hugh alkaa uudestaan alusta. Mutta ennenkun kerkeää sivu kolmannen rivin pysähtyy, kuuntelee. Pieni koputus ovelle kuului, — muut sitä tuskin kuulivatkaan, vaikka selvä se oli.

Rouva Proctor levitti liinan sukanparsinta-korinsa yli, Jane pyyhki vallattomat kiharat pois otsaltaan ja Agnes huokasi helpotuksesta veljensä puolesta, kun tuo kauhea kertomataulu sai jäädä taas hetkeksi. Hugh katsoi uteliaana oveen päin. Kuuluu miehen askelia ja palvelustyttö ilmoittaa johtaja Tooken Croftonista; Mr Tooke astuu sisään.

Rouva Proctorin täytyi suorastaan työntää Hugh pois vieraan tieltä, niin tosissaan poika tarkasteli häntä, punastuen tulipunaseksi ja silmät suurina ja tarkkaavai-

sina, aivankuin konsanaan etsiessä Robinson Crusoen saarta kartalta.

»Mene, lapsi», sanoi rouva Proctor, mutta se ei riittänyt, sillä Hugh oli vaan yhä edessä ja äidin piti ojentaa kätensä hänen ylitseen, tervehtiäkseen vierastaan. Hugh häpesi nyt sitä että oli tiellä ja hiipi ikkunan luo, muka ulos katsoakseen. Mutta silti hän ei nähnyt mitään siitä, mitä kadulla tapahtui, vaan kuunteli uteliaana saadakseen jotain kuulla Croftonista, — palloleikeistä ja retkistä ja kaikesta muusta. Mutta ei sanaakaan mistään sellaisesta. Kun vieras oli suostunut jäämään päivälliselle, pyysi äiti tyttäriä menemään parvelle ompeluksineen ja Hugh sai mennä leikkimään. Vastahakoisesti lähti hän huoneesta, eikä mennyt sisarten luo, sillä ne vaan pilkkasivat häntä hänen kömpelyytensä vuoksi. Mieluummin meni hän keittiöön saadakseen pikku Harryn mukaansa leikkimään.

Palvelija Susanna ei ollut pahoillaan siitä, että sai Harryn jättää käsistään, sillä hän tahtoi vieraan kunniaksi kiilloittaa lusikat ja veitset ja muutenkin huolellisesti päivällisen valmistaa. Aina ajatteleva Jane tuli pian keittiöön ottamaan esille puhtaan pöytäliinan ja toimittamaan pöytään lautasellisen leikkeleitä, päivällisruuan lisäksi sekä neuvottelemaan Susannan kanssa jälkiruuasta, niin että pikku pojat näkivät Agneksen yksin istuvan parvella.

He olivat leikkineet jonkun aikaa, Hugh oli oleviinaan laiska koulupoika, jota Harry rankaisi huolimattomuudestaan. Agnes kutsui silloin Hughia tulemaan luoksensa, ja Harry sai jäädä alas, sillä parvi oli kielletty paikka hänelle. Harry meni siis Janen luo katsomaan kuinka hän laittoi luumuista jälkiruokaa, johon ei kuitenkaan saanut koskea; Hugh kiiruhti ylös portaita.

Kun hän meni eteisen läpi, kutsui äiti häntä. Täynnä toivoa, ei itsekään tietäen mitä, hän meni sisälle ja näki herra Tooken katsovan tarkasti häneen. Mutta äiti vaan pyysi häntä sulkemaan oven, siinä kaikki. Mahtoikohan äiti tahtoa oven suljettavaksi keskustelunsa vuoksi vieraan kanssa? Hyvin mahdollista.

»Oi Hugh!» huudahti Agnes, kun hän saapui ylös. »Mitä sinä luulet?» — »Mutta onko vierashuoneen ovi suljettu? Kuka sulki sen?»

»Äiti pyysi minua sulkemaan sen.»

»Voi!» huudahti Agnes pettyneenä; »silloin hän ei tahdo että me kuulisimme mitä he sanovat.»

»Mitä se oli? Puhuivatko he Crofton-pojista? Tai John-veljestä?»

»Minä en voi mitään sanoa. Äiti ei tiennyt että minä kuulin keskustelun.»

»Älä huoli siitä. Kerro nyt vaan mistä he puhuivat. Kerro rakas Agnes!»

Vaikea oli Agneksen olla suostumatta veljensä pyyntöön, varsinkin silloin kuin Hugh sanoi häntä »rakkaaksi», joka tapahtui tosin harvoin; ja vielä vaikeampi kun Hugh pani kätensä hänen kaulaansa. Mutta hän vastasi kuitenkin:

»Minä kertoisin halusta joka sanan, mutta en voi nyt. Äiti pyysi sinua sulkemaan oven. Hän ei siis tahdo, että kuulisit mitä he puhuivat.

»Minäkö? Kerrotko sinä sitten Janelle?»

»Kyllä, sitten kun äidin kanssa yhdessä istumme neulomassa.»

»Voi kuinka ikävää!» huudahti Hugh, heittäytyen parvekkeen kaidepuulle niin huolettomasti, että sisar pelkäsi hänen putoavan pihalle. »Mitä Jane välittää Crofton-pojista ja koulusta?»

»Onpa siellä yksi poika, josta Jane välittää enemmän kuin kukaan meistä, paitsi isä ja äiti. Jane rakastaa John-veljeä.»

»Siispä he puhuivatkin hänestä.»

»Enhän minä sitä sanonut.»

»Sinä sanot pitäväsi minusta niinkuin Jane Johnista, mutta kuitenkin et kerro minulle, mitä aijot hänelle kertoa. Agnes, minä kerron sinulle kaikki tästälähin, jos vaan kuiskaat nyt tämän. Ainoastaan kuiskaat — tai, minäpä tiedän, minä arvaan ja sinä sitten nyökäytät päätä tai pudistat, jos en arvaa. Sehän ei ole kertomista eikä kielittelemistä.»

»Etkö häpeä Hugh! John nauraisi sinulle ja sanoisi että sinä olet tyttö, kun olet niin utelias. Tiedätkö mitä se merkitsi kun äiti sanoi, että Jane on hänen oikea kätensä?»

»Että Janen pitäisi rangaista sinua, kun sinä niin kiusaat minua», sanoi Hugh, pelottaen taas sisartaan että hän todella putoaa pihalle.

»Minulla on jotakin kerrottavaa sinulle, jota en voi kertoa kellekään muille. Tiedätkö mitä se on? Mutta sinun pitää luvata ensin, ettet suutu.»

»Milloin minä olet suuttunut? Mitä se sitten on?»

»Sinun pitää — oikein todella pitää — minulla on erityinen syy sanoa tätä — sinun pitää oppia oikein sanomaan kuinka paljon neljä kertaa seitsemän on. Muista nyt kuinka lupasit ettet suutu.»

Hugh peitti suuttumuksensa siten että asettui seisomaan päällään ja siinä asennossa kuului hänen äänensä lattian rajasta, että hän tietää sen yhtähyvin kuin Agneskin.

»No paljoko se on sitten?»

»Kaksikymmentä-kahdeksan, tietenkin. Kuka nyt ei sitä tietäisi!»

»Älä sitten enää sano opettajalle, että se on viisikymmentäkuusi. Neiti Harold —»

»Siinäpä se on», sanoi Hugh. »Kun neiti Harold on täällä, silloin en voi ajatella muuta kuin että se on viisikymmentä kuusi. Se kuulustaa niin oikealta.»

»Sinä saat minulle pahaa mieltä, jos sanot aina vaan niin», sanoi Agnes. »Sinun pitäisi itseksesi joka päivä kertoa tuota oikeata lukua, että sen oppisit. Tai jos minä kuulustan, minä en väsy. Alotetaan nyt» — neljä kertaa seitsemän — —.»

»Minä olen jo saanut kylliksi siitä, ainaisesta jankkaamisesta. Nyt lähden leikkimään.»

»Odota, — sano kerran vain Hugh. Se on hyvin tärkeätä nyt. Oikein totta.»

»Kylläpä tiedän: äiti on kertonut herra Tookelle, etten osaa kertomataulua! Siinäpä se on!» huusi Hugh. »Ja nyt ne vaativat minua jälestäpuolisen sitä opettelemaan!»

»Kuinka sinä sellaista voit ajatella Hugh!» Äiti ei koskaan tee mitään sellaista.»

»Nytpä huomaa, ettet sinä sitä kiellä, että äiti on kertonut herra Tookelle minun kertomataulustani.»

»Sinähän aina sanot sen väärin.»

»Minä menen johonkin piiloon, tai juoksen ulos, siksi kunnes Tooke on mennyt pois. En koskaan hänelle rupea kertomataulua lukemaan!»

»Etkö koskaan?» kysyi Agnes salaperäisesti hymyillen ja huoaten. »Älä kuitenkaan juokse ulos, äläkä piiloon mene. Ei sinun tänään tarvitse mitään kellekään kertoa, ei herra Tookelle varsinkaan.»

»Mistä sinä sen tiedät!»

»Minä olen varma siitä. Ei herra Tooke puhuttele meitä lainkaan. Nyt sinä menet! Kas niin, pian olet pihalla vesialtaassa, jos vaan sillä tavalla kieput.»

»Mitäpä sillä on väliä, jos putoankin. Eihän herra Tooke tule sinne minua kuulustelemaan. Anna minun mennä!» huusi hän sillä Agnes oli ottanut häntä käsivarresta. »Jos putoan, ei vesi ulotu kuin leukaan asti, ja siinäpä on sitten vilpoinen piilopaikka tänä kuumana päivänä.»

Agnes pyysi nyt veljeään lähtemään hänen kanssaan vaatteitaan harjaamaan, mutta Hugh oli päättänyt vielä lisää ryvettää itseään, ja siispä hän rupesi taas voimistelemaan ja potkasi Janen ompelukorin kuumoon, jotta sormustin kieri loitolle nurkkaan ja paidanompelus, jota hän valmisti, putosi vesialtaaseen.»

»Kas niin! Mitä Jane sanoo?» huusi Agnes, nostan korin lattialta ja katsellen pudonnutta ompelusta.

»Ei kukaan tee niin paljon kiusaa kuin pojat», sanoi Susanna-palvelija, joka tuli Hughia noutamaan häntä siistiäkseen päivälliselle. Susannalla oli aina keittiötoimiensa ohessa aikaa kammata ja puhdistaa Hughia. Nyt hän torui poikaa koko ajan, kun puhdisti hänen vaatteitaan, mikä ei ollutkaan helppo tehtävä, sillä poika oli yltäyleensä ryvettänyt itsensä. Hugh pääsi kuitenkin pian vapaaksi tuosta hänelle hankalasta toimituksesta, jossa Agnes vielä oli avustamassa, sillä Susannaa kutsuttiin alas. Mennessään hän suuteli poikaa otsalle, sanoen toivovansa, että Hugh käyttäytyy oikein hyvin päivällispöydässä vieraan läsnäollessa.

Hugh ei uskaltanut mennä alas Agneksen kanssa, peläten, että vieras häntä heti puhuttelisi, vaan pujahti eteiseen ja odotti kunnes Susanna toi kalaa pöytänsä.

Silloin pujahti hän ikkunan luo ja koetti siitä huomautta päästä paikalleen isän ja Agneksen viereen. Mutta isä ottikin hänet esille ja kysyi, joko hän on saanut herra Tooken kertomaan kaikki tietonsa Croftonpojista.

Hugh ei uskaltanut vastata, vaan kun isä uudisti kysymyksensä, luuli hän pitävän jotain vastata ja sanoi että John-veli on kertonut kaikki mitä hän saattoi haluta tietää.

»Pyydä silloin vierasta kertomaan John-veljestä, jos ei muusta», sanoi isä.

Mr Tooke nyökäytti päätään ja hymyili, mutta Hugh pyöritteli lautastaan kaikin voimin, peläten, että seuraava kysymys koskisi sitä kuinka paljon neljä kertaa seitsemän on.

Päivällinen syötiin kuitenkin rauhassa, ja ennen sen loppua oli Hugh jo levollinen ja uskalsi katsella vierasta niin, että jo aivan hyvin tiesi minkä näköinen hän on.

Päivällisen jälkeen meni isä toimilleen, ja herra Tooke jäi juttelemaan äidin kanssa. Hugh asettui istumaan isän nojatuoliin, ja nostaen jalkansa ristiin, rupesi aivan levollisena kuuntelemaan, kun vieras kertoi, että Indiasta oli tullut muutamia poikia käymään kotimaassa koulua, ja kuinka nämä pojat olivat ihmetelleet lunta ja jäätä, jota ei Indiassa ole, ja ihastuneet kun saivat mäkeä laskea ja luistella, ja sitten odottivat uteliaina syksyä, jolloin saisivat olla mukana elonkorjuujuhlassa. Hugh siirtyi uteliaisuutensa voittamana aina vaan lähemmäksi ja kun isä palattuaan käski hänet siirtymään tuolistaan, asettui hän aivan lähelle ja katsoi suoraan vierasta silmiin, aivan kuin niellen joka ainoan sanan.

»Sanoitteko», kysyi herra Proctor, »että koulunne nuorin oppilas on yhdeksänvuotias!»

»Vastikään yhdeksän täyttänyt; — oma poikani. En olisi ottanut alle kymmenen ikäisiä, syistä, jotka äsken mainitsin, mutta — — —»

»Minä toivoisin», huudahti Hugh, tunkien niin lähelle, että herra Tooke luuli hänen pyrkivän polvelleen istumaan, —» minä toivoisin, että voisitte ottaa sinne kahdeksan ja neljännesvuoden vanhoja poikia.»

»Se on juuri sinun ikäsi», sanoi herra Tooke, hymyillen ja tehden tilaa hänelle polviensa välissä.

»Kuinka Te tiedätte? Äiti varmaan kertoi.»

»Ei; ei hän todellakaan aivan tarkkaan sanonut. Minun poikani oli kahdeksan ja neljänneksen vuotias vähän aikaa sitten; ja hän —»

»Halusiko hän olla koulussanne?»

»Kyllä hän aina oli iloinen siellä ollessaan, vaikka hän olikin nuorin. Toverit kiusasivat häntä joskus sen vuoksi. Jos sinäkin tulisit, niin sinä olisit silloin nuorin ja ne kiusasivat sinuakin siitä syystä.»

»En kai minä siitä mitään välittäisi. Miten ne kiusaavat!»

»Koettavat jos hän pelkää?»

»Minkälaisia asioita?»

»Esimerkiksi aidalla tai puussa ollessaan. Ja sitten ne lähettävät hänet asioille, kun hän on väsyksissä tai haluaa mielellään jotain muuta tehdä. He koettavat kestäisikö hän tuollaista kielittelemättä.»

»Kestikö hän?»

»Kyllä, tavallisesti sangen hyvin. Nyt he pitävät häntä urhoollisena poikana.»

»Kyllä minäkin luulen kestäväni. Mutta ettekö ota niin nuoria poikia, kuin minä olen?»

»Tavallisesti en ota.»

Tämä oli hyvin jännittävää, mutta Hughin täytyi mennä nyt onkimaan Janen ompelusta vesialtaasta. Tavallisissa oloissa olisi tämä tehtävä ollut erittäin hauska, mutta nyt hän kiiruhti kovasti, joutuakseen takasin kuulemaan tuota hauskaa asiaa. Mutta ompelus näytti tuolla altaan pohjassa elävän, ja luiskahti aina vaan käsistä, kun juuri oli sen saamaisillaan. Ja Jane ei päästänyt häntä ennenkuin hän sai pois ongitavansa. Mutta silloin oli jo iltapäivän tee valmis, sillä vieraan täytyi lähteä. Eikä puhe enää koskenut tuota hauskaa koulua, vaan kaikenlaisia muita asioita, politiikkaa ja kuinka eräs mies oli keksinyt uuden mustan väriaineen; ja herra Tooke lähti heti senjälkeen.

Oven luona hän kääntyi suoraan Hughin puoleen ja nyt luuli poikaparka että kysytään, kuinka paljon neljä kertaa seitsemän on. Mutta herra Tooke vaan puristi kädestä ja käski hänen kasvaa vanhemmaksi niin pian kuin vaan suinkin ennättää.

II L u k u.

MIKSI HERRA TOOKE TULI.

Illallisen jälestä piti lasten lukea läksynsä seuraavaksi päiväksi. He aina koettivat saada kirjansa pois käsistään, ennenkun isä sulki myymälänsä ja tuli sisälle. Hän tahtoi saada leikkiä vähän lastensa kanssa tai lukea jotain hauskaa hetkisen, talvi-iltoina soitti hän viulullaan ja lapset pyörivät piiriä. Pikku Harrykin

sai silloin olla hiukan myöhempään valveilla, jotta hän saisi kuulla viulunsoittoa, ja isä saisi nähdä hänen lyhyillä jaloillansa tallustelevan muiden mukana mukana piirissä pyörien. Kaikki odottivat isää tänä iltana leikkimään, sillä illallinen oli tavallista varemmin syöty. Mutta Agnes pelkäsikin ettei Hugh saisi nyt ensinkään leikkiä. Vaikka Jane saksankielioppiansa ahkerasti luki pyöritellen etusormellaan erästä hiuskiharaansa, kuten hänellä oli tapana tehdä jotain oikein innolla opiskellessaan; vaikka Agnes kiikkui tuolissaan, kuten hänkin aina teki lukiessaan ja vaikka äiti oli Harryn vienyt toiselle puolelle huonetta ja kertoi hänelle hiljaisella äänellä kertomusta elefantista ja suuresta laivasta, joka oli kuvakirjassa, ei Hugh vaan voinut oppia pääkaupunkien nimiä maantieteessään. Hän kertaili niitä ääneen usempaan kertaan, ja pysähtyi kummastellen kun näki kaikkien huoneessa katselevan häntä. Sitten hän taas alotti uudestaan ja hoki »Kööpenhaminaa» niin usein, että oli jo aivan sekottua; mutta sitä hän ei vaan voinut saada päähänsä minkä maan pääkaupunki se oli, eipä edes vaikka Agnes kirjoitti sen suurilla kirjaimilla kivi-
taululle, siten koettaen auttaa hänen muistiaan. Ennenkuin hän oli ehtinyt puoliväliinkään, kuului tuo tuttu ääni, kun juoksupoika nosti ikkunavarjostimia paikoilleen, ja että isä siis tulisi pian, sen tiesivät lapset. Jane pani kirjansa kiinni ja pyyhkäsi suortuvat otsaltaan, äiti laski Harryn pois sylistään ja antoi hänen huutaa isää niin kovin kuin taisi. Herra Proctor tulikin sisään ja otti Harryn hyväillen ja taputellen syliinsä, mutta Hugh ei vaan ollut valmis.

»Tulkaa, lapset», sanoi isä Agnekselle ja Hughille, »me olemme kukin jo tänään tarpeeksi työskennelleet. Pankaahan kirjat ja taulut pois!»

»Mutta, isä,» sanoi Agnes, »Hugh ei ole vielä aivan valmis. Jos vaan viisi minuuttia vielä saisi lukea, niin neiti Harold olisi — —»

»Älä huoli mitään neiti Haroldista! — Sinä kyllä ja Jane, mutta tästä Mikkeliin asti — —»

Hän pysähytti äkkiä puheensa, ja tytöt näkivät että äiti viittasi häntä vaikenemaan. Hän rupesi niin kovin telmimään Harryn kanssa, ettei Hugh voinut päästä selville muusta kuin että kirjat sai sysätä syrjään, eikä tarvinnut tällä kertaa välittää neiti Haroldista. Jos huomenna kysytään, miksi hän ei osaa kaupungeitaan, saattaa hän suoraan kertoa, mitä isä on sanonut. Niinpä oli Hugh siis iloinen tänä iltana leikkiessään. Hän seiso i niin pystysuorana isän olkapäillä, että hän ulottui isoäidin kuvan yläpuolelle, ja voi sormellaan ottaa paksult i tomua sen kehyksen yläreunasta; eikä hän yhtävähän kuin isäkään välittänyt siitä, että häntä sanottiin liian vanhaksi sellaiseen leikkiin.

Kesken kaikkea rattoisuutta tuns i Hugh kuitenkin, että äiti varmaankin tulee nuhtelemaan häntä maatapannessa ja hän muisteli hiukan päivän tapahtumia. Paitsi sitä että hän ties i yhtä ja toista pahaa tehneensä, näki hän vielä äidin vakavasti katselevan häntä ja ties i ettei hän olisi tyytyväinen. Kun hän sitten makuuhuoneessa yläällä riisuuntui, kuulusteli hän hiukan levottomana äidin askeleita ja oli valmis tunnustuksinensa äidin tullessa. Äiti keskeytti kuitenkin kaikki tunnustukset jo alussa ja sanoi, ettei hän halua enää sellaisia kuulla. Niitä hän on kuunnellut jo liian monta ja sallinut Hughin kuluttaa sellaiseen paljon siitä tarmosta, jota hän olisi tarvinnut vikojansa korjatakseen. Nyt siis ei tarvinnut enää kertoa mitään hänelle, eikä kenellekään muulle; mutta siltä ei se estä rukoilemasta

Jumalaa antamaan voimaa, jotta voisi voittaa suuren vikansa.

»Äiti, äiti», huusi Hugh hädissään, »sinäkö jätät minut! Mitä minä sitten teen, jollet sinä auta minua enää?»

Äiti hymyili ja sanoi hänelle, ettei tarvinnut sitä pelätä, eihän hän jätä poikaansa ilman ruokaa, ja yhtävähän hän jättää häntä opastamatta parempiin tapoihin. Mutta nyt täytyy koettaa toisia keinoja, kun ei mikään ole auttanut; eikä äiti salli että Hugh nyt paaduttaa itsensä sillä, että joka ilta puhuu vioistaan, mutta ei päivän kuluessa koetakaan parantaa niitä.

Vaikka hän puhui hyvin lempeästi, ja suuteli häntä lähtiessään, tunsu Hugh kuitenkin, että hän oli saanut rangaistuksen. Hän olisi mieluummin tahtonut, että äiti olisi oikein torunut häntä kaikista vioistaan. Vaikka äiti kehotti häntä nukkumaan ja siunasi häntä, ei hän voinut olla vähän itkemättä ja toivomatta, että hän olisi Crofton-poika. Hän tuumi, että ne saavat luonnollisesti aina läksynsä luetuksi ja voivat sitten nukkua ilman pahaa mieltä ja itkua.

Aamulla kaikki nämä ajatukset olivat tipotiesään, ja muita ajatuksia ja tehtäviä oli niin paljon, ettei joutanut edes muistamaan niitä. Harrystäkin piti huolta pitää, kun hän väkistenkin tahtoi mennä rohtolan kielletylle mutta mieluiselle alueelle. Isä tuli juuri parahiksi näkemään kun Hugh otti Harryn kiinni käytävässä. Hän otti molemmat pojat kainaloonsa, ja vei heidät pihalle ja laski Harryn kierittelemään uudelle matolle, joka oli aijottu käytävälle asettaa.

»Tuossa», sanoi hän. »Pidä häntä tässä, Hugh, kunnes käytävän ovi on sulettu. Mitähän me sille veitikalle teemme kun sinä olet Croftonissa?»

»Kylläpä Harry siksi ennättää kasvaa kyllin suureksi.»

»Johan minä taas unhotin», huudahti herra Proctor ja riensi toimilleen.

Harry pääsi pian turvaan maitoastian ja voileivän kimppuun; Hugh taas vaipui ihmettelemään ja miettimään asioitansa aamiaispöydässä, eikä kuullut että Jane sisar kahdesti pyysi voita antamaan.»

»Hän ajattelee, paljoko neljä kertaa seitsemän on», sanoi herra Proctor. Silloin Hugh heräsi.

»Kuules Hugh», jatkoi isä; »jos Croftonin opettajat eivät saa sinua oppimaan paljoko neljä kertaa seitsemän on, kun tulet kotiin joulun aikana, silloin minä en välitä sinusta, enkä heistäkään vähääkään.»

Kaikki katsoivat isää.

»Kas niin», sanoi hän, »nyt olen päästänyt kissan karkaamaan vasusta. Katsoppa Agnesta!» ja hän nipisti hänen tulipunasta poskeaan.

Kaikki katsoivat Agnesta, paitsi Harry, joka tahtoi katsoa mihin joutui kissa, jonka isä sanoi äidin ompeluvälikästä juosseen. Agnes ei voinut kestää tuota kaikkien tutkivaa katsetta, vaan puhkesi itkemään.

»Agnes on enemmän huolehtinut, ettei salaisuutta ilmaistaisi, kuin isä», sanoi äiti. »Salaisuus on se, että Hugh menee Croftonin kouluun ensi kuussa.»

»Olenko minä kymmenvuotias sitten?» kysyi Hugh kiireissään ja hämmästyksissään.

»Tuskinpa, koska eilen iltapäivällä olit vasta kahdeksan ja neljännesvuoden vanha», vastasi isä.

»Minä kerron sulle kaikki kohta», sanoi äiti. Hänen silmäyksensä Agnesta kohden näkivät kaikki, että nyt on parasta puhua jostain muusta. Isä kutsui Harryn katsomaan eikö kissa jo ole mennyt takaisin vasuun,

koskapa sitä ei missään muualla näy. Vasu ei ollut juuri paljon suurempi kuin kissan pää, mutta sitä seikkaa ei Harry ottanut lukuun, sillä edellisenä päivänäkin oli hän ainakin puoli tuntia ahkerasti koettanut sovittaa tuvan oven avainta pienen teerasian lukkoon.

Vähitellen Agnes tyyntyi ja aamiaispöytä siivottiin, sillä neiti Harold oli saapunut. Hugh toi myöskin kirjansa esiin kuten muutkin, mutta sen sijaan että olisi ne avannut, hän vaan asettui kyynärpäälleen nojaamaan kirjojansa vasten ja katsoi suoraan opettajaa silmiin.

»No Hugh», sanoi hän hymyillen.

»Minä en ole opetellut kuin »Konstantinopoliin» asti», sanoi Hugh. »Isä sanoi, ettei minun tarvitse opetella, eikä välittää teistä.»

»Vaiti, Hugh, mitä sinä puhut!» huudahti Jane.

»Kyllä isä sanoi juuri niin. Mutta hän tarkoitti, että minusta tulisi Crofton-poika, — heti ensi kuussa.»

»Me olemme kai jo sitten toisistamme vapaat?» kysyi opettaja säivvyisästi. »Etkö sinä enää halua opiskella minun johdollani?» —

»Se riippuu teistä, neiti Harold», huomautti äiti. »Hugh on saattanut teille niin paljon vaivaa, ettei ole kummaa, jos jätätte hänet nyt, kun hän kerran joutuu toisiin käsiin.»

Neiti Harold pelkäsi Hughin liian vähän valmistuneen kouluun mennäkseen ja oli kyllä halukas auttamaan häntä, jos hän vaan itse haluaisi vähän ponnistella. Hän luuli että leikkiminen tai mieluisten kirjain lukeminen olisi parempaa ajankäyttämistä kuin tähänastinen opiskelutapansa on ollut; mutta jos hän nyt kun Croftoniin aikoo mennä, rupeaisi oikein todella oppimaan, tahtoisihan auttaa häntä harjaantumaan

siihen todellakin kovaan työhön, joka siellä odotti häntä.

Äiti tuumi, että Hugh saa nyt miettiä, haluaako hän valita kuukauden loma-ajan vaiko työskennellä, kunnes kouluun on mentävä. Hän aikoo mennä kaupungille ja Hugh saa tulla mukaan jos haluaa, ja sitten palatessa pysähdytään Temple-Garden-puistossa jossa äiti kertoo koulu-tuumista enemmän.

Hughin mielestä tämä uusien tuumien alku tuntui mieluisalta. Hän riensi antamaan siistiä itseänsä kaupungille mennäkseen. Hän tiesi, että tuossa siistimisessä on yhtä ja toista hankalaa, siinä torutaan ja sitten suudellaan kuni pikkulasta, mutta hän lohdutti itseään sillä, että sitten Croftonissa ei enää ole semmoiseen aikaa, vaan saa olla niinkuin toisetkin suuret pojat.

III. L u k u.

MIKKELIN PÄIVÄ TULI.

Hugh oli hyvin halukas kyselemään äidiltään heidän kulkiessaan kaupungilla, miksi herra Tooke sallii hänen nyt jo tulla kouluun, vaikka hän ei ole kymmenvuotias, mutta äiti oli niin vakavan näköinen ja vaiti koko ajan. Vihdoinkin jouduttiin puistoon, jossa saatiin rauhassa olla kenenkään häiritsemättä.

»Heidän oman itsensä vuoksi ei pikku poikia oteta kouluun», sanoi äiti, »sillä siellä ei ole ketään, joka olisi äidin sijassa heille.»

»Mutta onhan siellä rouva Watson. John on ker-
tonut minulle hänestä monta kertaa.»

»Hän on emännöitsijä. Hän hoitaa kyllä poikia
sangen hyvin, mutta ei hänellä ole aikaa katsoa pie-
nimpiä, kuten rouva Tooke teki, kuunnellen heidän
pikku huoliaan ja ollen äidin sijaisena kaikessa.»

»Onhan siellä John —.»

»Kyllä, sinä saat häneltä neuvoa kysyä. Mutta
ei John, yhtävähän kuin kukaan muukaan, voi varjella
sinua vaikeuksista, joita tulee paljon kun olet nuorin
joukosta.»

»Semmoisiako, joista herra Tooke kertoi oman poi-
kansa saaneen kärsiä, — kun oli asetettu korkealle
aidalle tai kiusattu väsyneenä, tai semmoista? En
kai minäkään semmoisia pelkää.»

»Toivottavasti et, — eihän pelkuruus ole sinun
vikojasi.»

Rouva Proctor harvoin kiitti ketään, joten hänen
kiitossanansa tuntuivat hyvin. Hugh katsoi ensin
häneen ja sitten maahan ja punastui kovasti. Rouva
Proctor jatkoi:

»Sinulla on vikoja — suuria vikoja, jotka saattavat
sekä isällesi, että minulle paljon surua; ja vaikka et
olekaan pelkuri, niin puuttuu sinulta kuitenkin parem-
paa rohkeutta — rohkeutta parantaa huolimattomuus-
den ja laiskuuden vikoja. Sinä olet niin nuori vielä,
ja senvuoksi toivomme että toisten poikain esimerkki
antaisi sinulle sellaista päättäväisyyttä, jota tarvitset
niin paljon.»

»Kaikki Croftonin pojat oppivat läksynsä», huo-
mautti Hugh.

»Kyllä, mutta ei taikavoimalla. Heidän täytyy
kiinnittää kaikki ajatuksensa työhönsä. Se on oleva

vaikeaa sinulle, kun olet tottunut laiskottelemaan kotona. Minä luulen että tulet toivomaan että olisit kotona entisen opettajasi luona, monta kertaa ennen joulua.»

Rouva Proctor sanoi tämän, hyvin tietäessään että Hugh nyt ei pelkää mitään, kun on sellainen hauska ja odotettu toive toteutumassa, mutta siltä voi hänelle tulla suuri pettymys ja suru tuolla kaukana poissaollessaan. Hän ajatteli, että pojalle olisi ehkä joksikin lohdutukseksi se että äiti jo edeltäpäin tiesi mitä tuleva oli. Hugh ei kuitenkaan joutanut paljon miettimään näitä asioita, vaan muistaessaan kaikkia noita odotettuja uutuuksia, leikkitanhuaa, avaroita kenttiä ja paljon poikia leikkitovereiksi, eikä enää tuota ikävää Susanna häntä pesemässä ja kampaamassa, hän ilosta heitti kuperkeikkaa ruohotantereella, ja sanoi äidilleen ettei hän pelkää mitään, jota siellä voisi tapahtua; hän ei pelkää edes apuopettajaa, josta John ei ensinkään pidä.»

»Jos vaan jaksat voittaa velttoutesi ja oppia läksysi hyvin, ei sinun tarvitse pelätä apuopettajaa. Mutta muista että kaikki riippuu siitä. Kyllä sinä leikkitanhualla hyvin menestetyt, sitä en epäile.»

Nytpä ei siis ollut enää muuta jällellä kuin ratkaista se tulisiko Hughin valmistaa itseään vaiko mennä valmistumattomana kouluun. Rouva Proctor huomasi että poika oli niin tottunut tarkkaamattomaksi ja saanut sellaisen vastenmielisyyden kotiopetukseen, että hänen mielestään olisi parasta antaa pojan olla vapaana odotusajan. Hugh olisi jo ennen halusta esittänyt, että hän saisi kolme viikkoa lukea kertomuskirjoja ja leikkiä Harryn kera, mutta kun hän tunsu että kaikki häntä säälivät, pilasi se koko joukon hänen iloansa. Kun hän palasi kotia, huomasi Agnes että hän oli vähem-

män iloinen kuin lähtiessään, ja pelkäsi että Hugh olisi jo masentunut Crofton-toiveissaan.

Ja masentuihan pojan mieli monta kertaa noiden kolmen viikon kuluessa, joista ei loppua tahtonut tulla milloinkaan. Jokainen päivä kului yhtä hitaammin, joka aterialla tuli haluttomuus syömään suuremmaksi ja paras hetki päivässä oli silloin, kun pääsi nukkumaan, koska silloin tiesi että oli päivää lähempänä Croftonia. Rouva Proctor tiesi edeltäpäin että näin olisi käyvä ja siitä syystä hän olisikin tahtonut että asia olisi pidetty salassa viikon päähän ennen lähtöä, mutta hänen miehensä vihasi salaisuuksia ja kuten olemme nähneet ilmoitti sen heti alussa.

Vihdoinkin tuli tuo päivä, — aurinkoinen kirkas syyspäivä, jolloin oli erittäin hauskaa päästä ajelemaan maalle ulos kaupungista. Postivaunu oli lähtevä puolenpäivän aikaan erään majatalon luota, ja se veisi Hughin enonsa luokse, joka asui kahdenkymmenen-kahdeksan penikulman*) päässä. Siitä oli sitten kaksi penikulmaa kouluun. John tulisi vastaan, ja veisi hänet Croftoniin iltapäivällä.

Nytpä oli kysymys siitä, kuinka nuo tunnit puoleenpäivään asti kuluisivat. Hugh oli jo monta päivää sitten laittanut valmiiksi ne tavaransa, jotka hän itse sai valita mukaansa otettavaksi. Hän ei ollut jättänyt yht'ainoa leikkikalua esille, ja se pelotti häntä, ettei äiti ollut vielä pannut hänen vaatteitaan laukkuun aamiaisen aikana itse matkapäivän aamuna. Kun hän meni huoneeseensa katsoakseen eikö äiti jo laittaisi, melkein itketti, ja hän valitti itsekseen ettei hän tulekaan valmiiksi. Agneskin tuli auttamaan, mutta

*) Englannin penikulma = 1,609 metriä.

rupesi pian itkemään, ja juoksi pois, sillä kaikki koettivat salata kyyneleensä rouva Proctorilta, joka itse ei usein itkenyt, ja joka ajatteli että kyyneleitä voidaan ja tuleekin pidättää.

Kun Hugh seisoj yksin siinä ja ojensi äidilleen vaat-teita, joita pantiin matkalaukkuun, puhui äiti niinkuin ei olisi puhunut, jos siinä muita olisi ollut saapuvilla. Hän sanoi ainoastaan muutamia sanoja, mutta Hugh ei niitä koskaan unhottanut.

»Sinä tiedät», sanoi hän, »etten minä pidä siitä että vaikeuksia valitellaan.»

»Sinä tiedät etten koskaan tahtoisi että lapseni sitä pahottelisivat, jota ei voi auttaa.»

Sen Hugh tiesi paremmin kuin minkään muun.

»Ja kuitenkin muista», jatkoi hän, »että sinä et tule olemaan läheskään niin tyytyväinen Croftonissa kuin luulet —, et ainakaan aluksi. Minua pahoittaa se kun sinä olet niin toivorikas —»

»Todellako, äiti?»

»Oikein todella. Mutta minua lohduttaa se, että —»

»Sinä uskot että minä voin voittaa sen», huudahti Hugh nostaen päänsä pystyyn. »Sinä uskot että minä voin kestää kaikki.»

»Minä luulen että sinä olet urhoollinen poika. Mutta se ei ole minun lohdutukseni, josta puhuin. Sillä maailmassa on liian suuria vaikeuksia jotta urhoollisiin-kaan pikku poika pystyisi niitä voittamaan. Minun loh-dutukseni on se, että sinä tiedät mistä saat mennä voi-maa pyytämään, kun tulee suuret surut. Sinä tulet olemaan kaukana isän ja äidin luota; mutta viisaampi ja hellempi Isä on aina luonasi. Jollen tietäisi että sinä tahdot puhua Hänelle kaikki asiasi, en voisi laskea sinua luotani pois menemään.»

»Minä tahdon tehdä sen aina», sanoi Hugh hiljaa.

»Muista siis tämä, poikani. Jos sinulla on tämä apu, silloin et voi hävitä taistelussa. Tämän tietäessäni odotan että sinä täytät omat velvollisuutesi ja kestät omat vaikeutesi niinkuin mies. Jumala antaa pienimmälle ja heikoimmalle miehen mielen ja rohkeuden, jos Hänet teet ystäväksesi.»

»Sinä pyydät myöskin, äiti, että Hän tekisi minut lujaksi, ja — ja —»

»Ja mitä muuta?» kysyi äiti, katsoen häntä tarkasti.

»Ja vakavaksi», vastasi Hugh, luoden katseensa alaspäin, »sillä sitä minä enin kaikista tarvitsen.»

»Niin tarvitsetkin», vastasi äiti. »Minä tahdon aina rukoilla sinun puolestasi.»

Sitten ei enää puhuttu, ennen kun he menivät alas ruokailuhuoneeseen. Neiti Harold oli juuri poislähdössä. Hugh näki pöydällä voileipää ja juustoa ja arvasi sen olevan häntä varten.

»En minä sitä halua», sanoi hän.

»Syö nyt vaan», sanoi Agnes, joka oli tuonut sen. »Sinä et ole syönyt aamiaistakaan.»

»Kun en sitä tarvinnut; en minä nytkään voi syödä.»

Jane viittasi Agnekselle että hän ottaisi pois lautasen, ja pani itse muutamia korppuja paperipussiin, jotta Hugh saisi matkalla syödä, kun tulee nälkä.

Neiti Harold ja Hugh olivat olleet siksi vähän tyytyväisiä toisiinsa, ettei kumpikaan tuntenut ikävää erotessa. Mutta neiti sanoi kuitenkin ystävällisesti, että hän toivoo Hughin menestyvän hyvin Croftonissa, ja että hän toivoo saavansa usein kuulla hänestä. Hugh tuskin voi vastata hänelle, hän kun oli niin hämmästynyt nähdessään että sisaret kokonaisen tunnin hänen

vuoksensa luvuistansa uhrasivat, jotta he voisivat tulla saattamaan! Ja Susanna tuli sitomaan hänen koriansa ja oli itkenyt silmänsä punaisiksi; kun Agnes näki hänet, rupesi hänkin uudestaan itkemään ja Jane kumarsi päänsä ja pysähytti neulansa, jota hän ahkerasti oli liikuttanut korjatessaan veljensä kintaita.

»Jane», sanoi äitinsä vakavasti, »jollat sinä parsi sitä kinnasta anna se tänne. Nyt alkaa olla jo aika täpärällä.»

Jane pyyhki silmiään ja jatkoi työtänsä. Sitten hän heitti kintaat veljelleen katsomatta häneen ja juoksi valmistautumaan lähteäkseen mukaan.

Harry ei yksin voinut tulla mukaan; muut kaikki lähtivät. Ja se oli Hughin mielestä kummallista. Vieläpä isäkin harjasi hattuaan eteisessä — lähteäkseen näin keskellä päivää myymälästään hänen tähtensä! Ja vieläpä oli kantajakin tullut hänen laukkuaan ottamaan. Sepäs oli aivan outoa ja suurenmoista.

Hugh riensi ottamaan jäähyväisiä palvelustyöiltä. Keittäjä oli laittanut voileipiä, jotka hän työnsi pojan taskuun, huolimatta siitä että Hugh sanoi jo korppuja saaneensa evääksi. Susanna itki niin, että Harry ihmetteli, ja Susanna sanoi että Hugh menee pois välittämättä lainkaan hänestä yhtävähän kuin kodistaankaan. Hugh pyysi ettei hän sanoisi niin, vaikka tunsikin että se se oli totta ja ihmetteli itsekin sitä.

Mr Blake, rohtolan apulainen tuli ovelle ja kumarsi hymyillen. Hugh astui eteenpäin miehevänä ja niin lähdettiin matkalle.

Aurinko paistoi Hughin mielestä niin kovin terävästi, ja ihmiset olivat hänestä niin kovin meluisia ja kiireessä. Mutta se tuli siitä, että pojan sydän löi kiivaasti mielenkiinnosta; kuitenkin koetti hän katsoa

joelle ja joka paikkaan, jolle hän tahtoi hyvästi sanoa, niin että isä, joka talutti häntä kädestä, useamman kerran ravisti häntä ja sanoi että hän varmaankin aikoi tallata jok'ainoan vastaan tulijan jalkoihinsa jos vaan voisi, kun sillä tavalla kulki. Hänen täytyy oppia paremmin kävelemään jos aikoo sotilaaksi, ja ohjaamaan jos aikoo merimieheksi.

Ainoastaan pari minuuttia oli aikaa, kun saavuttiin perille. Hevoset kuopivat ja tömistelivät maata; muutamat matkustajista olivat jo nousseet vaunuihin, joten herra Proctor toimitti heti että poika pääsisi myös ylös vaunun katolle juuri ajomiehen taakse parin miehen väliin. Ajomies lupasi toimittaa hänet oikeaan paikkaan oikealla ajalla.

»No poikaseni, alappas nousta ylös,» sanoi hän Hughille, ja tämä oli niin innostunut tottelemaan, että unohti sanoa jäähyväisiä äidilleen ja sisarilleen. Herra Proctor nauroi tälle, eikä se ollutkaan ihmeellistä, mutta Agnes itki katkerasti, eikä voinut unohtaa sitä kunnes näki taas veljensä.

Kun he olivat kaikki suudelleet häntä ja äidin vakava katse oli muistuttanut häntä siitä, jota hän aamulla sanoi, isä nosti hänet ylös ja siellä sai hän kahden matkatoverinsa välissä turvallisen istumapaikan.

Hugh toivoi nyt että he nyt heti olisivat jo lähteneet, jotta hän pääsisi näkemästä sisarien itkevän eikä itse voinut itkeä, tai puhutella heitä. Kun he olivat lähtemäisillään, nousi herra Proctor vaunun astuimelle ja sanoi vielä erään asian. Ja se oli —

»Kuules Hugh, — voitko sanoa — paljoko neljä kertaa seitsemän on?»

Rouva Proctor veti miehensä takin liepeestä ja hän hyppäsi alas, hevosten jalat tömistelivät tietä, ja

pian oli vaunu majatalon portista ulkona ja perhe oli jäänyt järeille:

Kesken kaiken sanoi toinen Hughin matkatovereista toiselle:

»Siinä oli joku pilapuhe tuossa viimeisessä huomautuksessa, eikö ollut?»

Toinen mies nyökäytti päätään; sitten ei puhuttu enää mitään kunnes ehdittiin ulos kaupungista. Kun vaunu vierii hiljalleen hiekkaisella pehmeällä maantiellä, Hughin naapuri taas huomautti jälleen samaa kuin äsken, tällä kertaa Hughin puoleen kääntyen.

»Kyllä», vastasi tämä.

»Onko sinulla tapana kertoa kertomataulua matkalla ollessasi? Jos niin on, niin olisimme iloiset kuulemamme sitä.»

»Erittäin iloiset», sanoi toinenkin.

»Minä en milloinkaan kerro sitä, jos vaan suinkin voin välttää.»

Miehet nauroivat ja kysyivät, kuinka kauas hän aikoi mennä.

»Croftoniin asti. Minusta tulee Crofton-poika», sanoi Hugh.

»Mikä? Minne hän menee?» kysyi hänen toverinsa toiselta. Eivät he paljon viisastuneet vaikka Hugh uudisti vastauksensa, eikä ajomies liioin voinut selittää asiaa. Hän tiesi vaan sen, että poika piti jättää Shaw'in luo, joka oli suuren tehtaan omistaja, noin kolmenkymmenen penikulman päässä.

»Kahdenkymmenen kahdeksan», oikaisi Hugh, »ja Crofton on kahden penikulman päässä enoni luota.»

»Kaksikymmentä kahdeksan. Isän pilapuhe tarcoitti sitä», sanoi toinen miehistä.

»Eipä, ei se sitä tarkoittanut», sanoi Hugh. Hänestä

nuo miehet olivat kaikki hyvin kummallisia, — eivät kukaan tienneet mikä Crofton-poika oli. Eräs matkustaja, joka istui ajomiehen vieressä, hymyili vaan kun kysyttiin, siis oli hänkin yhtä tietämätön. Molemmat Hughin vierustoverit näyttivät kuitenkin olevan niin uteliaita, että Hugh kertoi heille kaikki mitä tiesi, puistosta ja suuresta lehtokujasta, ja lammikosta nummella, ja leikkitanhuasta, rouva Watsonista, apuopettajasta, Johnista, Joe Capesta ja Tony Nelsonista ja monesta muusta pojasta.

Toinen miehistä kysyi, oliko hän varmasti ensi kertaa matkalla, — hän näytti niin hyvin tietävän kaikki mikä Croftonia koski. Hugh vastasi, että on niin hyvä kun on suurempi veli, kuten John on. Hän on kertonut kaikki ja sanonut mitä pitää ottaa mukaansa ja kuinka rahojansa pitää hoitaa ja kaikkea.

»Vai niin! ja kuinka sitten Crofton-pojat rahojansa hoitavat?»

Hugh näytti ihmeellisen pienen povitaskun nutussa, josta ei kukaan tietäisi, jos ei sanottaisi. Äiti oli tehnyt molempiin nuttuihin sellaiset taskut, ja hän tahtoi pitää kaikki rahansa toisessa niistä, näyttääkseen kuinka hyvin hän ne hoitaisi. Mutta äiti oli pannut kaikki rahat, viisi shillinkiä *), hänen laukkuunsa, tuohon uuteen messinkilukkoiseen laukkuun, joka on noiden tavarain päällä. Taskussa on vaan kuuden pence (½ shillinkiä) raha, jonka hän antaa ajomiehelle, kun hänet alaslasketaan.

Sitten hän rupesi selittämään että tuo puolenshillingin raha ei ole hänen omaansa, vaan isän antama, juuri ajomiestä varten. Toinen miehistä onnitteli silloin

*) 1 shillinki engl. rahaa = 1: 25 Smk.

häntä, ja rupesi häntä näpistelemään ja pistelemään sormellaan, ja kun Hugh käänteli ja väänteli itseään, käski ajomies heidän olla hiljaa. Matkustajat näyttivät sitten unhottaneen hänet ja puhuivat elonkorjuusta pohjoisessa ja humalasadosta Kentissä. Hugh kuunteli aluksi kun puhetta oli humalankorjuusta, luullen sitä joksikin leikiksi ja ihmetteli miksi joku alkaa sitä tekemään maanantaina ja toinen määrää torstain siksi päiväksi ja miksi kaikki ovat ilman suhteen niin huolissaan. Mutta kun hän huomasi että se koskikin jotain peltotyötä, lakkasi hän kuuntelemasta ja rupesi katselemaan ympärilleen kauniita maisemia.

Hän ei väsynyt näkemästä puistoja, joissa oli paljon kauniita kukkia, eikä hedelmäpuutarhoja, joissa oli tikapuut omenapuita vasten ja vakat täynnä omenia, josta näkyi että omenankorjuu oli käynnissä, eikä myöskään marjaiset rinteet kyllästyttäneet silmää, yhtävähän kuin auringonvalot ja varjot tiellä. Lisäksi olivat kedot niin kauniin kirjavia ja paikottain viheröitä, paikottain kullankeltaisina loistivat. Vaiti istui hän kaikkea tuota katselemassa ja havahtui sitten vasta, kun pysähdyttiin hevosia vaihtamaan.

Aika ja matka kului nopeasti ja huomaamatta ja Hugh ihmetteli nähdessään ajomiehen katsovan olkansa yli häntä ja hiljentävän hevosten vauhtia. Kuitenkaan ei hän ymmärtänyt että tämä koski häntä, kunnes näki jotain, joka sai hänet hypähtämään pystyyn.

»Kas, siinähan on John!» huudahti hän.

»Tämä on Shawin tehdas ja tuolla on Shaw; ja siinä on kaikki mitä minulla on tekemistä», sanoi ajomies ja pysähytti hevoset.

Hugh oli pian maassa, jossa eno ja John odottivat häntä, apunansa eräs tehtaan miehistä. Täti oli myös

ikkunassa, niin että Hugh kokonaan unhotti kiittää tovereitaan hyvästä istumapaikasta. Matkalaukku olisi myös unohtunut ellei ajomies olisi huomauttanut siitä. Eräs toinenkin asia olisi unohtunut, mutta ajomies vielä sanoi: »Kuulkaas nuori herra, muistakaa ajomiestä. Missä on puolishillinkiänne?»

»Oh, puolishillinkini!» huusi Hugh heittäen maahan kantamuksensa ja kaivaen salaista povitaskuaan, joka oli — tyhjä.

»Jos taskussa ei vaan olisi reikää, niin tässä on raha», sanoi oikeanpuolimmainen miehistä, antaen hänelle takaisin puolishillinkinsä. »Kiitos siitä, että opetit salaisuuden tuon povitaskun suhteen.»

Ajomies oli jo kärsimätön, sai lopuksi rahansa ja ajoi tiehensä, jättäen Hughin miettimään kuinka matkatoveri oli häntä nykynt ja kuinka raha oli vaihtanut olinpaikkaa. Punasena suuttumuksesta huusi hän miehen jälkeen, mutta mies oli jo liian kaukana ja hänen vihansa saavuttamattomissa.

»Kaunis juttu apuopettajalle jo alussa sinua kiusatakseen», oli Johnin lohdutus. »Jok'ainoa poika tulee tietämään jutun ennenkun näytät itseäsi, eikä se juttu pian lopu, ole varma siitä!»

»Apuopettaja!» huusi Hugh säikähdyksissään.

»Niin apuopettaja. Hän oli ajomiehen vieressä koko matkan. Etkö sinä kahdenkymmenenkahdeksan penikulman matkalla ole senvertaa oppinut?»

»Kuinka minä sen tietäisin? Eihän kukaan kertonut mitään.»

Hugh ei voinut paljoakaan puhua enon ja tädin kanssa, niin tarkkaan hän koetti muistaa mitä hän puhui matkalla apuopettajan kuullen ja apuopettajasta itsestään ja kaikista Croftonin oloista.

IV L u k u.

MIKKELIN PÄIVÄ OHITSE.

Rouva Shaw käski laittaa päivällisen, ja sillä aikaa kun sitä valmistettiin, kehotti hän Johnia veljensä vaatteita matkan tomusta puhdistamaan. Koko ajan kun John sitä teki, ja sen hän teki hyvin kovakätisesti, sekä päivällisen alussa, hän soimasi veljeänsä tuosta mitä tämä oli puhunut matkalla. Rouva Shaw puhui siitä, kuinka varomatonta ja epäviisasta on puhua vapaasti vieraiden ihmisten kuullen. Hugh olisi suonut ettei sellaista saarnaa olisi pidetty nyt kun hän tiesi kaiken tämän omasta katkerasta kokemuksestaan. Kun John ei myöskään lopettanut, tuli Hughille niin paha mieli, ettei hän olisi voinut vastata yhteenkään kysymykseen itkuun purskahtamatta. Sitten hän muisti, mitä äiti oli sanonut kestävyydestä, mutta tämä sai samalla aikaan kovan koti-ikävän, huolimatta siitä, että vasta oli saanut lähteä kauvan toivomalleen matkalle. Tämä ajatus melkein taas oli saada hänet itkemään, ja vaikka hän jälleen koetti saada itsensä muistamaan, että äiti odotti häneltä lujutta tällaisissa asioissa, ei se vaan tahtonut auttaa. Eipä ollut kummankaan mieleen aamulla juolahtanut, että ensimmäisen koetuksen aiheuttaisi John veli. Ja taas oli itku niin lähellä, että eno huomasi hänen vääntyneet kasvonsa ja sanoi katsomatta häneen, ettei hän tahdo että pikku-pojat ovat viisaita ennenkun he ovat oppineet, ja että vaiteliaimmat toverit joita hän on tavannut ovat todella olleet kaikkein vastenmielisimmät. Vielä jatkoi hän kertoen kuinka sellaista on tapahtunut useallekin.

Kerrankin huomasi hän matkalla, että vaunun nurkassa oli hyvin hiljainen herrasmies, jolla oli suuri parta, ja kun hän lähemmin tarkasti sitä, huomasi hän että se olikin — kesy karhu, jonka sen kuljettaja tahtoi nopeasti toimittaa perille näyttelyyn. Herra Shaw jatkoi kertomustaan niin kauan kunnes Hugh kokonaan rauhottui ja nauroi yhtä makeasti kuin muutkin, kun eno sanoi pitäneensä Nallea huonona herrasmiehenä, joka erään matkustajan varhain aamuhämärissä vaunusta poistuessa ei kumartanut hänelle niinkuin muut matkustajat tekivät.

Päivällisen jälkeen tuumi John, että olisi paras lähteä Croftoniin. Hän oli mielestään jo menettänyt paljon kun tuli lähteneeksikään, ja sanoi ettei hän aijo alentua luokallansa senvuoksi, että tällaisista syistä ei voi valmistaa hyvin latinaansa. Rouva Shaw tahtoi antaa heille muutamia hyviä luumuja ja hyvää rypälemehua. Herra Shaw käski valjastaa kepeät rattaansa ja sanoi että hän lähtee itse poikia viemään; muuten tuumi hän ettei Johnille olisi vaarallista, jos vähän menettäisikin luokalla kun kerran voi auttaa veljeänsä, koska hän tiesi että ahkera poika helposti uudestaan voipi korvata menetetyn. John vastasi, ettei ole niin helppo uudestaan nousta, jos kerran on alentunut kun siellä on sellaisia kuin Joe Cape, joka on päättänyt pitää hänet alempana, jos kerran on saanut alentumaan.

»Toivon että sinä joskus saat aikaa auttaa veljeäsi ylöspäin», sanoi herra Shaw. »Uskon ettet omia asioitasi liian paljon hoida, vaan hoidat veljeäsikin.»

»Mitäpä hyötyä minun välittämistäni olisi?» sanoi John. »Hän ei voi moneen vuoteen vielä pitkälle päästä. Sitäpaitsi —»

»Miksi en voisi edistyä?» huudahti Hugh, hehkuvin poskin.

»Oikein Hugh», sanoi eno. »Älä anna kenenkään ennustaa mitään, ennenkun olet näyttänyt mihin kelpaat.»

»Mutta eno, hän on melkein kaksi vuotta nuorempi kuin nuorin poika koulussa, ja —»

»Ja pikku Page on sinua edellä algebrassa. Hän on melkein kaksi vuotta nuorempi sinua John, jos muistan oikein.»

Hugh ei voinut olla taputtamatta käsiään tuntiesaan rohkaistuvansa tällaisista tulevaisuuden mahdollisuuksista. John taas suuttui kun hänen kustannuksellaan iloittiin, ja sanoi ilkeästi, että tuollainen pikku naskali, joka on ollut vain tyttöjen parissa ja jota on vaan neiti Harold opettanut, ei juuri voi poikien joukossa mitään huomiota herättävää aikaansaada. Hugh oli hyvin surullisen näköinen hetkisen, mutta äkkiä hän ilostui niin, että hyvä enonsa ihmetteli. Hän otti pojan luoksensa ja kysyi mikä sen vaikutti.

Hugh rakasti enonsa nyt jo, aivankuin olisi aina tuntenut hänet. Hän pani kätensä enonsa kaulaan ja sanoi kuiskaten, mitä hän oli ajatellut: äidin vakuutusta, että Jumala voi ja tahtoo, jos pyydetään Häneltä, antaa miehen mielen ja rohkeuden heikoimmallekin lapselle.

»Aivan oikein! Minä olen hyvin iloinen kun sinä tiedät tämän. Se tulee auttamaan sinua opiskellessasi Croftonissa, vaikka se itsessään on kallisarvoisempaakin kuin mikään koulussa opittu.»

Rouva Shaw ja John olivat uteliaan näköiset; mutta herra Shaw ei ääneen lausunut mitään siitä, jota Hugh oli sanonut. Hän laski pojan luotansa, koska rattaat saapuivat jo pihalle.

Rouva Shaw kutsui Hughia käymään sunnuntaisin enonsa ja hänen luonaan; ja eno sanoi että hänen sopii tulla yhtähyvin lupapäivinäkin, koska tehtaassa on paljon nähtävää.

Johnia huvitti jopa miellyttikin kun Hugh niin hyvin muisti hänen kertomuksiansa koulun ympäristöstä. Hän tunsi lammikon ja marjapensaikat, kirkon ja pähkinäpuut, ja korkean aidan, joka erotti hedelmäpuutarhan leikkitantereesta. Siinäpä oli se aita, jolle herra Tooken pikku poika asetettiin jotta hän pelkäisi. Ei se näyttänytkään niin korkea olevan, kuin Hugh oli kuvitellut. Eräs asia oli, josta hän ei ollut kuullut puhuttavan, nimittäin kello, joka oli korkealla pikku katoksensa alla koulun johtajan suuren rakennuksen päädyssä. Kutsuttiinko sillä pojat kouluun vai oliko se hätäkello? Eno sanoi, että sitä voi käyttää kumpaankin tarkoitukseen; sellaisia kelloja on jokaisessa suuressa maatalossakin.

Aurinko oli jo mailleen menossa kun he saapuivat koulun näkyviin. Pitkä rivi ikkunoita loisti ilta-aurinгон valossa, ja John sanoi että koko alempi rivi kuului kouluhuoneisiin.

Kesken selityksensä John pysähtyi ja hänen käytöksensä muuttui töykeäksi ja samalla jonkunverran araksi. Hän näki näet muutamia poikia näkyvissä, istuskellen matalalla aidalla tien vieressä.

»Kuules!» huusi yksi. »Onko sulla mukanas se lörpöttelijä?»

»Lörpöttelijä toinen,» huusi naapurinsa. »Hänellä ei olisi sellaista nimeä, jollei ennestään jo löytyisi Lörpöttelijä ensimmäinen.»

»Kas siinä se on; sellaisen loukun olet jo nyt minulle laittanut», mutisi John.

»Ole mies ja kestä oma osasi», sanoi herra Shaw; äläkä suutu, sillä omat puheesi tulevat takasin.»

Huudot jatkuivat, kun rattaat hiljalleen hiekkaista tietä etenivät.

»Lörpöttelijä!» huudahti Hugh parka, »Sellainen nimi!»

»Se on sinun nimesi», sanoi eno. »Nyt tiedät, millä haukkumanimellä sinua kutsutaan. Joka pojalla on omansa, ja sinullakin voisi olla huonompi, sillä olisit voinut tehdä jotain huonompaakin sellaisen ansaitaksesi.»

»Mutta apuopettaja, eno!»

»Mitä hänestä?»

»Hänen ei olisi pitänyt kertoa minusta.»

»Älä kuitenkaan kutsu häntä »Lörpöttelijä kolmanneksi». Kanna oma kuormasi, kuten sanoin veljellesi, äläkä puutu toisten asioihin.»

Ehkäpä herra Shaw toivoi, että joku toisista pojista antaisi apuopettajalle tuon haukkumanimen kun hän kerran oli ollut kyllin ilkeä kertoakseen juttuja pikku pojasta, ennenkun hän oli edes nähnyt tovereitaan. Tuolla tavalla pojat saivat viittauksen sinnepäin; eri asia oli, käyttivätkö he sitä vai ei.

Herra Tooke oli poissa iltaratsastuksellaan, mutta herra Shaw ei tahtonut lähteä, ennenkun saattoi jättää pikku suojattinsa rouva Watsonin huostaan ja terottaa tälle, että Hugh oli vaan pikku poika tullakseen suurten vallattomien poikien joukkoon. Rouva Watson toivotti pojan tervetulleeksi ja sanoi toivovansa, että hän pian kotiutuisi, varsinkin kun velikin oli koulussa. Lähtiessään pisti eno puoli kruunua*) Hug-

2 ½ shillingiä.

hin käteen, sanoen, kun poika kertoi laukussaan olevan jo rahaa, että aikaa myöten ne kaikki kyllä tarvitaan.

Rouva Watson tahtoi että John menisi näyttämään veljellensä tämän makuupaikkaa, mutta tällä ei näyttänyt olevan aikaa eikä halua, joten rouva Watson läksi itse. John juoksi tiehensä.

»Voi lapsi parka», sanoi rouva Watson, asettaessaan pojan vaatteita kaappiin, jossa niitä oli pidettävä, »eikö sinulla ole toisellaisia kauluksia?» Tällaiset eivät koskaan pysy oikein paikallaan, vaan lipuvat milloin toiselle, milloin toiselle puolelle.»

»Sisareni ovat niitä tehneet monta viikkoa ahkerasti, saadakseen ne valmiiksi lähtöni», sanoi Hugh.

»Hyvä on, aivan oikein; vahinko vaan etteivät ne ole parempaa mallia. Joka sunnuntai kirkossa minä näen kauluksesi vinossa; ja joka kerta kun menet tätisi luo, hän luulee, ettemme tahdo sinua pitää siistinä. Minun täytyy koettaa parantaa niitä. Onhan sulla hyviä sukkia — oikein mallikelpoisia. Mutta ovatko nämä ainoat kenkäsi?»

»On mulla toinen pari jaloissani.»

»Niinpä kyllä. Mutta huomenna täytyy sentään ottaa mitta, jotta saat sellaiset, jotka täällä sopivat. Ei täällä ole Lontoon kivikatuja.»

Ja rouva Watson jatkoi siten tarkasteluaan, joskus hyväksyen, joskus hyljäten, niin että lopuksi Hugh ei tiennyt itkeäkö vai nauraako hänen piti. Ja äiti sekä siskot olivat sellaista vaivaa nähneet häntä varustaessaan!

Kun laukku oli tyhjennetty ja kaikki paikoillaan, vei rouva Watson hänet huoneeseen, jossa pojat olivat illallisella. Ulkopuolelle kuului sieltä aikamoinen hälinä ja Hugh luuli, ettei kukaan häntä huomaisikaan, mutta

siinä hän pettyi. Heti kun hän astui sisään, lakkasi melu ja kaikki katsoivat häneen paitsi John. Tämä ei nostanut päätään kirjastaan, mutta teki kuitenkin tilaa hänelle vieressään, ja nosti leipävasun lähemmäksi. Rouva Watson toi maitoa ja poika tunsii helpotusta kun sai jotain tekemistä. Muten olisi hän itkennyt, kun niin monta uteliasta silmää yhtäikaa iski katseensa häneen.

Apuopettaja istui ylempänä lukien. Rouva Watson huomautti siitä Hughille ja tämä nousi sekä kumarsi. Hän punastui, sekä suuttumuksesta että ujoudesta, tuntiessaan että se on sama mies, joka istui vanussa ajomiehen vieressä.

»Ehkä teillä, herra Carnaby», sanoi rouva Watson, »on tälle nuorelle miehelle jotain tehtävää annettavana, kun hän on illallisensa lopettanut. Huomenna saanee hän omat läksynsä, mutta tänään —»

»Onhan kertomataulu aina käytettävänä», vastasi Carnaby. »Tämä nuori mies on luullakseni erittäin siihen ihastunut.»

Hugh punastui ja söi leipäänsä ja maitoansa ahkerasti.

»Älä huoli pilapuheista», kuiskasi rouva Watson. »Eihän sinua ensi iltana kertomataululla kiusata. Minä etsin jonkun kirjan tai jotain muuta. Täällä on sitäpaitsi toveri, jonka unhotin.»

Tuo hyvä vaimo meni toiselle puolelle huonetta ja toi sieltä pojan, joka näytti kaikin voimin koettavan pidättää itkuaan. Hän pyyhki silmiään kädellään alituisen, eikä voinut ketään silmiin katsoa. Hän oli lopettanut jo syöntinsä, eikä tiennyt, mitä tehdä; ei hän tuntenut ketään, kun oli vasta samana aamuna

saapunut. Hänen nimensä oli Tom Holt, ja hän oli kymmenvuotias.

Kun pojat olivat sanoneet toisilleen nimensä ja ikänsä ja mistä tulivat, ei kumpikaan tiennyt, mitä sitten sanoa. Hugh toivoi, että John olisi jotain sanonut tai edes hetkeksi nostanut silmänsä kirjastaan. Rouva Watson ei toki näitä pikku muukalaisia unhottanut. Hän toi Cookin matkakertomukset kirjastosta heille huviksi, ja käski heidän maata mentäessä jättää kirjan apuopettajalle.

Loppupuoli iltaa kului sangen hyvin. Hugh kertoi Tomille monta juttua Etelä-meren saarista, ja uskoi hänelle omat tulevaisuuden toiveensa, että kerran pääsisi merimieheksi ja saisi purjehtia maailman ympäri ja jos mahdollista, matkustaa suoraan Kiinan halki, joka maa oli kaikkein vaikein matkustamiselle, lukuunottamatta muutamia osia Afrikasta. Ei hän aikonut suuren erämaan läpi kulkea, kun siellä on niin hirveän kuuma. Hän tiesi jotain siitä kuumuudesta, sillä kotona parvella istuessa auringonhelteessä oli semmoista. Kuinka suurta kuumuutta Holt oli kokenut? Silloinpa tulikin yllätys. Holt tuli viimeksi enonsa maatilalta, mutta hän oli syntynyt Indiassa ja oli tullut sieltä puoli-toista vuotta sitten. Kun Hugh oli nyt kertonut merestä Thames-joen suulta ja kuumuudesta tuolla kotiparvekkeella, saattoi Holt kertoa matkustaneensa neljätoista tuhatta penikulmaa merta myöten, ja oli kokenut melkein yhtä suurta kuumuutta kuin suuressa erämaassa on. Holt oli myöskin hyvin vaatimaton. Hän oli saanut tuntea vähän kuumuutta kesällä enonsa viljapellolla ja sitten keittiössä elonkorjuun aikana, mutta luuli kokeneensa Indiassa suurempaa kuumuutta. Hugh asetti hänelle ylenmäärin kysymyksiä syntymä-

seudustaan ja matkastaan ja Holt mielellään vastasi, niin että pojat eivät ensinkään olleet kuni vieraita, jotka ensi kertaa ovat yhdessä. Heidän äänensäkin kohosi, oltuaan aluksi kuiskaamista, niin että se kuului toisten poikain sorinan yli toiselle puolelle pöytää.

Vihdoin Hugh säikähti, kuullessaan sanat »Lörpöttelijä, Lörpöttelijä toinen.» Hän vaikenä, Holtin suureksi ihmeeksi.

Nostamatta silmiään kirjasta, sanoi John, niin kovalla äänellä, etä apuopettajakin kuuli.

»Kuka lörpöttelee Lörpöttelijä toisesta? Kuka on sitten Lörpöttelijä kolmas.»

Siitä syntyi nauru, joka sai apuopettajan rientämään katsomaan, missä siellä latinan kirjassa Sallustiuksessa sellainen paikka oli. Kun ei sellaista löytynyt, tarttui hän Johnin tukkaan ja veti kunnes Hugh huusi:

»Älkää tehkö sitä, herra. Älkää niin kovin loukatko!»

»Onko tämä niin kovaa? Kyllä sinä pian saat oppia, mikä käy kipeään, kun tulet tuntemaan meidän koivunjuustoamme. Sinä saat neljä kertaa seitsemän siitä maistaa — sehän on mieli-lukusi.»

Apuopettaja katsoi ympärilleen ja melkein jokainen nauroi.

»Näetkös, minä tiedän salaisuutesi — neljä kertaa seitsemän», jatkoi herra Carnaby. »Miksi pudistat päätäsi?»

»Koska ette tunne salaisuuttani tuon luvun suhteen.»

»Enkö kuullut isäsi sanovan, häh?»

»Mitä te kuulitte isän siitä sanovan? Ei kukaan tiedä, mitä se merkitsi, eikä kukaan saa tietää, jollen

minä halua sanoa, — jota minä en tule tekemään. Älkää kiusatko Johnia siitä, sillä hänkään ei tiedä enemmän kuin tekään.»

Herra Carnaby mutisi jotain pikku poikain hävyttömyydestä, niinkuin ne voisivat salaisuuksia säilyttää, ja sitten huusi kovalla äänellä että kaikki nuorimmat saavat nyt mennä maata. Hugh antoi hänelle kirjan, ja sanoi sitten veljelleen hyvää yötä. Hän oli juuri nostamaisillaan päätään saadakseen suudelman, kun muisti, että suuteleminen onkin jäänyt, kun kouluun on tullut. Hän ojensi kätensä, mutta John ei ollut sitä huomaavinaan, käski hän vaan hänen asettua kyliksi toiselle puolen sänkyä, jotta hänellekin tilaa jääpi, ja että hän asettuisi ikkunan puolelle. Hugh nyökäytti päätään ja lähti Holtin ja parin muun kera, jotka myöskin tulisivat samaan huoneeseen.

Nuo molemmat toiset pojat jotka jo olivat ennen olleita, pujahtivat nopeasti vuoteisiinsa; ja kun näkivät Hughin pesevän kätensä ja kasvonsa, katsoivat ihmeissään häneen. Toinen heistä sanoi, että olisi ollut paras jättää se tekemättä, koska palvelija tulee kohta ja sammuttaa tulen ja ilmoittaa sitten että Hugh ei ollut vuoteessaan. Sen kuultuaan Hugh alkoi jouduttaa, eikä edes joutunut kasvojaan pyyhkimään, sekä jätti veden pesumaljaan, jota ei olisi saanut jättää. Hän näki, etteivät toiset polvistuneet rukoukseen — jota hän ei ollut laimin lyönyt kun tuhkuria sairastaessaan. Hän tiesi, että he häntä katsoisivat, mutta hän muisti äitiään ja hänen sanojaan. Hän koetti kuitenkin vetäytyä ohuiden vuodeverhojen suojaan, ja polvistui. Ei hän voinut oikein ajatuksiaan pitää koossa, kun tunsu että häntä katsellaan, ja ennenkun hän oli lopettanut, niin palvelija tuli ottamaan kynttilän pois.

Hän odotti, mutta sitten kun Hugh meni vuoteeseen, hän käski pojan seuraavana iltana olla joutuisamman, koska hänellä ei ole aikaa odottaa.

Hugh oli väsyneempi kuin koskaan ennen. Tämä oli myöskin pisin päivä jonka hän tiesi, melkein niinkuin viikko. Kuitenkaan hän ei voinut nukkua. Hän oli unohtanut pyytää että John hänet huomenna ajoissa herättäisi ja hänen täytyi nyt odottaa kunnes John tulisi. Sitten hän ei voinut muuta kuin kysyä itseltään oliko koulussa olo hauskaa, niinkuin oli toivonut, vai eikö ollut; ja kun hän tunsikin kuinka paljon toisenlaista kaikki oli, ja kuinka jokainen näytti niin epäystävälliseltä, ja kuinka John myöskin näytti häpeävän häntä, sensijaan kuin olisi auttanut häntä, hän tunsikin itsensä ylen onnettomaksi.

Hän itki katkerasti — itki kunnes päänalus oli märkä, ja hän itse melkein tukehtumaisillaan, sillä hän koetti tukahuttaa nyyhkytyksiään. Hetken perästä hän tunsikin mitä olisi tehtävä. Vaikka hän oli polvistunut, ei hän ollut kuitenkaan oikein rukoillut; ja jos olikin, ei Jumala väsy kuulemasta rukouksia. Siinä oli rauhoittava ajatus, että hänen paras Ystävänsä oli kuitenkin häntä lähellä ja että hänelle voi puhua joka hetki.

Nyt hän sydämestään puhui hänelle, ja suuri lohdutus tuli hänen mieleensä. Hän sanoi: »Oi, Jumala, minä olen yksin täällä, eikä kukaan tunne minua ja kaikki on niin vierasta ja ikävää. Tee hyvä Jumala ihmiset hyväksi minulle kunnes totun heihin; ja tee minut urhoolliseksi, jolleivät ne ole hyviä. Auta minua, etten minä pikku asioista välittäisi, vaan lukisin ahkerasti läksyni, jotta olisin niinkuin Crofton-poika, niinkuin minun pitäisi olla. Minä rakastan kaikkia jotka ovat kotona, enemmän kuin koskaan ennen. Tee heitä

minua rakastaviksi ja että he muistaisivat minua joka päivä, erittäinkin Agnes, että he olisivat kaikki yhtä iloisia kuin minäkin, kun menen jouluksi kotiin.»

Tämä olikin kaikki mitä hänellä oli sanomista, ja hän vaipui uneen tuntien että Jumala kuuli häntä.

Pitkän ajan perästä niinkuin hänestä tuntui, vaikka se oli vaan tunnin pituinen, hän huomasi liikkumista ja valoa. John ja pari toveria tuli huoneeseen.

»Oh, John!» huusi Hugh, nousten pystyyn unisena, »minä ajoin valvoa kunnes sinä tulisit, että pyytäisin sinua herättämään minua ajoissa, tarpeeksi ajoissa, olethan niin hyvä!»

Toiset nauroivat ja John kysyi eikö hän ollut kelloa nähnyt tullessaan ja eikö hän ajatellut, että se oli juuri sitä varten että pojat heräisivät.»

»Mutta jos en minä kuulisi sitä?»

»Etkö kuulisi! Saat nähdä pian.»

»Hyvä, mutta katsothan että minä todella herään, tahdothan tehdä sen?»

»Kyllä kello siitä huolen pitää, siitä saat olla varma», sen vastauksen hän vaan sai Johnilta.

V L u k u.

CROFTONIN ELÄMÄÄ.

Hugh huomasi aamulla, ettei ollut syytä pelätä ettei hän kuulisi kellon ääntä. Sillä tuo kova soitto havahutti hänet heti syvästä unestaan ja hän huomasi olevansa lattialla melkein ennenkun silmänsä auki sai.

Toiset pojat, jotka olivat kellon soittoon tottuneet, eivät suinkaan kiirehtineet. He haukottelivat ja venytelivät kotvan aikaa ja rupesivat sitten hitaasti pukeutumaan. Siten Hugh sai kyllin aikaa huolellisesti peseytyä suuressa tinaisessa pesumaljassa, joita oli aina yksi jokaista kolmea poikaa kohti. Mutta vaikka Hugh alkoi aikaisin työnsä, saivat hänen kaksi toveriansa sittenkin odottaa. Ensiksi he uteliaina katsoivat mitä hän tekisi kasvonsa pestyänsä, mutta kun hän pesi ruumistaankin, rupesivat he nurisemaan ja kun lopuksi näkivät että Hugh todella aikoi jalkansakin pestä, silloin he suuttuneina rupesivat häntä haukkumaan likaiseksi nallikaksi.

»Likainenkol!» huusi Hugh ihmeissään, — likainenko silloin on kun jalkansa pesee! Äiti sanoo että silloin on likainen kun ei peseydy kokonaan joka päivä.»

John sanoi hänelle, että täällä ei ole siihen aikaa eikä tilaa. Pojat pesivät itsensä paremmin lauantaisin. Hugh saisi myös pian huomata että paras on tyytyä pesemään kasvonsa ja kätensä aamuisin, ja olkoon iloinen kun sen saa tehdyksi.

Toiset pojat näyttivät niin perin pohjin pahas-tuneen jo tuosta ajatuksesta, että jalkoja pestäisiin pesumaljassa, että he pakottivat Hughin pesemään ja huuhtomaan maljaa monin kertaisesti, ja sitten tuli kiiru mennä alas toisella kellonsoitolla. Hugh pysähytti veljensä tämän rientäessä hänen ohitsensa ja kuiskaten kysyi olisiko aikaa aamurukoukseen.»

»Kouluhuoneessa on aamurukous, ja sinun pitää ajoissa joutua sinne», sanoi John. »Parasta olisi tulla minun kanssani.»

»Odota hetkinen, kun kampaan tukkani.»

John kiirehti ja toiset pojat nauraa tirskuivat kun

Hugh koetti jakaa tukkaansa niinkuin Susanna oli kotona tehnyt. Hän jätti sen, kun ei se onnistunut ja meni hiukan pörröisellä tukalla kouluun ja aikoi tulla sitten kampaamaan uudestaan, kun ei enää kukaan ole hänelle nauramassa.

Kouluhuone näytti kolealta ja hämärältä, kun aurinko ei päässyt sinne paistamaan ennenkun iltapäivällä. Herra Tooke ei myöskään vielä ollut siellä, vaikka Hugh toivoi hänen jo tulleen. Rouva Watson ja palvelijat olivat saapuvilla rukouksen aikana, ja kun apuopettaja oli toimittanut hartauden, menivät kaikki toimiinsa, paitsi Hugh ja Tom, joilla ei ollut määrättyä tehtävää. Luokka toisensa jälkeen tuli kuulusteltavaksi, joka toimi uusista oppilaista näytti sellaiselta, jota he eivät koskaan pystyisi täyttämään. He eivät huomanneet että jokaisessa asiassa vaaditaan harjoitusta ja että harjoitus tekee mahdolliseksi sen joka näyttää ensin mahdottomalta. Hughin mielestä taisi John parhaiten ladella kieliopin sääntönsä, mutta hän pian havaitsi, että John koettikin erityisesti uusia poikia hämmästyttää. Tämä ilahutti Hughia, joka toiselta puolen myös oli hyvillään siitä, että John ei sentään näyttänyt kokonaan halveksivan ja häpeävän häntä. Mutta sitten apuopettaja rupesi moittimaan Johnia hätiköimisestä ja napautti vielä karttapuikolla häntä päähän ja se pahotti Hughia yhtä paljon kuin jos hän itse olisi saanut sellaista kohtelua kokea.

Ehkäpä apuopettaja näki tämän, sillä kun hän kutsui Hughin luokseen, oli hän sangen ystävällinen. Hän katsoi tämän latinan kielioppia ja huomasi rypistetyistä lehden nurkista, »koirankorvista», mihin asti Hugh oli ehtinyt neiti Haroldin koulussa, ja kysyi vaan sitä, jota poika sanoi hyvin osaavansa. Ainoastaan

kerran hän erehtyi nimisanain taivuttamisessa. Sitten näytti opettaja hänelle seuraavan päivän läksyn, ja Hugh poistui onnellisena siitä että hänelläkin oli nyt työnsä, kuten kaikilla muillakin. Hän ujosteli nyt niin vähän apuopettajaa, että palasi takasin kysymään, missä hän oikeastaan saisi istumapaikkansa.

»Paikkasiko! Sinulle kai pitää hankkia pöytä, vaikka ei sinulla ole mitään siihen pantavaa. Jos löydämme joutilaan pöydän, saat sen heti, jollei, kyllä kai jossakin paikan löydämme.»

Joku pojista tuumi että rouva Watsonin jakkara sopisi, mutta opettaja kuuli sen ja sanoi että jotkut ihmiset oppivat sangen hitaasti uusia tovereitaan tuntemaan ja kuitenkin saattavat he sangen pian kokea että pikku pojassakin on yhtä paljon miestä kuin suurimmassa. Sitten hän käski erään suurimista pojista mennä etsimään pöytää nuorelle Proctorille. Sellainen löytyikin ja Hugh pani mielessään ylpeänä laatikkoon pari kolme koulukirjaansa ja kivitaulunsa ja tunsu että hän nyt todella on Croftonpoika. Opettaja oli koko ajan hyvin ystävällinen, ja ystävällisempi kuin edellisen päivän kokemuksen perustuksella olisi odottanut. Herra Tookea ei Hugh ensinkään osannut pelätä. Siten Hughin mieli rohkaistui ja hän odotti ilolla aamiaista kuten muutkin pojat.

Kuitenkin täytyi hänen kärsiä vielä yksi nöyryytys. Hän juoksi ylös huoneeseensa lopettaakseen hiusensa kampaamisen, sillä aikaa kun toiset pojat tunkeutuivat ruokailuhuoneeseen. Mutta palvelijat olivat juuri vuoteita laittamassa ja huusivat heti hänelle »ulos, pois!» ja koettivat pelottaa häntä pois ajaakseen, sekä uhkasivat kertoa rouva Watsonille että hän rikkoo koulun järjestyssääntöjä vastaan. Hugh kysyi mitä

rouva Watson sanoisi, jos hän tällaisessa kunnossa menisi aamiaiselle. Toinen palvelijoista oli kyllin hyvän-
tahtoinen ja kampasi hänen tukkansa; mutta sanoi että
nyt pitää hänen hankkia itselleen taskukampa, sillä
pojat eivät saa tulla huoneisiinsa muulloin kuin määrä-
aikoina.

Vihdoinkin Hugh sai nähdä herra Tooken. Kun
pojat saapuivat kouluhuoneeseen yhdeksän aikaan,
istui johtaja pöytänsä ääressä. Hugh meni iloisena
sille puolelle huonetta, mutta Tom Holt pysytteli
ujona jälessä, vaikka Hugh viittasi vaan tulemaan ja
sanoi ettei tarvinnut pelätä mitään. Kun herra Tooke
vihdoinkin näki heidät, ei hän tehnyt mitään eroa poi-
kien välillä ja näytti unohtaneen että hän oli Hughia
ennen nähnytkään. Hän sanoi toivovansa että he oli-
sivat hyviä poikia ja kunniaksi Croftonin koululle ja
sitten käski hän herra Carnabyn antaa jotain tehtävää
heille. Siinä kaikki. Eikä pojilla pitkään aikaan ollut
johtajan kanssa muuta tekemistä.

Tuo aamupuoli koulussa, yhdeksästä yhteentoista,
tuntui pojista pisimmältä aamupäivältä elämässään.
Kun he muistivat että iltapäivä tulee olemaan yhtä
pitkä samoin kuin joka ilta- ja aamupuoli melkein kol-
men kuukauden aikana, masentui heidän mielensä koko-
naan. Jos joku olisi kertonut että aika kuluu nopeam-
min kun tottuu siihen, ja kun saavat runsaasti tehtävää,
liiankin nopeasti, eivät he sitä olisi uskoneet, siksi toi-
vottomalta tuntui nyt olo. Mutta niinhän tällaisissa
oloissa käy jokaiselle pojalle ja tytölle.

Herra Carnaby, jolla oli paljon tehtävää poikia
ohjatessaan ja katsastaessaan, sai tuskin aikaa uusille
tulokkaille opiskelua järjestääkseen. Kun Hugh oli
vielä vähän latinan kieliopista hänelle lukenut ja autta-

nut toveriaan lukemaan ensimmäisen latinan läksynsä ja molemmat olivat kirjoittaneet lehtisen oikeinkirjoitusta ja laskeneet yhteen muutamia lukuja, ei Carnaby sanonut enää joutavansa heitä opastamaan vaan sanoi että saavat tehdä mitä haluavat, kunhan vaan ovat hiljaa, kunnes tulee loma-aika. Niinpä he rupesivat tutkimaan hullunkurisia piirustuksia ja koettivat lukea salaperäisiä puoleksi hävitettyjä kirjoituksia, joita oli piirrelty pöytään; sitten he rupesivat laskemaan montako päivää on joulun. Sitten Hugh piirusti kivitaululleen höyrypurren, niinkuin hän oli sen kotona parvelta nähnyt Thames-virralla, ja Holt taas piirusti taululleen laivan, jolla hän tuli Indiasta. Mutta ennenkuin he olivat saaneet ne valmiiksi löi kello kaksitoista: luvut lopetettiin ja koko koulu ryntäsi ulos leikkitalhualle.

Nytpä Hugh vasta saisi todella nähdä seudun. Paitsi sitä että aurinko oli aamulla paistanut hänen huoneeseensa heiluvien puiden oksien välistä, ei ollut mitään vielä tapahtunut, joka olisi saanut hänet muistamaan että oltiin maalla. Kun hän nyt pääsi ulos vapaaseen ilmaan, näki maiseman kauniine puineen ja viheriöine niittyineen auringon paisteessa, niin hän huudahti ilosta, ja sitä tekivät melkein kaikki. Hugh tahtoi mennä etsimään kauniita ruskeita kastanjia, joita hän oli nähnyt tien vieressä eilen tullessaan ja lähti juoksemaan sinnepäin, mutta pian oli John hänen vieressään ja pysähytti hänet äkisti, sanoen että hän joutuisi pahaan pulaan jo ensi päivänä, jos hän menisi ulos koulun rajoista.

Hugh oli unohtanut että sellaisia on olemassakaan, eikä ollut ensinkään iloinen siitä, että nyt oli pakoitettu ne muistamaan. Hän huokasi pyytäessään veljeänsä

näyttämään mihin oikeastaan saa mennä ja mihin ei saa. John teki sen hyvin kärsimättömästi ja sitten juoksi pois palloa leikkimään, sillä hänen toverinsa odottivat häntä.

Kastanjapuita kasvoi lähellä koulun aitaa eräässä leikkitanhuan kulmassa ja sieltä Hugh löysi useita kastanjia maassa ensimmäisten pudonneiden lehtien seassa. Hän poimi ne taskuihinsa suurella ilolla, ihmetellen sitä, kun ei kukaan ole ennen jo sellaista aarretta korjannut. Agnekselle antaisi hän muutamia ja pikku Harrylle ne tulevat olemaan hauskoja leikkikaluja. Ne näyttivät myöskin hyvin makeilta ja kun niitä oli monta ajatteli hän syödä yhden. Siispä otti hän esille veitsensä, aukaisi yhden kauniin kastanjan ja maistoi sen sisältöä. Juuri kun hän oli ihmettelemässä sen pahaa makua ja väänsi vähän kasvojansa, kuuli hän naurunhohotusta takanaan ja huomasi taas tehneensä jotain naurettavaa, vaikka ei tiennyt mitä, ja taas Hugh-parka oli yhtä onneton kuin konsanaan ennen.

Hän juoksi pois nauravien poikien luota ja meni suoraan toiselle puolelle kenttää, jossa pojat leikkivät pallolla. Hugh juoksi sinne ja tänne ja koetti saada kiinni palloa, samoinkuin toveritkin, vaan hän ei onnistunut kertaakaan. Pojat pilkkasivat häntä ja juostessaan kaasivat hänet ja eräs poika lankesi hänen päälleen. Hänelle sanottiin, ettei hän ymmärrä vähääkään leikistä ja parasta on siis että hän poistuu.

Hän tekikin sen raskaalla mielellä ja epäillen tokko hänestä tuleekaan sellaista kuin toiset pojat ovat, kun ei kukaan ohjaa häntä leikissä eikä edes anna hänen opetella. Muistaen mitä äiti oli sanonut hän rupesi laulamaan, jotta ei itku tulisi, ja alkoi sitten lukemaan aidan pylväitä että edes jotakin olisi tekemistä. Tämä

tehtävä saattoi hänet erään puun luokse, joka oli aivan aidan kohdalla, ja jonka runko oli aidanpylvään tilalla. Se oli vanha mutkistunut omenapuu, mutta se näytti hyvin mukavalta kiivetä, jota hän oli usein halunnut tehdä. Katsoen ylös hän huomasi siellä jo pojan, joka istui eräällä oksalla lukemassa.

»Aijotko kiivetä puuhun?» kysyi poika.

»Kyllä, herra, haluaisin koettaa kiivetä puuhun. En ole koskaan tehnyt sitä.»

»Hyvä, tämä on varsin sopiva alkaa. Minä autan sinut ylös, autanko?»

»Kiitos, herral!»

»Älä sano minua 'herraksi'. Minä olen vaan kou-lupoika, niinkuin sinäkin. Minä olen Dan Firth. Sano minua Firthiksi kun ei ole ketään toista sen nimistä. Sinä olet pienempi Proctor, etkö olekin — Proctorin veli.»

»Kyllä; mutta, Firth, minä vedän sinut alas, jos otan kädestäsi kiinni, ja jalkani livahtaa.»

»Etäkä vedä; mutta ehkä minä tulen alas, ja annan sinun tulla tähän, tämä on turvallisin istuinpaikka tässä. Menehän syrjään.»

Firth kiipesi alas ja näyttäen Hughille mihin jalkansa asettaa ja auttaen häntä takaapäin, hän pian sai Hughin oksallensa istumaan ja lakkiansa heiluttamaan. Hän käski Hughin tulla alas ja kiivetä ylös uudestaan useampia kertoja, jotta hän lopuksi voi tehdä sen yksin ja tulla tänne milloin vaan sopii.

Kun Hugh istui oksalla ja koetti vapauttaa toisen kätensä, jotta voisi lakillaan vähän hikisiä kasvojaan jäähdyttää, seisoi Firth aidan harjalla pitäen puusta kiinni ja kertoi että tähän puuhun oli pojilla lupa kiivetä, senjälkeen kuin Ned Reeve oli pudonnut suuresta leh-

muksesta ja loukannut selkäransansa. Hän näytti mihin puihin hän itse oli kiivennyt ennen tuota tapaturmaa, ja Hughia oikein värisytti ajatella että hän olisi tuon korkean vaahteran huipussa ollut niinkuin Firth kerran oli tehnyt.

»Opettiko kukaan sinua kiipeämään?» kysyi Hugh.

»Kyllä; isä opetti minua kun minä olin nuorempi kuin sinä.»

»Opettiko kukaan sinulle leikkejä ja asioita, kun sinä tänne tulit?»

»Ei, mutta minä olin jo ennen oppinut koko joukon ja pian täällä tottuu. Eikö sinua kukaan opeta?»

»Ei — kyllä — ei sentään. Luulin että John olisi minua opastanut, mutta hän ei näytä välittävän minusta ensinkään.» Ja Hugh puri huultaan ja heilutti lakkiaan nopeammin.

»Hän välittää sinusta enemmän kuin luuletkaan.»

»Välittääkö? Mutta miksi — mitä hyötyä siitä on nyt?»

»Mitä hyötyäkö? Kun hän antaa sinun olla yksin, pakottaa hän sinut kulkemaan omaa tietäsi, ja hankkimaan itsellesi omia ystäviä.»

»Minulla ei ole ystäviä täällä», sanoi Hugh.

»Kyllä sinulla on. Tässä olen minä. Et olisi saanut minua ystäväksesi, jos olisit nytkin juossut Proctorin kintereillä.»

»Tahdotko sinä olla minun ystäväni sitten?»

»Tahdon.»

»Saanko minä noin suuren pojan kanssa, kuin sinä olet, istua täällä lukemassa?»

»Kyllä, mutta ei vielä, ei ainakaan usein, jos tahdot täällä menestyä. Jokainen tietää, että minä osaan leikkiä kaikkia leikkejä. Senjälkeen kuin minä

pääsin voittajaksi aitaleikissä, olen saanut jokapaikassa olla rauhassa ja tehdä mitä tahdon. Sinun pitää näyttää, että sinä pystyt leikkeihin, ennen kun ne jättävät sinut rauhaan.»

»Mutta kuinka minä voin, jos, — jos —.»

»Kun näytät vaan mitä miehiä sinä olet, — näytät, että sinä pystyt itse hoitamaan asiiasi, niin saat nähdä että John rupeaa huomaavaisemmaksi. Näytä vaan ettei hänen tarvitse sinua hävetä —.»

»Hävetä minua!» huudahti Hugh punastuen.

»Niin; pikku poikia pidetään täällä koulussa tyttöinä siksi kunnes näyttävät, että he ovat miehiä. Ja sinä kun olet saanut tyttöjen seurassa vaan aina olla, etkö olekin?»

»Olen, mutta on hänkin.»

»Ja useimmat pojista täällä, uskallan sanoa. Muutamia nimitetäänkin tyttöjen nimillä.»

»Minä en ole tyttö!» huusi Hugh, jälleen säihkyvin silmin.

»Ne pitävät sinua, varsinkin kun kampaat hiuksesi jakaukselle, niin kuin kotonakin olet tehnyt.»

»Mitä heillä on tekemistä minun hiuksieni kanssa? Minä voisin heitä sanoa karhunpojiksi kun ovat niin pörrötukkaisia.»

»Kyllä voisitkin. Mutta ne jättävät sinut ja hiuksesi rauhaan, kun näkevät mistä aineesta sinä olet tehty. Ja John myös —»

»Hän sitten hyväksyy minut, kun en enää tarvitse häntä; nyt kun tarvitsisin hänen apuaan, on hän poissa eikä välitä rahtuakaan minusta.»

»Kyllä hän välittää. Hän pitää sinua silmällä koko ajan. Saat nähdä ennenkun joulu tulee että hän todella huolehtii sinun parastasi. Mutta hiuksesi ovat minusta

liian pitkät, aivan niinkuin tytöillä. Leikkaanko minä ne lyhemmäksi?»

»Kyllä se minusta olisi hyvä», sanoi Hugh, »mutta minä en tahdo, että pojat luulisivat minun pelkäävän heitä ja alistuvan kaikkeen.»

»Se on oikein. Annetaan olla toistaiseksi, kunnes sinusta tuntuu sopivan.»

»Tämähän on hauska paikka», huudahti Hugh, kun mieli oli nyt taas rohkaistu. »Mutta naakat eivät hetkään niin suuresti melua kuin luulin.»

»Odotahan kunhan kevät tulee ja linnut pesivät.»

»Milloin me saamme lähteä kankaille ja kentille, joissa lampaista on ruohoa syömässä?»

»Lauantaina mennään pitkälle kävelymatkalle. Mutta luuletko sinä lokakuussa saavasi nähdä lampaista ja karitsoita?»

»Minä unohdin. En koskaan muista vuodenaikoja erottaa.»

»Siitäpä näkyy, että sinä olet kaupunkilainen. Täällä opitaan tuollaiset asiat tietämään. Jos pidät silmäsi auki retkellämme, saat ehkä nähdä jäniksen tai fasaanin, mutta älä rupea kyselemään karitsoista tai hanhenpojista, äläkä myöskään mainitse keltakukkia tai muita kevään asioita, muuten et koskaan pääse uudestaan kuulemasta niistä.»

»Kiitos. Mutta miten Holtin käy, joka on Indiasta tullut, eikä tunne vähääkään näitä asioita?»

»He nauravat kyllä hänelle, mutta he eivät pilkkaa häntä, kuten kaupunkilaista. Hänellä on oikeus olla tietämätön, ja hän tietää monta muuta asiaa, joita eivät toiset ensinkään tunne.»

»Lontolaiset ovat ylpeitä maaseutu-ympäristös-

tään, mutta eivät tunne sitä. Eikö se ole kummallista?»

»Niinhän ihmiset ovat. Kukin saa ylpeilemisen aihetta omalla tavallaan. Vanhat ylpeilevät siitä, että ovat vanhoja, nuoret nuoruudestaan. Köyhäkin voi ylpeillä köyhyydestään ja rikas ylpeilee rikkaudestaan. Sinä olet tähän asti ylpeillyt siitä, että olet Lontoon asukas, ja ehkä pian pidät päätäsi pystyssä tietäessäsi olevasi Crofton-poika.»

»Ehkäpä olenkin jo ylpeä siitä», sanoi Hugh punastuen.

»Nytkö jo? Kylläpä sinä ehdit. Mikä sinusta tuleekaan.»

»Minä aijon joko sotilaaksi tai merimieheksi, tai tulee minusta suuri löytöretkeilijä. Minä aijon matkustaa maailman ympäri, kuten kapteeni Cook.»

»Sitte sinä palaat kotiin ja kehut matkustaneesi maailman ympäri, ja tapaat jonkun vanhan tuttavän, joka kehuu sillä että on koko elämänsä ajan pysynyt kotona.»

»Vanha Dickson sanoi minulle juuri siihen tapaan. — Mutta sanoppas milloin posti tulee.»

»Nytkö sinä jo kirjettä odotat? ja vasta eilen lähdit kotoa.»

»En tiedä, miten aika tuntuu pitkältä! Mutta milloin posti tulee?»

»Joka päivä, kun sillä on jotain tuotavaa, — noin neljän aikana iltapäivällä. Me näemme sen tulevan kouluhuoneemme ikkunasta näkyvää tietä myöten, mutta vasta viiden aikana saamme postin, kun lukeminen on loppunut.»

Firth neuvoi häntä kirjoittamaan kotiinsa kirjeen, ennenkuin odottaa itselleen tulevaksi sellaista.

Jos ei hän halua apuopettajalta neuvoa kysyä, kyllä Firth itse häntä auttaisi, viivottamalla paperin, ja sitten Hugh voisi kirjottaa vähän kerrallaan kunnes arkki on täysi.

Hugh sitten kertoi miten apuopettaja oli saattanut hänelle harmia. Firth tuumi ettei Hugh tehnyt viisaasti lörpötellessään Croftonista vaunussa ollessaan, mutta pahemmin teki hän joka kuunteli ilmoittamatta että hän tuntee asiat, jollei hän aikonut pitää siten kuulemaansa salaisuutenaan. Mutta Firth luuli että apuopettaja on sitten kuullut jotain joka on tehnyt hänelle pahan mielen, ja parasta on senvuoksi ettei Hugh nyt ole vihainen hänelle, ja että hän ei enempää muistele koko asiaa, paitsi että on vastaisuudessa varovaisempi ja vaiteliaampi.

»Mikä tuolla on hätänä?» huusi Hugh. »Jotain paha on tapahtunut! Miksi tuo poika huutaa niin!»

»Se on vaan Lamb taaskin», selitti Firth. Kyllä hänen parkumiseensa pian totut. Hän on hyvin kiiwas poika — en ole koskaan nähnyt hänen kaltaistaan.»

»Mutta mitä he tekevät hänelle?»

»Joku kiusaa häntä saadakseen hänet kiivastumaan. Alituisen he tekevät sellaista hänelle.»

»Sepä on häpeällistä!» huudahti Hugh.

»Niin se on, en näe siinä mitään järkeä», sanoi Firth. »Mutta jokainen voi joutua kiusaamaan häntä. Jos ojennat pikkusormesi häntä kohti, voi hän raivostua sinulle.»

Hughin mielestä Firth ei asiasta paljon välittänyt. Mutta niin hän ei ollut, kun poikajoukko vähän hajaantui, ja hän näki, mitä todella tehtiin tuolle vihaselle pojalle. Ainoastaan hänen päänsä näkyi maasta. Toverit olivat hänet haudanneet kaulaa myö-

ten maahan ja tallanneet mullan, niin että poika oli aivan avuton ja villinä raivosta.

»Tuo on raakaa», huusi Firth. »Sellaisesta joutuisi pyhimyskin raivoon.»

Hän hyppäsi alas aidalta ja juoksi, minkä ehti, paikalle. Hugh unohti kokonaan olevansa korkealla puussa ja nousi seisaalleen, melkein yhtä suutuksissaan kuin Lamb itsekin ja tähysteli sinne päin niin paljon kuin saattoi nähdä. Hän näki kuinka Firth raivasi tien itselleen joukon läpi, nähtävästi moittien ankarasti tovereitaan, ja siepaten lapion käteensä eräältä pojalta, joka Lambin kasvoja kohden sitä heilutti. Hän näki vielä kuinka Firth kaivoi maata, vaikka puoli tusinaa poikia oli hänen ympärillään estämässä, ja näki kuinka Firth kesti kunnes Lamb sai oikean kätensä esiin ja löi jokaista, joka oli ulottuvilla. Sitten hän näki kuinka Firth kaadettiin maahan ja vedettiin pois, ja pojat taas muodostivat piirin Lambin ympärille ja ojensivat jalkansa tai kätensä hänen ulottuvilleen ja sitten sieppasivat sen taas pois, kun hän löi, kirkuen raivosta.

Hugh ei voinut enää tätä katsella toimetonna. Hän kapusi alas puusta, juoksi paikalle, ryntäsi joukon läpi ja otti kiinni Lambin kädestä. Lamb löi häntä aikatavalla, luullen häntä vihamieheksi, mutta hän huusi: »minä olen ystäväsi» ja tarttui uudestaan hänen käteensä ja veti kunnes oli aivan punainen kasvoiltaan ja Lambin toinenkin olkapää ja käsi vapautui ja hän voi ruveta koettamaan päästä ylös kuopasta.

Toverit antoivat ensin Hughin koettaa, mutta pian tarttuivat he häneen ja rupesivat häntä pieksämään. Mutta Hugh kiersi itsensä irti ja vaikka hä-

net usein lyötiin maahan, hän nousi uudelleen ylös ja riensi Lambin luo. Pian oli hänellä apuakin: John tuli siihen ja suojeli häntä, Firth oli saanut Lambin lopultakin ylös ja muitakin tovereita tuli avuksi, joten kiusaajain joukko huomasi jäävänsä alakynteen ja peräytyi. Firth piti lapion kädessään, eikä antanut sitä pois, sillä Lamb oli vielä kovasti raivoisana, eikä kukaan olisi voinut estää häntä tekemästä suurta-kin vahinkoa jollekin kiusaajistansa, jos hän vaan olisi niin vaarallisen aseiden voinut saada käsiinsä.

»Tuossa on sinun puolustajasi», sanoi Firth Lambille, »joka ajattelee ettei hän koskaan ole nähnyt niin tulistunutta poikaa. Jätä sinäkin jo suuttumuksesi ja ole mies niinkuin hänkin. Auta minua täyttämään tätä kuoppaa, — molemmatkin voitte auttaa. Polje sinä maa lujalle, Lamb, ja tee se lujasti, niin kiukkusikin siihen loppuu. Ajatteleppa samalla tätä pientä ystävääsi, — joka on vasta eilisestä asti Crofton-poika!»

Lamb auttoi tosin kuopan täyttämässä, mutta ei sanonut sanaakaan kellekään, kunnes päivälliskello soi. Sitten vasta kun he kaivon luona pesivät likasia sekä jonkun verran loukkaantuneita käsiään, hän ojensi kätensä Hughille ja sanoi jotenkin työkeästi:

»En tiedä, mikä sai sinut auttamaan minua, mutta minä en koskaan suutu sinulle, jollet taas tee pahaa minulle.»

Hugh vastasi tullessa avuksi sentähden että hän ei saata koskaan sallia että joku asia tehdään pahemmaksi. Hän koetti kotonakin estää toisia lapsia kiusaamasta vanhaa juoppoa Tomia. Häpeällistä on sillä tavalla tehdä ennestäänkin pahaa vielä pahemmaksi. Lamb näytti tästä heti saavan aihetta

hyökätä Hughin kimppuun, mutta Firth tarttui Hughin käsivarteen ja veti hänet huoneeseen päin, kuis-
katen hänelle mennessä:

»Älä sano enää, ettei sulla ole ystäviä. Ainakin minä olen yksi, ja sinulla olisi voinut olla toinenkin — kaksi yhtenä aamuna — jollet olisi niin suoraan puhunut vanhasta juoposta Tomista.»

»Sanoinko siinä jotain väärin?»

»Et sanonut», vastasi Firth nauraen. »Kyllä sinä täällä suoriut, kunhan muutamia kommelluksia olet saanut kestää. Minä olen kaikissa tapauksissa ystäväsi.»

VI LUKU.

ENSIMÄINEN KÄVELYRETKI.

Hughin iltapäiväluvut olivat paljon vaikeammat kuin aamulla, ja illoilla oli hänellä niin paljon tehtävää, että hyvin vähän aikaa jäi kirjeen kirjoittamiseen kotiväelle. Kuitenkin koetti hän aikaa siihen varata ja Firth viivotti hänelle paperin kuten oli luvannut ja antoi käyttää mustepulloansa. Hugh oli tottunut jäljittelemään kuvia, joita hän oli nähnyt, ja siitä hän oli saanut jonkunlaisen piirustustaidon. Hän luuli sen säästävän koko paljon selittämisiä, jos hän piirustaisi pari kuvaa; ja niinpä hän laittoikin aluksi paperiinsa herra Tooken kuvan istuvana pöytänsä ääressä ja samoin herra Carnabyn, joka tavallisesti seisoi toisessa päässä luokkahuonetta.

Seuraavana iltana hän jatkoi arkkinsa täyttämistä, sillä hän huomasi tehtäviensä karttuvan. Hän oli juuri laittamassa paperiansa kokoon, kun Holt huomautti, että olisi parasta panna joku sana kuvien kohdalle, että ne olisivat paremmin ymmärrettäviä ja huvittavia. Pöydässä oli mallia siihen, miten kuvien suuhun voi panna sanoja. Hugh muisti myös sellaista nähneensä pilakuvissa. Hän senvuoksi pani herra Tooken kuvan kohdalle ne sanat, joita hän käytti alituisesti: »jatkakaa hyvät herrat!», ja herra Carnaby'n kohdalle: »Pidä suusi kiinni.»

Firth oli liian kiintynyt työhönsä huomatakseen kuinka pikkupojat hänen vieressään tirskuivat, päätti toisissaan kiinni, katsellen Hughin paperia, mutta apuopettaja ei ollut koskaan niin kiireissään, ettei hän olisi joutanut huomaamaan pilantekoa, joka mahdollisesti hänen arvokkaisuuttansa loukkasi. Hän piti silmällä uusia poikia koko ajan, ja antoi Hughin kirjoittaa kirjeensä päällekirjoituksen, sekä vetää siihen muutamia viivoja, mutta kun Hugh rupesi sulkemaan kirjettänsä, hän lähestyi, taputti Hughia päähän, ja sanoi, ettei niin nopeasti tarvitse asiaa toimittaa, sillä kaikki kirjeet tarkastetaan, ennenkuin ne lähetetään postiin. Näin sanoen hän pisti kirjeen povitaskuunsa. Ei siinä auttanut Hughin pyynnöt, eikä se että hän lupasi kirjoittaa uuden kirjeen. Kirjettä ei voinut enää pelastaa joutumasta tarkastettavaksi ja silloin kuvat tunnetaan.

Herra Carnaby oli niin suuttunut Hughin piirustukseen, että huolimatta pyynnöistä ja monista kyyneleistäkin, hän vei Hughin kirjeineen johtajan luo heti seuraavana aamuna. Hugh toivoi, että Holt, joka oli syypää enin loukkaavaan osaan kuvissa, tulisi

myös, mutta Holt oli ujo poika, eikä uskaltanut astua esiin. Niin Hugh sai siis yksin kestää mitä tuleman piti. Hän seisoj odottaen tuomiotansa samoinkuin koko luokkakain odotti jännitettynä. Kaikki saivat odottaa jonkun aikaa, sillä herra Tooke koetti pidättää nauruaan. Hän ja herra Carnaby olivat sangen hyvin näköisiänsä kuvissa, ja kuitenkin niin etelämeren villien kaltaisia, että ei voinut olla nauramatta ajattellessaan, että kuvat olivat nyt näytteitä Croftonin koulusta. Lopuksikin purskahti herra Tooke nauramaan ja muutkin nauroivat ja hän antoi kirjeen takaisin Hughille ja käski hänen kaikin mokomin lähettää sen. Eikä herra Carnaby voinut liioin olla enää suutuksissa joten asia raukesi siihen, paitsi että Hugh teki muutamia vakavia päätöksiä tulevaisuuden kirjeiden suhteen, sekä että johtajan suupielet olivat enemmän kuin yhden kerran vähän poissa tavallisesta järjestyksestään aamupäivän kuluessa.

Tämä tapaus ja yleensä kaikki, mikä kiinnitti Hughin mieltä ja antoi hänelle ajattelemisen aihetta, oli hänelle sangen vahingollista, sillä hän sai siten enemmän tehtävää kuin hän oli tottunut tekemään. Muutaman päivän perästä hän jo kadehti niitä poikia, jotka voivat kaiken huomionsa kiinnittää työhönsä ja taas työn lopetettua ajatella muuta. Kun hänen silmänsä harhailivat ympärinsä, hän näki melkein kaikki pojat ahkerassa työssä ja sen hän huomasi että nuo ahkerat pojat olivat sitten työnsä päätyttyä iloisia ja nauttivat leikistänsä suurella mielihyvällä. Hugh taas sai käyttää enemmän kuin kaksi sen vertaa aikaa lukemiseensa, eikä hän sittenkään oppinut kuin suurella vaivalla. Näin hän sai kärsiä entisestä huonosta tarkkaavaisuudestaan kotona opiskellessaan. Hän koetti

nyt kyllä parhaansa, mutta siitä näytti tulevan vaan päänkivistystä. Veljensä näki sen myös ja suri hänen puolestaan. Hän olisi sen huomannut Hughin surullisista kasvoista ja väsyneestä ilmeestä, jollei hän olisi nähnyt sitä, mitä yön aikaan tapahtui. Hugh heräsi nimittäin usein noin tunnin nukuttuaan ja rupesi pukemaan yllensä, tai nousi istumaan vuoteessaan ja rupesi kielioppiaan lukemaan, luullen olevansa herra Carnabyn edessä, ja kerran kulki hän unissaan eteiseen aina portaitten yläpäähän ja siinä heräsi, eikä voinut päästä selville, missä hän oli. John olisiertonut johtajalle tästä, mutta Hugh pelkäsi että häntä pilkattaisiin tuollaisista »kepposista», joiksi hänen maakuutoverinsa sanoivat niitä. John mainitsi siitä rouva Watsonille, joka oli nähnyt niin monta sellaista, että hän tuskin pani mitään huomiota tähän. Hän vaan toimitti että Hugh laitettiin enemmän toisten poikain näköiseksi leikkaamalla hänen tukkansa. Hugh oli itsekin tehnyt pilaa pitkästä tukastansa, niin että jokaisen piti ymmärtää että hän mielellään sen leikkauttaa eikä suinkaan toisten poikain pakotuksen vuoksi.

John rupesi vähän enemmän auttamaan veljeänsä, kun huomasi hänen vaikeutensa. Melkein joka päivä hän kuulusteli Hughin läksyjä, vaikka poika parka harvoin oppi niitä läpeensä. John oli joskus vähän suutuksissaan, kun hänen avustaan oli niin vähän hyötyä; päinvastoin hän itse kärsi siitä vahinkoa, hidastuttaen omia töitensä, niin että Joe Cape pääsi häntä edelle. Tämä hänen kilpailunsa sai hänet usein välttämään veljeänsä ja vakuuttamaan itsellensä että hänen velvollisuutensa oli hoitaa omat lukunsa hyvin ja Hughin täytyy taas työskennellä itse, kuten muutkin pojat. Tämä pahotti Hughia ja

teki hänelle työn vieläkin vaikeammaksi. Eikä hän voinut pyytää Firthiäkään, koska hän ei tahtonut että muut huomaisivat hänen veljensä tylyyden, ja muilla oli myöskin omat tehtävänsä. Usein kuitenkin Firth löysi hänet vaeltamassa kielioppineen ja alakuloisine silmineen, etsimässä veljeänsä, ja pysäytti hänet, antaen niin hyviä selityksiä ja neuvoja että Hugh aivan helposti ymmärsi kaikki. Kuitenkin vaikeutti kaikkea oppimista enin se mitä Hugh kuuli tai näki ympärillään.

Kun toiset pojat näkivät näiden nuorempien huonosti edistyvän, saivat he siitäkin aihetta pilkata heitä. Sitäpaitsi koettivat he tehdä voitavansa estääkseen heitä oppimasta. Eräänä päivänä meni johtaja tunnilla ulos ja apuopettaja siirtyi hänen paikalleen. Silloin tuli alapään pojille hyvä tilaisuus ruveta tekemään kepposiaan ja useimmat niistä tarkoittivat samalla tehdä kiusaa Hughille ja Tom Holtille. Eräs pojista otti esille naamion ja ilveili sillä. Hugh ja Holt koettivat olla siitä välittämättä, mutta ei se paljon auttanut, sillä pian lensi märkä paperitukko Hughin kirjalle. Kun hän kääntyi katsomaan, huomasi hän että johtajan poika sen oli heittänyt. Hän heitti sen takaisin, mutta sitä hänen ei olisi pitänyt tehdä, sillä hän sai sen uudestaan ja sitten hän vihoissaan taas maksoi samalla mitalla. Hugh oli todella suutuksissaan siitä, kun ei saanut lukea, vaikka olisi tahtonut. Sota kävi parhaallaan kun apuopettajan ääni kuului, käskien poikien olla hiljaa ja ilmoittaen, että kun johtaja palaa, saa hän ryhtyä rankaisutoimenpiteisiin.

Hugh, joka ihmetteli miten herra Carnaby huomasi niin pitkän matkan takaa, mitä tapahtui, ei ensin huomannut, että Holt oli hänen vierestään poissa.

Holt palasi kohta, punaisena ja hämillään. Läheiset pojat vihelsivät hiljaa hänelle.

»Holt, oletko sinä käynyt kantelemassa?» huudahti Hugh.

»Kantelemassako?» kysyi Holt hämmästyneenä. Hän ei ollut selvillä koulutavoista. »En minä tiennyt siitä. He käskivät minun mennä sanomaan opettajalle että me emme voi lukea rauhassa.»

»Kutka käskivät? En ainakaan minä sitä tahotonut», sanoi Hugh.

»Et sinä, mutta Harvey ja Price ja Gittingham. He sanoivat että herra Carnaby kyllä pian kääkee poikien olla siivolla.»

»Kuule, he kutsuvat sinua kielittelijäksi. Sen nimen saat nyt tästälähin pitää. Sinun ei olisi pitänyt tehdä niin. Mutta kyllä minä kuitenkin puolustan sinua,» sanoi Hugh nähdessään kuinka Holt oli kauhistuksissaan.

»En minä mitään pahaa tarkoittanut», sanoi Holt vapisten. »Eikö sellainen menettely ollut pahaa, jota pojat meille tekivät», kun estivät meitä lukemasta?»

»Kyllä, — mutta.»

Samassa johtaja tuli sisään. Kun hän oli asetunut paikalleen ja apuopettaja niinkään oli palannut oman pöytänsä ääreen, rupesi viimeainittu kertomaan tapahtuneesta epäjärjestyksestä. Holt keskeytti hänet, pyytäen ettei hän mainitseisi mitään siitä, mitä hän oli kertonut. Mutta Carnaby käski hänen mennä paikalleen ja jatkoi kertomustaan.

Johtaja ei usein suuttunut, mutta kun hän sen teki, oli hän aivan valkoinen kasvoiltaan. Nyt hän oli sellainen. Hän nousi ja käski luoksensa sen, joka oli asian ilmoittanut. Hugh meni Holtin kanssa, vaikka

Holt ei mennyt silloin kuin Hughia tutkittiin kuvien piirustamisesta. Holt oli siitä hyvin kiitollinen. Sitten langetettiin tuomio. Herra Tooke oli aina hyvin ankara, kun pojat olivat hänen poissa ollessaan valttomuutta harjoittaneet. Senvuoksi hän nytkin määräsi pojille istumista ja Virgiliuksen oppimista. Page määrättiin oppimaan kaksikymmentä riviä, Davison samanverran. Tooke neljäkymmentä. — Silloin jokainen katsoi miltä Tooke näyttäisi, kun hänen isänsä oli niin ankara hänelle.

»Johtaja», huusi eräs pojista, »minä näin kun Proctor heitti tukon kahdesti.»

»Älä siitä välitä», vastasi Tooke. »Minä heitin ensin.»

»Ja Warner», jatkoi johtaja, ikänkuin ei olisi huomannut muistutuksia, »katsoen siihen että Warner on päässyt niin vähällä monista viimeisistä kepposistaan, — Warnerin täytyy oppia seitsemänkymmentä.»

Seitsemänkymmentä riviä Virgiliusta! Ajatus, että hän on Warnerille hankkinut niin kovan rangaisituksen, sai Holtin kauhistumaan. Vaikka herra Tooke oli vielä kalpea ja vakava, uskalsi Holt mennä hänen luokseen.

»Ei sanaakaan noiden poikain puolustukseksi», sanoi johtaja vakavasti.

»Sitten minä pyydän sanoa, ettei Proctor mitään kielitellyt, enkä minä pahaa tarkoittanut, mutta minä ilmoitin senvuoksi, että —»

»Älä huoli siitä jutusta», huudahti Hugh, joka pelkäsi, että taas kerrotaan noista toisista.

»Se on oma keskinäinen asianne», sanoi johtaja. »Menkää paikoillenne.»

Holt sai kauan aikaa katua tämän aamuista tekoaan. Hän oli aivan toivoton, kun ei loppua tullut vihellyksille ja »kielikello, kielikello» nimityksille, joihin yhtyivät nekin, jotka olivat häntä kehottaneet ilmiantamaan toverinsa. Hän puhui Hughin kanssa siitä, kuinka kaikki pitivät häntä suurempana pahan tekijänä kuin noita toisia, jotka olivat kujeillaan estäneet heitä lukemasta. Hugh sanoi että hän on oikeassa, mutta sanoi että koulupojat ovat keskenään päättäneet kestää kaikki, mieluummin kuin pyytää apua opettajilta. Se poika joka teki niin, katsottiin kyllin kykeneväksi pitämään huolta itsestään, eikä häntä kiusattu eikä pilkattu kuten sitä, joka hankki toisille rangaisuksen kielittelemisellään.

Parasta olisi Holtille, tuumi Hugh, että hän sanoisi tovereilleen, ettei hän ole ollut ennen koulussa, eikä siis tiennyt, miten menetellä, varsinkin kun toverit kehottivat.

Hugh oli hartaasti odottanut, vaikka toiselta puolen pelännytkin ensi lauvantaipäivää. Hän odotti päästäkseen ensimmäiselle retkeilylle, mutta samalla pelotti aamupäivän laskentotunti, sillä silloin voi tulla tuo pelätty kertomataulu. Mutta asia meni hyvin. Hugh sai kertoa viisiluvulla ja vaikka hän tuli myös sanomaan kahdeksan kertaa seitsemän, vastasi hän aivan oikein »viisikymmentäkuusi», ja oli hyvin tyytyväinen. Jälletpäin kysyi Carnaby tuota pelättyä lukua, mutta hän tiesi olla varuillaan ja vastasi oikein. Kun Carnaby ei ollut saanut selville hänen salaisuuttaan, toivoi hän että asia jäisi siihen. Iltapäivän retkestä ei tullut mitään, kun ilma oli sateinen, joten Hughin pelko ja toivo kumpikaan ei toteutunut.

Seuraavana lauantaina oli sopiva ilma ja nyt tuo

kauan odotettu retkeily siis tuli. Ilosta huutaen kaikki riensivät ulos koulun rajoista ja uudet pojat olivat tietysti iloisimmat joukosta. Firth näki Hughin juoksentelevan ristiin rastiin ilosta. Firth kutsui hänet luokseen ja piti häntä luonansa, jutellen hänelle yhtä ja toista, jotta poika ei pääsisi itseään kokonaan väsyttämään, ennenkun päivä on lopussa. Hugh sai siten tyyneesti kulkea mukana ja voi vähän katsella seu-tuakin.

»Mitä ne tekevät Dalelle?», kysyi Hugh, kun näki, että pojilla oli jotain kujeita äskenmainitun kanssa.

»Dalella on sisar Amalia läheisessä tyttökoulussa ja kun hän oli veljeään katsomassa, tahtovat pojat kiusata Dalea sillä nyt.»

»Se on häpeällistä!» huusi Hugh; näitä sanoja hän sangen usein oli käyttänyt Croftonissa ollessaan.

Hän juoksi Dalen luokse ja sanoi hänelle matalalla äänellä: »Minulla on kaksi sisarta, ja toisen nimi on Agnes.»

»Älä anna heidän tulla tänne, sillä pojat silloin heti kiusaavat sinua, niinkuin minuakin ovat kiusanneet, ikäänkuin minä sille mitään mahtaisin, että sisarellani on korea nimi.»

»Et kai sinä siitä välitä, että he sinua pilkkaavat? — Ethän sinä toivoisi että sisaresi olisi kuollut, tai ettei sinulla olisikaan sisarta!»

»En, mutta ei hänen tarvitsisi olla täällä lähellä ja tulla tänne palvelustytön kanssa minua katsomaan, niin että jokainen näkee. Ja kun johtaja antoi minun mennä puistoon hänen kanssaan puhelemaan, niin he kurkistelivat aidan yli.»

»Minä toivoisin että Agnes tulisi», sanoi Hugh, »ja minä —»

»Kyllä sinä nyt niin luulet, mutta usko minua, parempi on, jos hän ei tule. Hänen nimensä on vielä harvinaisempi kuin minun sisareni nimi. Sellaisia nimiä ne pilkkaavat.»

Pojista tuli sangen hyvät ystävät näin kulkiesaan ja sisaristaan keskustellessaan. Vähitellen hajautui koko joukko, mikä minnekin; toiset riensivät pähkinäpuukummulle, toivoen löytävänsä pähkinöitä, toiset veneellä lammelle soutelemaan. Suuri joukko koontui leikkimään ja toiset juoksemaan kilpaa. Herra Carnaby asettui lukemaan sammalmättäälle, ja antoi poikien olla omassa vapaudessaan. Hugh ja Dale kulkivat hiukan loitommalle ja tapasivat hanhiparven, joka Hughia aikalailla ihmetytti. Hän ei ollut niitä ennen nähnyt ja pelästyi sentähden, lähtien juoksemaan. Dale, joka ei voinut käsittää, että poika, joka ei pelkää koulutovereita, pelkäisi hanhia, käsitti onneksi väärin hänen liikkeensä ja huudahti: »Se on oikein, ota joku oksa ja ajetaan pois nuo kaakottavat linnut.»

Hän ajoi ne pois ja Hugh näki nyt, kuinka paljon melua hanhet voivat pitää, ja kuinka vaarattomia ne silti ovat.

Pian saapuivat he suurempain elukkain luo, joita Hugh ei liioin enemmän tuntenut. Kedolla oli lehmäkarja laitumella, ja kun poikia alkoi joka suunnalta lähestyä paikkaa, rupesivat lehmät vähän levottomina kulkemaan. Pojat pysähtyivät, katsoen mihin päin sopisi mennä. Siihen tuli myös Lamb, tuo kiivas poika, jolla ei juuri ollut ystäviä, ja joka siitä syystä kulki enimmäkseen yksin. Hän oli myöskin suuri pelkuri, ja kun eräs nuori lehmä alkoi juosta heihin päin, pakeni Lamb huutaen, ja sai mukaansa muutkin pojat, huolimatta Dalen yrityksestä pysähyttää heitä. Ja

niin sankarimme juoksivat pysähtymättä, kunnes olivat päässeet erään mäen toiselle puolelle, jossa vihdoinkin uskalsivat hengähtää.

»Minä tiedän soman paikan täällä, jossa on virvokkeita saatavansa.

»Minä olen niin kovin janoissani.»

»Samoin olen minäkin», selitti Holt, joka oli myöskin pakoretkelle mukaan osunut. Hughin suu oli samoin kuiva, sekä pelosta että lämpimästä.

Lamb kehotti siis poikia seuraamaan itseään. Hugh tuumi ettei olisi hyvä mennä kovin loitolle, mutta Lamb selitti, että kyllä takaisin päästään toista tietä. Muutaman minuutin perästä saapuivat pojat pienelle tuvalle, jonka oven päällä oli joku kirjoitus sekä pullojen ja lasien kuvia, samoin kuin jotain, joka oli ehkä leivoksia tarkoittavanaan. Lamb meni sisään ja kun pojat seurasivat, sulki emäntä hymyillen oven, iskien silmää Lambille, jonka hän näytti hyvin tuntevan. Lamb kehotti häntä kiirehtimään ja antamaan pojille inkiväärijuomaa.

»Mutta saammeko me juoda sitä?», kysyivät pojat.

»Kuka sitä estäisi! Saatte nähdä, kuinka se maistuu hyvältä janossa.»

Emäntä selitti että se on parasta ja terveellisintä juomaa ja avasi pullon. Lamb otti ensin, pitäen kiinni oikeudestaan tehdä niin vanhimpana joukosta. Hugh ja Holt viivyttelivät ottaessaan, niin että juoma jo vähän laimeni eikä enää poreillut niinkuin aluksi, eikä Hugh ollut ensinkään ihastunut koko juotavaan. Hänestä olisi vesi ollut paljon parempaa. Emäntä tarjosi lisää, ja Holt sekä Lamb joivat, mutta Hugh ei enää huolinut. Sitten tarjottiin heille leivoksia. Lamb pisti muutamia taskuunsa ja kehotti toisia tekemään samoin.

Vielä oli hedelmiäkin tarjona ja kaikkia näitä Lamb sulloi taskuihinsa, kehottaen tovereitaan kiiruhtamaan. Pyydettyään emäntää päästämään heitä puiston portista aikoivat he mennä, mutta emäntä esti vaatien maksua.

»Maksa, Proctor, sinullahan on puoli kruunua. *)»
sanoi Lamb. »Raha esille!»

»Minunko rahani!» huusi Hugh. »Ethän sinä maksusta puhunut.»

»Niinkuin sinä et sitä tietäisi ilmankin. Luuletko ihmisten antavan hyvyyksiänsä ilmaiseksi? Anna raha vain esille, minun rahani ovat kotona.»

Holtilla ei myöskään ollut rahaa. Lamb kysyi paljoko he ovat velkaa. Emäntä näytti laskevan ja miettivän. Holt kertoi jälestäpäin, että hän näki kuinka Lamb iski silmää emännälle. Sitten sanoi tämä että pikkupojat ovat ottaneet enimmän kakkua ja molemmat saavat maksaa shillingin, Lamb puoli; siis yhteensä puoli kruunua. Hugh koetti panna vastaan ja selitti että hän tarvitsisi rahansa ostaakseen kamman ja muitakin esineitä, ja hän olisi tahtonut antaa takaisin hedelmät ja leivokset joita oli jälellä, mutta vaimo esti, sanoen ettei hän koskaan ota takaisin, mitä on myynyt. Lamb kiirehti myös, ja pisti suoraa päätä kätensä Hughin taskuun ja otti sieltä rahan, sanoen että Hugh kaiketi odottaa kampaansa siksi kunnes Holt maksaa osansa. Vaimo sanoi ettei Hugh enää tarvitse kampa, kun hänen tukkansa on aivan kaunis ja sileä, ja avasi puutarhan veräjän, laskien pojat pois. Poikien oli nyt koetettava sijoittaa ostoksensa taskuihinsa ja nenälinoihinsa, mutta ei niihin kaikki mahtunut ja siitä syystä täytyi osa jättää.

*) $2\frac{1}{2}$ skillinkiä = 3 mk 10 p:n vaiheille.

Hugh riensi heti etsimään uutta ystäväänsä, kertoakseen hänelle tapahtumaa. Dale ihmetteli sitä ettei Hugh jo ennen ollut saanut tietää Lambin petollisuutta, jotta ei olisi lähtenyt hänen retkilleen. Lamb ei koskaan maksa velkaansa, sillä hän tuhlaa rahansa, kun niitä saa, heti johonkin makeisiin, ja sitten koettaa saada lainaksi, jos sattuu joku olemaan kyllin tuhma hänelle lainatakseen.

»Mutta», sanoi Hugh, »enhän minä ollut muuta ollut hänen kanssaan tekemisissä, kuin autoin häntä.»

»Ei siinä ole mitään eroa», sanoi Dale.

»Hän taitaa olla oikein paha poika! Mutta ehkä hän maksaa takaisin, kun tietää, että minä tarvitsen kampaa.»

»Hän kehottaa sinua ostamaan niillä toisilla rahoilla, jotka hän tietää sinulla olevan rouva Watsonin huostassa.»

»Niin, mutta hän tietää, että minä aijon niillä rahoilla ostaa joululahjoja. Minä en enää kerro hänelle mitään. Luuletko ettei hän maksa.?»

»Hän ei koskaan maksa kenellekään, sen vaan tiedän. Mutta parasta on, että koetat unohtaa asian, niin pian kuin voit. Mennään etsimään pähkinöitä.»

Hugh ei onnistunut yrityksissään unhottaa asiaa, joka näytti aina vaan pahemmalta. Kun hän lisäksi ensikerran senjälkeen tapasi Holtin ja sanoi että Holt on shillingin velkaa, niin Holt ei ollut asiasta tietävänään vaan tuumi, ettei hän ollut aikonut mitään ostaa. Ainoastaan pelosta, että asia tulisi rouva Watsonin tai opettajan tietoon, hän ei suorastaan sanonut ettei hän aijo maksaa sitä. Hugh oli hyvin pahoillaan ja koetti kaikin voimin hillitä itseään, jotta saattaisi itkemättä sanoa Dalelle kotiin mennessä, että hän luulee ettei kos-

kaan saa mitään rahastaan takaisin. Dale oli samaa mieltä, mutta hän kehotti ystävänsä pitämään velkamiehensä muistia vireillä. Jos hän kertoisi niin vaikutusvaltaiselle henkilölle kuin esim. Frith on, niin se olisi melkein yhtäpaljon kielimistä, kuin kertoa suoraan opettajalle. Hugh ei taas puolestaan halunnut kertoa veljellensä mitään tästä asiasta, sillä veli oli jo saanut hänen vuoksensa hävetä. Niinpä siis Hugh-parka antoi viimeiset luumunsa erään mökin lapsille tien varrella ja kotiin palattuaan toivoi sydämestään, että tämäkin päivä olisi ollut sadepäivä, sillä sekin olisi ollut parempi kuin tällainen kolttonen.

Lukiessaan maanantai-päivän läksyjä ja illalla hauskassa yhteisessä kylvyssä ollessaan Hugh unohti koko jutun, mutta vuoteessa juotui hänen mieleensä että huomenna hän tapaa enon ja tädin kirkossa ja eno ehkä kysyy hänen rahojansa. Hän päätti ettei ilmianna tovereitaan, mutta eno pahastuisi kuitenkin ja se ajatus sai hänet itkemään itsensä nukuksiin. Seuraavana päivänä olivat tosiaankin eno ja tati kirkossa, ja Hugh ajatteli koko ajan inkiväärijuomaa ja menetettyä rahaansa, niin että tuskin huomasi, milloin saarna loppui. Kirkkopihassa eno kyseli kävelyretkestä ja hauskuudesta, mutta ei puhunut mitään rahasta, eikä myöskään sanonut tarkkaan päivää, milloin pojat saisivat tulla heille. Niin siis Hugh luuli päässeensä vähällä asiasta, ainakin tähän asti. Iltapäivällä rouva Watson, joka kutsui hänet ja Holtin katsomaan isoa kuva-raamattua, huomasi kuinka vähän Hugh muisti saarnasta, vaikka edellisen sunnuntain vaikeammasta saarnasta muisti koko joukon. Rouva Watsonin puheet sekivät hyvää Hughille, sillä ne muistuttivat äidistä ja tiitä mitä äiti odotti häneltä ja hän päätti taas uudel-

leen, että hän ei ainoastaan kestäisi tätä tappiotansa, vaan kaikki, mitä tapahtuisi ketään ilmaisematta. Hän oli jo päättänyt monet kymmenet kerrat samana päivänä ettei enää niin kevyesti lähde kaikille retkille, varsinkin kun hän koko ajan oli ollut epäileväinen ja vastahakoinen. Hän rupesi tästälähin laskemaan päiviä jouluuun asti, jolloin saisi olla viisi viikkoa kotona vapaana kaikista noista ikävistä asioista, niin neiti Haroldista kuin Croftonin kolttosistakin.

Olisi ehkä saattanut koko asia loppua siihen, ja vaimo tuolla metsänrinteessä vastakin voinut pettää kokemattomia poikia, ja herra Carnaby niinikään olisi voinut edelleen huolimattomana poikiensa retkistä lueksella kirjojansa lauantaikävelyllä ollessa, jollei Tom Holt — olisi liian paljon syönyt luumuja tuona päivänä. Sunnuntaiaamuna hän jo voi pahoin ja illalla sekä seuraavana päivänä oli niin sairas, että täytyi vuoteessa maata. Kun hän parani siitä, vei rouva Watson hänet huoneeseensa, jossa hän usein ennenkin oli sairaita poikia hoitanut. Holt parka oli alakuloinen ja rouva Watson niin ystävällinen, ettei poika voinut olla kertomatta hänelle, että hän oli shillingin velkaa, eikä tiennyt, miten sen voisi maksaa, ja että Hugh Proctor, joka oli ollut hänen ystävänsä tähän asti, nyt näytti olevan enemmän Daleen mieltynyt, josta syystä oli vielä vaikeampi olla hänelle velkaa.

Poikien mekontaskujen kostea ja limainen sisus oli jo rouva Watsonille ilmoittanut, että jotain salaperäistä luvatonta herkuttelemista oli pojilla ollut retkellään, ja kun hän kuuli mitä Lamb oli tehnyt pikkupojille, päätti hän kertoa asian heti johtajalle. Herra Tooke ei sanonut mitään ennenkuin aamupuolen työt olivat päättyneet, ja pojat valmistelivat iltapäivän töitä. Silloin

johtajan pelottava ääni kutsui Lambin, pienemmän Proctorin ja Holtin luoksensa. Kaikki kolme sävähtivät punaisiksi, niin että koko koulu tiesi heidät johonkin syyllisiksi, ennenkuin kävi selväksi, mikä rikos oli. Dale yksin tiesi ja häntä säälisti, sillä hän oli oppinut pitämään Hughista.

Johtaja kohteli hellävaroen pikkupoikia ja käski sentähden Lambin kertoa kaikki. Kun tuo raukkamainen poika »mylvi» niinkuin toverit hänen itkemistään nimittivät, niin johtaja odotti mieluummin kuin olisi kysynyt noilta toisilta. Kun koko juttu oli selville saatu ja Lamb oli itse ollut pakotettu sen kertomaan koko häpeällisyydessään, johtaja lausui julki inhonsa. Hän ei sanonut mitään siitä, miten Hughin rahat maksettaisiin, vaan antoi poikien itse kärsiä seuraukset ymmärtämättömydestään. Hän antoi pikkupojat herra Carnabyn haltuun saamaan keppiä — »jotta he muistaisivat», kuten hän sanoi, vaikka pojat itse olivat mielestään varmat etteivät koskaan unhota tätä juttua. Lambia päätti johtaja itse rangaista. Vaikka Lamb tiesi että siitä tulisi aika selkäsauna, ja vaikka hän oli mitä raukkamaisin poika, hän ei kärsinyt niin paljon kuin Hugh kärsi siitä että tulisi saamaan keppiä — tai yleensä rangaistusta. John, joka tunsu veljensä, näki heti kuinka hän oli onneton ja kuiskasi tämän sivumennessä, ettei se niin vaarallista ole: pari kepiniskua selkään ja siinä kaikki. Hugh pudisti päätään, kuin sanoakseen: »en minä ole suruissani siitä, vaan —»

Ei hän kivusta välittänyt, vaan siitä, että koko koulun nähden rangaistaan ja lisäksi kun hän tunsu ettei ole sellaista ansainnut. Kuinka hän edeltäpäin tietäisi sellaisia asioita? Hän tunsu olevansa tarpeeksi

loukattu nyt jo, ja vielä lisäksi rangaistus siihen! Kuinka hän olisi suonut että olisi saanut sanoa herra Tookelle ja kaikille mitä hän tästä ajatteli. Hän oli joskus pitänyt äitiä ja isää kovana, mutta mitä se oli tämän rinnalla? Hyvä oli että hän ajatteli äitiä. Ensin sai kyllä koti, mielessään sitä ajatellessaan, hänet melkein itkemään, mutta ajatus kuinka äiti odottaa, ettei hän lanne mistään, antoi hänelle taas rohkeutta. Vaikka olikin kovaa saada syyttömänä rangaistusta, ajatteli hän että paljon pahempi olisi jos hän olisi tehnyt jotain paha, jota hän ei olisi uskaltanut kertoa äidille.

Herra Carnaby tiesi minkälainen nuhdesaarna häntäkin odotti lauvantaillisen laiminlyöntinsä vuoksi ja se ei suinkaan hänen mieltään lauhduttanut. Hän antoi poikain odottaa, vaikka näki kuinka Holt vapisi pelosta. Vieläpä huomasi hän voivansa erästä kolmatakin vähän kiusata, nimittäin Dalea, jonka hän oli nähnyt Hughin ystäväksi ruvenneen. Hän senvuoksi kutsui tämän ja käski hänen tuoda kepin poikia rangaistukseen.

»Minä olen sauvani taittanut, tuo sinä minulle kunnan raippa», sanoi hän. »Tuo puutarhasta, semmoinen joka sujuu hyvin, eikä katkea kunnan lyönnistä, — muista mitä sanoin, — sellainen joka ei katkea.»

»Kyllä herra», vastasi Dale heti ja meni, ikäänkuin hän ei olisi ensinkään haluton siihen työhön.

Holtia värisytti, Hugh ei liikahtanut. Pitkän ajan perästä Dale palasi, mukanaan kunnioitettavan pitkä ja vahva luudanvarsi.

»Tämä ei katkea, minä luulen», sanoi hän.

Pojat luokalla tirskuivat. Carnaby tavotteli Dalen päätä kysyessään oliko tämä hänen mielestään raippa.

»Tuo raippa, ei liian vahva, sillä se ei koske kipeästi. Sen täytyy koskea, muista se, — koskea lujasti. Ei liian paksua, muista nyt.»

»Kyllä, herra», sanoi Dale ja meni taas nopsana pois.

Tällä kertaa oli hänen vielä kauempaa etsittävä raippaansa; kun hän palasi, katsoivat kaikki oveen päin, nähdäkseen minkälaisen raipan hän nyt tuo. Dale astui sisään, kädessään — pitkä oljenkorsi.

»Tämä kai ei ole liian paksu.» Kaikki nauroivat, paitsi Hugh — Holtkin muiden mukana.

Herra Carnabyn nenä meni tunnetulla tavallaan kieroon, jonka jokainen huomasi ennustavan pahaa Dallelle, mutta kaikki kääntyivät samassa katsomaan, Carnaby mukana, kun herra Tooken ääni kuului aivan läheltä.

Kuinka paljon hän oli nähnyt tai kuullut, ei kukaan tiennyt, mutta kylläksi kuitenkin, jotta hän oli erittäin ankaran näköinen.

»Eikö poikia ole vielä rangaistu, herra Carnaby?»

»Ei, herra, — en ole vielä — minä —».

»Ovatko ne tässä odottaneet kaiken aikaa?»

»Ovat. Minulla ei ole raippaa, herra. Minä olen lähettänyt —»

»Minä käskin heitä oitis rangaista, herra Carnaby, enkä käskenyt kiduttaa odotuksella. Välitunti saa alkaa», ilmoitti hän kovalla äänellä kaikille. »Te saatte mennä, teitä on kyllin rangaistu», sanoi hän pojille. »Herra Carnaby, olkaa hyvä ja jääkää tähän hetkiseksi.»

Suuri kouluhuone tyhjentyi nopeasti; johtaja jäi vaan sinne apuopettajan kera, Lamb kolmantena.

»Apuopettaja saa nyt osansa», sanoi eräs pojista, kun johtaja sulki oven. »Hän saa hyvän maksun kaikesta kelvottomuudestaan.»

»Mitä hänelle tehdään?» kysyi Hugh Dalelta, jolle hän oli hyvin kiitollinen siitä, että oli pelastanut hänet raipparangaistuksesta.

»En tiedä, enkä välitäkään. Hän oli juuri lyömäisillään minua, kun herra Tooke tuli.»

»Mutta mitä herra Carnabylle tehdään?»

»Älä siitä huoli, hän ei tule kauvan täällä olemaan. Fisher sanoo, että eräs toinen mies tulee hänen sijaansa — ja Carnaby on täällä vaan siksi kunnes tuo toinen joutuu.»

Tämä oli hyvä uutinen, jos vaan se toteutuu, ja Hugh riensi leikkimään unhottaen kaiken muun. Hän oli oikein hartaasti ruvennut opettelemaan leikkejä, ja kun Dalekin oli puolustanut häntä, ei kukaan enää häntä pois karkottanut, ja sitäpaitsi alkoivat kaikki pian huomata että häntä ei voikaan karkottaa, kun hän hoitaa osansa hyvin. Kun he nyt olivat jonkun aikaa leikkineet erästä juoksuleikkiä, kiipesivät Hugh ja Dale omenapuuhun levähtämään ja odottamaan päivälliskellon soittoa.

Jotain erittäin ihmeellistä tapahtui ennen päivällistä. Puutarhuri läksi maantielle ja katsoi jotain odottaen. Lopuksi hän huusi Lontooseen menevälle postivaunulle. Hugh ja Dale näkivät sen puustaan. Vaunu pysähtyi, puutarhuri juoksi takaisin, kohtasi herra Carnaby'n kastanjen luona, otti hänen matkalaukkunsa ja auttoi häntä vaunuihin.

»Nytkö hän menee? Ainiaaksiko?» huudettiin leikkitanhualla. »Ainiaksi meni», vastasi joku tullen koululta päin.

Pojat suorastaan ulisivat, niin että poistuva apuopettaja varmaankin sen kuuli. Sitten he puhkesivat

riemuhuutoon, johon pikkupojat myös yhtyivät kaikesta voimastaan — Hugh lakkiaan heiluttaen omenapuussa.

V I I L u k u.

ILOJA JA SURUJA.

Hugh edistyi paljon paremmin luvuissaan, kun hän tuli enemmän tutuksi Dalen kanssa, sillä vaikka tämä ei suinkaan auttanut häntä kirjoitusten laatimisessa, jonka hän sanoi jokaisen itsensä täytyvän tehdä, niin hän kuitenkin keskusteluilla ja neuvoilla selvitti Hughin ajatuksia. Niinpä kun oli ainekirjoitus laadittavana, pojat kävelivät yhdessä siitä keskustellen ja kertoen mitä tiesivät. Hugh sillä tavalla oppi huomaamaan yhä enemmän ja enemmän huvittavia puolia asiassa ja koko opiskelemisessa. Hän sai vielä tehdä ankaraa työtä opiskellessaan läksyjensä, mutta hän voitti vähitellen kuitenkin nuo vaikeudet ja minkä hän oppi, sen hän tajsi. Aamuisin noustessaan oli hän jo iloisempi ja rohkeampi ja leikkiessään hän voi kokonaan kouluhuolensa unhoittaa.

Herra Carnabyn mentyä ei uutta apuopettajaa heti saatu, vaan johtaja Tooke suoritti itse kaikki tehtävät ja kuulusteli itse poikia. Tämä oli Hughin mielestä paljon parempi järjestys, vaikka ensin hän kovasti pelkäsi. Pari kertaa viikossa tuli eräs kaunokirjoituksen opettaja jostain toisesta koulusta, ja kaikki silloin kirjoitivat koko sen iltapäivän, mutta apuopettajan piti vasta joulun jälestä tulla. Kun johtajalla oli niin paljon

tehtävää, ei hän kauan kärsinyt huolimattomia poikia, vaan käski heidät paikalleen takaisin. Hugh pelkäsi kovasti joutuvansa saman kohtalon alaiseksi kuin esim. Lamb-parka, joka ei juuri milloinkaan osannut läksyjänsä. Mutta ihmeellisesti hän sentään suoriutui näistä kaikista. Nyt hän huomasi kuinka täytyy kovasti työskennellä, jos mieli edistyä, mutta hän tahtoi tehdä niin ja huomasi pystyvänsä myös siihen. Kun hän vähitellen myöskin huomasi että hän voi väliajoillakin eri asioista löytää esimerkkejä kieliopin sääntöihin ja joskus latinalaisia sanoja sovittaa ajatuksiinsa, silloin hän tunsu todella olevansa Crofton-poika, ja hän iloitsi suuresti siitä.

Eräänä päivänä antoi johtaja Dalen luokalle ainekirjoituksen, jonka aineena oli »ystävyyden iloista». Kun Hugh kuuli siitä, muistui hänelle heti mieleen Damon ja Pythias sekä David ja Jonatan, joista hän oli lukenut, etenkin viimeainituista rouva Watsonin kuvaraamatusta, ja silloin ajatteli hän myös, kuinka hyvää hänelle on tehnyt Dalen ystävyys. Hän innostui niin tästä ajatuksesta, että tunsu voivansa kirjoittaa ainekirjoituksen siitä. Kun tunti oli lopussa, riensi hän johtajan jälkeen ja pyysi saada kirjoittaa aineen. Kun johtaja huomasi, että Hugh ymmärsi, mitä aineen kirjoittaminen merkitsee, lupasi hän että Hugh saa sen kirjoittaa, jos hän itse kirjoittaa joka sanan, eikä kysy neuvoa keneltäkään.

Hugh kiiruhti heti Dalelle selittämään etteivät he saa tästä aineesta keskustella, koska molemmat tulevat sen kirjoittamaan. Sitten, sensijaan että olisi mennyt leikkiin, istui hän pöytänsä ääreen ja kirjoitti kivitaulunsa täyteen aineensa luonnosta. Hänen täytyi sitten pyytää kaksi kivitaulua lainaksi, ennenkuin oli kirjoit-

tanut kaikki mitä aikoi sanoa. John viivoitti hänelle paperin, mutta ennenkuin hän ehti kirjoittaa puhtaaksi, vaativat toverit takaisin kivitaulujansa ja pyyhkivät pois kaikki, mitä hän oli kirjoittanut. Suuri osa niukasta ajasta meni siten hukkaan, ja Hugh rupesi jo epäilemään onnistumistaan. Hän oli luullut voivansa kirjoittaa erittäin kauniisti, mutta pian rupesi hänestä kirjoituksensa näyttämään perin huonolta ja häntä silloin harmitti se että ensinkään otti tehtävää, joka saisi hänet vaan naurunalaiseksi. Ensimmäinen sivu oli kyllä hyvin kirjoitettu ja alkulause paikallaan, mutta sitten hänen täytyi muistista kirjoittaa suurimman osan aineettansa ja silloin hän unohti oikein erottaa loppulauseeseen esityksestä.

Hän pyysi lainaksi kynäveitsen ja koetti raaputtaa pois muutamia rivejä, mutta silloin sai hän vaan reijän paperiinsa. Sitten hän huomasi, että tärkein asia oli jäänyt pois: ystävain velvollisuus puhua toisilleen vioistaan, mutta, ajatteli hän, tähän ei kuulunut varsinaisesti ystävyiden iloihin, eikä se ehkä siis ollut niin vaarallista. Mutta entä kaksi suurta mustetahraa ja Jonatanin nimi poissa, joka täytyi kirjoittaa rivien väliin. Sanalla sanoen, se näytti hyvin huonolta aineelta. Firth tuli katsomaan hänen olkapäänsä yli, ja tarjoutui puhtaaksi kirjoittamaan, mutta Hugh pelkäsi, ettei se olisi oikein, vaikka Firth sanoi että hän ei sillä sisällykseen kajoaisi. Hugh oli siis sangen tyytymätön aineeseensa, mutta täytyihän se viedä, kun oli kerran luvannut.

Kun johtaja kutsui pojat tuomaan aineensa, ja näki Hughin punasena ja hämillään, kehotti hän tätä olemaan rauhallisena. Mutta Hugh pelkäsi kovasti, varsinkin kun aineita ei luettu heti, vaan johtaja tutki

ne kotonaan. Vasta seuraavana päivänä ilmoitti hän tulokset.

Silloin Hugh vasta hämmästyí. Johtaja kiitti hänen ainettansa ja sanoi että se oli odottamattoman hyvä. Hän ei kirjoitusvirheitä ja tahroja ottanut huomioon; sellaiset kyllä olisivat kaunokirjoitusvihkossa pahoja, mutta ei niin paljon aineessa. Harjoituksen kautta ne viat paranevat. Aineessa olivat ajatukset ja kieli yleensä hyvää. Hugh oli aivan mieletönnä ilosta, niin että hän turmeli itse ilonsa. Hän ei malttanut olla siitä kertomatta ja kerskumatta sillä hänessä oli suuri joukko turhamielisyyttä, ja kun hän pojille siitä kertoi, nauroivat toiset, ja toiset olivat välinpitämättömiä. Lopuksi juoksi hän rouva Watsonin luo ja löysi hänet keittiöstä, suuressa kiireessä.

»Mitä sinä täällä teet! Ei tämä ole pikkupoikain paikka.» Ja rouva Watson koetti työntää hänet ulos.

»Minä tahdon vaan kertoa erään asian», — huudahti Hugh, ja kertoi sitten mitä johtaja oli sanonut. Rouva Watson nauroi ja palvelijat nauroivat ja Hugh meni pois suuttuneena, toki enemmän itsellensä. Ei kukaan hänestä välittänyt hän ajatteli, ja nyt hän kaipasi äidin hyväksyvää katsetta ja Agnes sisaren ystävällisyyttä, vieläpä Susannan ylistystä. Hän etsi Dalea. Mutta tämä oli leikissä parhaallaan, eikä joutanut välittämään ystävästään. Pojat olisivat ottaneet Hughin mukaan, sillä hän oli nyt yhtä taitava kuin kuka hyvänsä, mutta Hugh ei ollut leikkituulella. Hän kiipesi puuhunsa ja istui siellä miettien kuinka hän oli ollut tuhma kun oli keittiössäkin käynyt itseään kehumassa ja muistaen kuinka hänelle naurettiin.

Usein oli Firth kohdannut Hughin tämän puun luona, ja niinpä nytkin.

Firth tuli sinne lukemaan. Pian hän kuitenkin huomasi että Hugh on pahoilla mielin ja kysyi, eikö hänellä ole mitään huvittavaa lukemista tai muuta ajanvietettä.

»Ei, enkä juuri välitäkään sellaisesta», vastasi Hugh melkein pudottaen itsensä puusta.

»Mikäs on hätänä? Eikö sinä hyvin suoriutunut ainekirjoituksessa? Minä kuulin jonkun sanovan, että sinä olit siitä hyvin ylvästellyt.»

»Eipä sellaisesta ole mitään huvia, kun ei kukaan toisesta välitä. Minusta ei koko koulussa välitä kukaan muu paitsi Dale. Jos minä onnistun tai häviän, kaikki vaan nauravat?

»Sinä et ymmärrä vielä koulua ja koulupoikia», vastasi Firth. »Jos onnistuu hyvin jossakin vaikeassa tehtävässä, niin se kotona kyllä suurta huomiota herättää, kun kaikki siitä puhuvat. Mutta koulussa sellainen on aivan jokapäiväistä. Jos sinä opit poikien tavalla ajattelemaan ja tuntemaan, huomaat pian että sinusta kyllä välitetään.»

Hugh puisti päätään.

»Joka koulussa on samalla tavalla. Ei siellä puhuta tunteista. Siitä syystä pojat eivät puhu äidistään eikä siskoistaan, — paitsi jos pari hyvää ystävää kahdenkesken heistä puhuu. Mutta jos joka poika on reipas ja pystyy leikkiin kuten muutkin, pitää suunsa kiinni ja auttaa toisia mielellään — ja osottautuu miehiksi ylpeilemättä siitä, niin koko koulu on hänen ystävänsä. Sinä olet edistynyt ja saavuttanut jo vähän suosiota, kun olet hiukan tottunut tähän elämään, mutta sinä menetät sen jos rupeat kehumaan itseäsi koulun ulkopuolella. Jos aiot täällä hyvin menestyä, täytyy sinun jättää kotitavat, ja ruveta tosi Crofton-pojaksi.»

»En minä siitä välitä. Minä jätän kaikki sikseen. Täällä ei ole muuta kuin vääryyttä vain.»

»Vääryyttä! Sano, olenko minä väärin tehnyt?»

»Et, — et sinä — vielä. Mutta —»

»Onko herra Tooke väärin tehnyt?»

»On — paljonkin.»

»Sanoppa miten ja milloin?»

»Hän on tehnyt niin väärin minua kohtaan, että jollei olisi erästä asiaa, niin minä en olisi sitä kestänyt. En minä kerro sinulle mikä se asia on; äläkään luule että minä en kestäisi kaikkia. Vaikka koko maailma olisi minua vastaan —»

»No älä kerro mikä se eräs asia on, sano vaan miten herra Tooke on sinulle vääryyttä tehnyt.»

»Hän rankaisi minua, silloinkuin en ansainnut sitä, ja kiitti minua silloinkuin myös en sitä ansainnut. Minua petettiin ja loukattiin silloin lauvantaina; sensijaan että johtaja olisi hankkinut minulle oikeutta, hän määräsi rangaistavaksi. Ja tänään kun ainekirjoitukseksi oli niin huono, että olin varma siitä, että se ei kelpaisi minnekään, niin hän minua kehu.»

»Tällainen voisi kotona olla vääryyttä sinua kohtaan», sanoi Firth, »sillä vanhemmat tietävät, tai ainakin pitäisi heidän tietää, mitä lapset ajattelevat, tai mitä he pystyvät tekemään. Mutta koulunopettaja päättää siitä, mitä hän näkee. Herra Tooke ei tiedä, että sinä olisit voinut kirjoittaa aineesi paremmin kuin sen kirjoitit — niinkuin äitisi tietäisi. Kun hän huomaa, että sinä osaat kirjoittaa paremmin, ei hän enää sellaista ainetta kehu. Muuten en voi ymmärtää, kuinka sinä ylpeilet sellaisesta aineesta, joka ei ansaitse kehumista.»

»Niin minä itsekin ihmettelen. Toivoisin etten olisi koskaan pyytänyt saada kirjoittaa sitä», sanoi Hugh,

taivuttaen taas itseään, päästäkseen häpeästään. — Mutta miksi herra Tooke käskee minulle antaa raippaa? Miksi hän ei käskenyt Lambin ja Holtin maksaa velkaansa heti? Minulle oli tehty vääryyttä ennen, ja hän teki lisää.»

»Sinut tuomittiin saamaan rangaistusta senvuoksi että menit luvattomalle alueelle ja epäilyttävään taloon, — eikä senvuoksi että sinulta rahat kavallettiin.»

»Mutta enhän minä tietänyt, mihin mentiin. En minä aikonut mihinkään taloon mennä.»

»Mutta sinä teit molempia ja kun olet saanut kärsiä senvuoksi, et vastaisuudessa enää taivu sellaisiin houkutuksiin. Ja raha-asioissa täytyy poikien tottua itse niitä hoitamaan. Sinä saat kyllä pyytää johtajalta neuvoja niissä, mutta minä puolestani kärsisin mieluummin vahingon kuin menisin hänen luokseen.»

»Ei kukaan koskaan ymmärrä, minkälaista oikeutta minä tarkoitan», mutisi Hugh.

»Oletappa», sanoi Firth, »että samalla kun sinä valitat vääryyttä kärsineesi, joku toinen voi samalla valittaa sinun tehneen hänelle vääryyttä.»

»Ei kukaan voi sitä tehdä, ei ainakaan rehellisesti.»

»Näetkö tuon poikaparan, joka tuolla hiiviskelee puutarha-aidan luona?»

»Mitä, Holt?»

»Niin, Holt. Minä luulen että hän tällä hetkellä ajattelee, että sinä olet kaikkein vääramielisin henkilö koko Croftonissa.»

»Minäkö! vääramielinen!»

»Niin, siten hän ajattelee. Kun te tulitte, olitte molemmat hyvät ystävät, ja saitte toisiltanne apua ja tukea, kun toiset olivat outoja. Sinä kuuntelit niin hartaasti hänen kertomuksiaan Indiasta ja kerroit itse

hänelle. Nyt on hän yksin ikävissään ja näkee että sinulla on toinen ystävä. Hänestä on väärin että sinä jätät hänet senvuoksi, että hän on shillingin velkaa, sillä häntä petettiin yhtä paljon kuin sinuakin.»

»Senkö vuoksi että hän on minulle shillingin velkaa!» huusi Hugh, hypähtäen siten että oli todella pudota alas. Firth tarttui häneen ja kysyi kuinka Holt voi muuta ajatella, kun Hugh oli siihen asti hänen hyvä ystävänsä, eikä senjälkeen ole juuri sanaakaan hänelle sanonut.

Hugh vakuutti, ettei shillingillä ollut mitään tekemistä siinä asiassa, eikä hän koskaan ollut ajatellut että Holt saisi maksaa muuta kuin kuusi penceä, ($\frac{1}{2}$ shillinkiä) sillä Lambin velvollisuus olisi maksaa koko shillinki. Syy oli se että hän ei pitänyt, eikä voinut pitää Holtista puoleksikaan niin paljon kuin Dalesta. Holt oli niin veltto, häneltä puuttuu rohkeutta. Minkä sille mahtaa? Eikä hän voinut teeskennellä ystävyyttä, kun ei voinut rakastaa häntä. Miten hän sen voisi selittää, loukkaamatta häntä?

Firth sanoi ettei hänen tarvinnut odottaa missään kodin ulkopuolella löytävänsä sitä, jota hän oikeudeksi sanoi. Hänen täytyy tietysti koettaa olla oikeamielinen jokaista kohtaan, mutta hänen täytyy valmistautua koulussa, samoin kuin ihmisten tulee maailmassa tehdä, kokemaan sitä, että väärinymmärretään, ja väärin arvostellaan, saamaan häväistystä silloin kun tiesi itse kärsineensä vääryyttä ja kiitosta silloin kun ei sitä ansainnut.

»Mutta se on niin kovaa», sanoi Hugh.

»Sitäpä varten, kovia opetuksia oppiakseen, ihmiset jättävät kotinsa.»

»Mutta kuitenkin, jollei olisi —»

»Mitä? Onko sinulla jotain lohdutusta siitä?» kysyi Firth, katsoen kiinteästi Hughia. Hugh nyökäytti päätään, puhumatta mitään.

»Että yksi ymmärtää, joka ei voi olla väärä? kuis-kasi Firth. »Minä olen iloinen siitä, että sinä tiedät tämän.»

»Kotonakin olisi ilman sitä usein paha olla», sanoi Hugh. »Ja mitä koulu olisi!»

»Tai maailma?» lisäsi Firth. »Mutta älä nyt enää ole äkänen, vaan jätä asia nyt sillensä.»

Hugh nyökäytti taas päätään. Sitten hän kapusi alas ja juoksi Holtin luo, ja sanoi ettei hän tahtonut shillinkiä häneltä vaatia — vaan että kuusipenseä olisi oikeampi.

Holt oli ensin iloinen kuullessaan tämän, mutta kohta sanoi hän ettei se paljon asiaa paranna, sillä hän ei voi paremmin maksaa pienempää summaa kuin shillinkiäkään. Vanhempansa ovat Indiassa, ja eno ei koskaan anna hänelle rahaa. Sitäpaitsi ei enolla ollutkaan liikoja rahoja, sillä hän oli sanonut Holtin kuullen, että hänen on vaikea maksaa koulumaksuja, siksi kunnes Indiasta lähettävät. Holt ei siis uskaltanut pyytää mitään. Hän oli jo toivonut ettei Hugh vaatisi mitään maksua kun hänellä oli viisi shillinkiä rouva Watsonin tallessa, mutta kun Hugh tuontuostakin muis-tutti Lambia velastaan, pitivät pojat häntä rahanah-neena, ja Holt sentähden huokasi vaan velkansa vuoksi.

Hugh ei ollut ahne, mutta tuo syytös oli kuitenkin luonnollinen. Hugh olisi mielellään antanut velan anteeksi jos Holt olisi oikein sitä pyytänyt, mutta hän ei voinut jättää ilman muuta sellaista pakollista lainaamista sillensä. Hän tarvitsi säästää rahansa ostaakseen joululahjoja, ja siitä syystä eikä ahneudesta, hän

ei itse tarjoutunut Holtin velkaa anteeksi antamaan, joka kyllä olisi ollut jalompaa. Ei kukaan voinut vaatia, että hän Lambin velan jättäisi perimättä.

»Milloin sinä menet enosi luo?», kysyi Holt. »Minä luulen että sinä menet ennen joulua.»

»Lauvantaina, ja viivyn pyhän yli», vastasi Hugh.

»Ja Proctor tulee myös!»

»Kyllä, John tulee myös.»

»Tuleeko muita?»

»Me saamme kumpikin ottaa jonkun ystävän, lauantai-iltaan saakka.»

»Sitten sinä otat minut. Sinä olet luvannut.»

»Olenko? Siitä on kai kauan aikaa.»

»Mutta sinä lupasit, että milloin menet, niin pyydät että saat ottaa minut mukaasi.»

»En minä muista sitä. Minä aijon ottaa Dalen tällä kertaa, minä olen luvannut hänelle.»

Holt itki pettymyksestä. Dale oli aina hänen tielänsä, eikä Hugh välittänyt enää kenestäkään muusta. Mutta Holt sanoi ettei Dale saa mennä, ennenkuin hänellä on ollut ensin vuoro. Hugh on luvannut hänelle ensin ja hän tulee ensin. Hän menee puhumaan rouva Watsonille ja pyytää lupaa saada mennä herra Shawin luo kysymään ja herra Shaw kyllä kutsuu sitten.

Hugh oli hyvin pahoillamielin. Hän ei todellakaan muistanut luvanneensa, mutta ei myöskään voinut varmaan sanoa, ettei ollut. Hän kysyi Holtilta, oliko se hänelle mieluista, että pilaisi toisten huvin, tulemalla sinne, johon häntä ei toivottu, mutta tämä vetoaminen ei Holtiin pystynyt ollenkaan. Hugh tarjosi seuraavaa kertaa, jos hän nyt luopuisi.

»Milloin se tapahtuisi? Ensi sunnuntaista on vaan kolme viikkoa lupa-aikaan, etkä sinä mene enää tänä

vuonna enosi luo. Kyllähän sinä koetat minusta erillesi päästä!»

Sitten ikäänkuin joku ajatus olisi häneen iskenyt, hän huudahti:

»Mutta Proctorhan saa ottaa jonkun.»

»Kyllä, John ottaa Tooken. Sen he ovat jo viikko sitten sopineet.»

»Etkö voi pyytää häntä ottamaan minut?»

»En, en rupea tuppautumaan hänen asioihinsa. Sitäpaitsi olen iloinen kun hän ottaa Tooken. Hän käyttäytyi sentään hyvin minua kohtaan tuossa jutussa. Hänellä on miehevyyttä.»

Tämä muistutti Holtia ikävimmästä tapauksesta koko kouluajallaan, tuosta että häntä kielittelijänä halveksittiin. Hän itki niin katkerasti, että se koski Hughia, ja sai hänet leppymään. Kuten ääneen ajatellen sanoi Hugh, että Holt näyttää olevan hyvin yksinäinen ja toivoisi saavansa jonkun luotettavan ystävän. Tämä tekisi hänet onnelliseksi, niinkuin hän on itse kokenut saatuansa Dalen ystäväkseen.

Tästä oli seurauksena se että Holt kiivaasti syytti Hughia siitä että on hänet jättänyt, ja Hugh taas kysyi kuinka hän voi pitää ystävänään sellaista, joka oli niin ryhditön ja veltto. Pojat erosivat lopuksi, Hugh selittäen Holtin olevan ajattelemattoman ja itsekkään ja Holt taas sanoen että Hugh on julma ja hävytön.

Rouva Watson ei luonnollisesti sallinut Holtin mennä Shawille pyytämään sinne päästäkseen, vaan sanoi että paras on odottaa. Holt ajatteli ikävällä että pian tulee lupa ja hän saa olla koko senkin ajan Croftonissa. Hän tiesi tosin saavansa olla rouva Watsonin hoidossa, eikä tarvitsevansa mennä leikkimään kaikelaisessa ilmassa, mutta silti ei hän oikein iloinnut joululuvasta, kuten toiset pojat.

V I I I L u k u.

PITKÄ PÄIVÄ.

Hugh sillävälin laski tunteja lauvantaihin mennessä. Jos totta puhutaan, teki John samoin, mutta oli jo liian suuri tunnustaakseen sellaista ikävää tuntevansa. Mutta kiipeilyt tehtaan luona, jota leikkiä eno ja hänen työmiehensä aina kehottivat harjottamaan, enon kertomukset iltasilla, tädin maukkaat ruuat, kuvakirjat, keskustelut kodista, kaikki nämä olivat koko lukukauden paras huvitus. John osasi monella tavalla kuluttaa aikaa. Hugh rupesi kirjoittamaan pitkää kirjettä kotiinsa, viimeistä kirjettä ennen lupaa, paitsi sitä muodollista lyhyttä ilmoitusta, joka lähetettiin ennen kotiinlähtöä. Hugh aikoi kirjoittaa puolet kirjeestään ennen lauvantaita, ja sitten lopuksi kertoa käynnistään enon luona.

Mutta ne päivät olivat kuitenkin jo ohi, jolloin Hugh sai itse käyttää lomahetkensä, niinkuin alussa, jolloin joka vapaahetki oli pitkä ja raskas. Hän oli jo aikoja sitten tullut liian taitavaksi ja tärkeäksi henkilöksi leikkitantereella, jotta hänet olisi voitu jättää pois joukosta. Nuorimpana joukosta pidettiin häntä jonkunlaisena jokamiehen renkinä, kun kerran huomattiin että hän oli nopea ja tarkka. Joko vakoilijana, lähettinä tai jossain sentapaisessa toimessa häntä alituisesti tarvittiin, ja usein silloin kun hän itse vähin oli halukas sellaiseen. Hän silloin tavallisesti muisti, mitä herra Tooke oli hänelle kertonut pojastaan, tämän ollessa nuorin joukosta. Tavallisesti Hugh aina totteli, mutta joskus asettui hän vastahakaan. Niin kävi nytkin,

perjantaina, jolloin hän olisi niin hartaasti halunnut tuota kirjettänsä kirjoittaa, ennen kun lähtisi enon luo. Aamut olivat tähän aikaan pimeät ja koulutyön perästä oli heti peseydyttävä ja laitettava itsensä valmiiksi enon luo lähtemään. Siispä oli hänellä paperi valmiiksi viivotettuna ja nyt oli vaan juostava Firthin kynäveistä lainaamaan, ja sitten ei enää kirjettä viivytä mikään.

Mutta juostessaan leikkitarhan läpi hänet pysähytettiin. Häntä tarvittiin kokoamaan tuoretta lunta pojille, jotka valmistivat suurta lumiukkoa, ja lumi oli jo pian kovettumassa. Hän pääsisi kyllä heti, kun oli vaan tarpeeksi paljon lunta kerännyt. Mutta hän tiesi että silloin hänen sormensa olisivat liian jäykät kynää pitelemään, ja hän sanoi senvuoksi, ettei hän välitä nyt lumiukosta. Silloin Lamb heitti lumipallon vasten hänen kasvojaan. Hugh suuttui, eli — kuten sitä koulu-kielellä sanottiin — tuli hävyttömäksi. Muutamat asettuivat hänen tiellensä, estääkseen pakoa kun taas toiset uhkasivat häntä kieritellä lumessa kunnes hän tottelee. Sensijaan että antautuisi, Hugh ryntäsi puutarhan aitaa kohti, kiipesi sille ja oli hetken aikaa vihollistensa saavuttamattomissa. Hän potki lunta jokaisen ylöspäin yrittävän kasvoille niin paljon, ettei kukaan voinut päästä lähelle vähään aikaan. Mutta pian loppui lumivarasto hänen ympärillään ja lumipalloja rupesi tuiskumaan aika lujasti ympärillä. Sitäpaitsi oli aidalla sangen vaikea pystytellä nyt kun kivet olivat jäätyneet ja erittäin liukkaat, niin että Hughin oli pakko asettua aidalle hajasäärin istumaan. Silloin jäi toinen jalka ulottumiin aidan toiselle puolelle ja vaikka Hugh potki minkä ehti, ja koetti vetää jalkansa ylös, siihen kuitenkin tarttui pian monta kättä ja Hugh oli vangittu. Hugh tarttui kiinni kiviin, mutta seuraa-

vassa silmänräpäyksessä tuli hän alas ja suuri kivi, joka oli irtautunut aidasta, tuli hänen perässään ja putosi vasemman jalkansa päälle hänen siinä maatessaan.

Hän päästi huikean huudon. Rouva Watson kuuli sen aitassaan ollessaan ja johtaja Tooke työhuoneeseensa. Muutamat työmiehet läheisessä metsässä myöskin kuuluivat sen ja riensivät katsomaan mikä oli häntänä. Koko koulu oli pienen hetken perästä tunkeilemassa poikaparan ympärillä. Sillä aikaa kuin toiset koettivat nostaa kiveä pois, Tooke kumartui Hughin yli ja kalpeana kuin palttina, kuiskasi:

»Kuka veti sinut alas, kuka sai ensin jalastasi kiinni? Olinko minä se? Sano! sano pian, etten minä se ollut.»

»Kyllä sinä olit se», sanoi Hugh. »Mutta älä huoli! Ethän sinä tarkoittanut tällaista.» Hän näki että Tooke kärsi enemmän kuin hän itse, ja lisäsi kuiskaten heikosti: »Älä sinä puhu kellekään, niin ei kukaan tiedä. Muistatko sen.»

Pojat kääntyivät yksi toisensa jälkeen pois, nähdessään Hughin jalan, kun kivi poistettiin. Tooke pyörtyi, mutta samoinpa kävi eräälle toiselle pojallekin, jolla ei asian kanssa ollut mitään tekemistä. Jokainen kysyi kuka sen teki, mutta kukaan ei voinut vastata. Sitäpaitsi tunsivat niin moni omassatunnossaan itsensä asiaan sotkeutuneeksi, ettei kukaan toivonut saatavan ilmi kuka sen teki.

»Kuka teki sen, poikaseni?» kysyi Firth, kumartuen hänen ylitsensä.

»Älä siitä huoli!» voi Hugh ainoastaan vastata, polttavassa tuskassa väännellessään.

Hän ei saanut kauan siinä maata, mutta kuka hänet pois kantaisi? Firth sen teki, ja hän olikin sopiva siihen, kun oli väkevimpiä koulussa. Hän pyysi kahta

poikaa antamaan nenäliinansa loukkautuneen säären siteeksi, ja nosti sitten pojan käsivarsilleen. He tapasivat herra Tooken mennessään huoneeseen.

»Vie hänet vuoteeseeni», sanoi johtaja, kun näki asian laidan, ja heti sai puutarhuri käskyn satuloida herra Tooken hevosen ja ratsastaa Lontooseen haavälääkäriä hakemaan, sivumenessään poiketen herra Shawin luona ja pyytää molempia tulemaan ja tuomaan mukanaan naapurissa asuvan nuoren lääkärin.

»Kuka veti hänet alas?» kysyivät taas useat henkilöt.

»Hän ei tahdo kertoa — jalo poika», huudahti Firth. »Älkää häneltä kysykö — sinä et koskaan kadu sitä, ettet ilmoita», kuiskasi Firth, kumartuen hänen ylitensä.

Hugh koetti hymyillä, mutta ei voinut estää valituksen huudahdusta tulemasta esille. Eräs toinenkin päästi tukahutetun tuskan huudahduksen esille. Se oli herra Tooke. Hugh pelkäsi että hän on saanut tietää asianlaidan, mutta niin ei ollut. Herra Tooke oli ilman sitäkin hyvin murheissaan.

Jokainen koetti olla ystävällinen ja tehdä parhaansa. Rouva Watson riisui hänen vaatteensa leikaten housun kipeän jalan ympäriltä empimättä halki. Johtaja piti jalkaa liikkumatta kunnes riisuminen oli suoritettu, ja sitten laski pojan varovasti vuoteeseen, johon hänet peitettiin villapeitteillä, ja jalka asetettiin vähän korkeammalle pieluksen varaan.

Vaikeaa oli nähdä pojan tuskia, mutta herra Tooke ei jättänyt häntä hetkeksikään yksinään. Hän hieroi hänen käsiään, antoi hänelle juomaa, jutteli hänelle, että äitikin tulee epäilemättä pian, ja koetti kaikkea tehdä ja keksiä, saadakseen pojan unohtamaan tuskansa.

»Itke vaan poikani», sanoi hän, »jos se huojentaa. Älä huoli salata kyyneliäsi minun läsnäollessani!»

»En voikaan olla itkemättä», nyyhkytti Hugh, »mutta ei se ole tuskan vuoksi — ei ainoastaan tuskan vuoksi, vaan kun te olette niin hyvä! Missä on John?» kysyi hän viimein.

»Hän on niin suruissaan, että parasta lienee hänen odottaa, kunnes tämä tuska on ohi. Ehkä sitten kun sinä nuket.»

»Milloin minä saan nukkua?», ja Hugh parka käänteli päätään pieluksella.

»Georg ratsastaa nopeasti», ja hän on jo kaukana tällä hetkellä», sanoi herra Tooke. »Jompikumpi lääkäreistä saapuu pian ja silloin saamme tietää, mitä on tehtävä, ja mitä odotettavissa.»

»Kertokaa John'ille niin — tahdotteko!»

Herra Tooke soitti kelloa ja käski lähettää Johnille Hughin terveiset.

»Tekeekö lääkäri minulle hyvin kipeää?» kysyi Hugh. »Kyllä minä tahdon sen kestää. Minä tahtoisin vaan tietää.»

»Luulen ettei tule enää sellaista tuskaa kuin nyt on», vastasi herra Tooke. »Minä uskon että he poistavat tuskan. Minä en ihmettele, jos sinä pian nuket yhtä rauhallisesti kuin kuka muu hyvänsä, ja silloin et sinä välitä enää siitä mitä he ovat tehneet jalallesi.»

Hugh luuli ettei hän sitten enää välittäisi, jos vaan saisi oikein rauhassa nukkua.

Pian tultiin kysymään, saisiko eno ja tati tulla katsomaan, he kun olivat saapuneet. Hugh toivoi että eno tulisi, ja herra Shaw tuli lääkärin kera. Tämä ei tehnyt mitään tällä kertaa, vaan lupasi tulla pian Lon-

toon lääkärin kera — jota odotettiin kohdakkoin. Sit-
ten Hugh jäi yksinään enonsa kanssa.

Herra Shaw kertoi kuinka pojat olivat kaikki niin kovasti suruissaan ja kuinka he tulivat leikkitantereelta sisään ja tottelivat määräystä, että pysyisivät Firthin johdolla aivan hiljaa, ja että päivällisellä syötiin aivan vähän. Kun kirjoituksen opettaja tuli, ihmetteli hän miksi pojat ovat niin alakuloisia, mutta ei hän kysynyt mitään ennenkun näki että muutamat pojista itkivät.

»Kuka? Kutka? Kuka itkee?» kysyi Hugh.

»John parka, ja muutamat muut, joita en tunne.»

»Kuinka iloinen olenkaan, ettei Dale ollut joukossa!» sanoi Hugh. »Hän oli toisella puolen leikkittannerta.»

»He sanovat siellä, etten minä saa kysyä kuinka asia tapahtui.»

»Kyllä. Kaikesta muusta, paitse juuri siitä, kuka minut veti alas. Niin monta kättä siinä oli, ettei kukaan tarkasti tiedä, kuka ratkaisevasti veti, paitsi minä ja eräs toinen. Hän ei sellaista tarkoittanut, ja minäkin olin äkänen enkä ruvennut leikkimään, ja kivi oli irtaantunut; muutenhan ei se olisi tapahtunutkaan. Eno, onko tämä hyvin paha tapaturma?»

»Kyllä, poikani, hyvin paha.»

»Luuletko että minä kuolen? Sitäpä en ennen ajatellutkaan», sanoi Hugh nousten istualleen, kuitenkin heti painuen alas vuoteeseensa.

»Et sinä kuole.»

»Luulevatko he kotonakin niin? Senkö vuoksi heitä lähetettiin hakemaan?»

»Ei. Äitisi tulee varmaankin sinua hoitamaan ja lohduttamaan; mutta —»

»Minua lohduttamaanko? Mutta herra Tooke sanoi, että tuska menee kohta ohi, ja että minä saan nukkua tänä yönä.»

»Kyllä, mutta vaikka tuska onkin ohi, niin sinä jätät ontuvaksi. Se on vaikea kohtalo, ja senvuoksi on hyvä että äitisi tulee sinua lohduttamaan.»

»Ontuvaksi!» sanoi poika. Sitten katsoen terävästi enoaan silmiin, hän ymmärsi asian:

»Oi eno! ne leikkaavat sääreni pois.»

»Ei säärtä, toivottavasti. Et sinä niin ontuvaksi tule, mutta minä pelkään että jalka täytyy poisottaa.

»Sitäkö herra Tooke tarkoitti sanoessaan että lääkäri poistaa tuskan?»

»Sitä hän tarkoitti.»

»Sitten se tapahtuu ennen iltaa. Onko se varmaa eno?»

»Lääkäri sanoi äsken niin. Sinun jalkasi on liaksi musertunut voidakseen parantua. Voitko sinä kestää sen Hugh?»

»Minäkö? Kyllä, niin luulen. Monethan ovat sen kestäneet. Se on sentään vähemmän kuin mitä villit tekevät vangeilleen ja joskus omille pojilleen. Ja ne kestävät sen.»

»Niin, mutta sinä et ole villi.»

»Mutta voihan siltä olla yhtä urhoollinen, olematta villi. Olivathan marttyyritkin, joita poltettiin. Ja ne keskivät sen.

Herra Shaw huomasi että Hugh oli ehkä vähän helpotusta saanut tuskaansa tai hän unhotti sen, kun puheena oli asia joka aina häntä huvitti mitä suurimmin. Hän kertoi enolleen mitä hän oli lukenut villeistä ja heidän kidutuksistaan, niin että enoa jo vaivasi, mutta hän antoi pojan jatkaa, toivoen että poika

pitäisi oman tuskansa niihin verraten vähäisenä. Sehän ei kestäisi kauan. Tuska palasi taas ja Hugh huusi ja samalla valitteli, ettei hän kestäkään hyvin tuskaansa, sekä tuumi mitähän äiti sanoisi jos näkisi hänet nyt. Hän oli äidilleen luvannut kestää kaikki, mutta hän ei todellakaan jaksa tätä enää kestää kauemmin.

Eno selitti ettei kukaan ollut odottanut hänen saavan tällaista tuskaa kestää, ja että jokainen tietää kuinka urhoollinen pieni poika hän on, ja kun tämä kerran on ohi, hän on yhtä luja kuin ennenkin.

Hugh kehotti enoa menemään teetä juomaan. Samassa näki hän vaipan ja hameen oven raosta ja säpsähti. Mutta ei äiti vielä ollut tullut. Sensijaan tuli rouva Watson siksiaikaa kuin eno joi teetä.

Kun teeillallinen oli ohi ja pikkupojat jo vuoteessaan, sekä isommat pojat juuri menemässä ylös, silloin kuului kellonsoitto portilta. Rouva Proctor tuli ja hänen mukanaan Lontoosta lääkäri.

»Äiti! Älä ole milläskään äiti!» oli Hughin huulilla, mutta hän ei sanonut kun näki äitinsä kalpeat, surulliset kasvot. Ainakin Hughista niin näytti tulen valossa. Äiti suuteli häntä pitkään, mutta ei puhunut mitään.

»Minä olisin halunnut että lääkäri olisi ensin tullut», Hugh kuiskasi, »ja että he olisivat ottaneet jalan pois ennenkun sinä tulet. Milloin hän tulee!»

Hän on täällä — he ovat molemmat täällä.»

»Pyydä sitten heitä kiirehtimään. Herra Tooke sanoo, että minä saan nukkua sen jälkeen. Saanko minä? Sitten huomenna me puhumme. Älä viivy nyt, tuska on niin kova, — minä en kestä sitä hyvin. Mene nyt äiti, ja pyydä heitä kiirehtimään, menethän.»

Äiti kuiskasi että hän on kuullut kuinka Hugh on ollut kelpo poika ja että hän tietää hänen vastakin olevan. Lääkärit tulivat samassa enon kanssa, joka johti äidin alakerrokseen ja palasi takaisin herra Tooken kanssa.

»Älkää antako äidin tulla!» pyysi Hugh.

»Ole huoletta poikani, minä olen luonasi», sanoi eno.

Lääkärit leikkasivat jalan pois. Kun Hugh istui tuolissa ja enonsa seiso siinä takana ja piti hänen käsiään omissaan, ja antoi hänen nojata päätään rintaansa vastaan, tunsu Hugh että enon rinta kohosi, — ja oli varma että eno itki. Kesken kaiken, Hugh nosti päätään ja sanoi enolleen:

»Älä ole milläsikään, eno! Minä kestä sen.»

Hän kestäkin sen miehuullisesti. Paljon, paljon pahempaa se oli kuin hän oli luullut, ja hän tunsu ettei hän olisi voinut kestää minuuttiakaan kauemmin. Kun kaikki oli ohi, hän mutisi jotain ja kun herra Tooke kumartui kuulemaan, hän sanoi:

»En ymmärrä kuinka irokeesi-indiaanit voivat kestä tällaisia asioita niin hyvin.»

Enonsa nosti hänet varovasti vuoteeseen ja sanoi että kohta hän tuntee itsensä paremmaksi.

»Oletteko ilmoittaneet äidille?» kysyi Hugh.

»Kyllä, heti lähetettiin sana.»

»Kuinka kauan se kesti?» kysyi Hugh vielä.

»Sinä olet ollut vuoteesta poissa ainoastaan muutamana minuutin — seitsemän tai kahdeksan ehkä.»

»Eno, onko se totta!»

»Totta on, mutta sinusta ne tuntuivat pitkältä ajalta. Äiti tuopi teetä sinulle, ja sen perästä saat nukkua. Hyvää yötä siis nyt.»

»Milloin tulet takaisin?»

»Hyvin usein, kunnes tulet luokseni. Mutta ei nyt enää puhuta. Hyvää yötä.»

Hugh oli puoleksi nukuksissaan, kun tuotiin teetä ja juotuaan sen hän aivan vaipui väsymyksestä. Vaikka hän nukkui suurimman osan yötä, hän heräsi kuitenkin usein — omituisen häiritsevän painajaisen ahdistuksessa häntä. Joka kerta näki hän äidin istuvan lieden äärellä ja jos hän vähänkin liikahti, tuli äiti katsomaan. Hän ei antanut Hughin puhua, ennenkun aamulla, jolloin hän näki ettei poika enää nukkunut. Hugh katsoi ihmetellen ympärilleen, nähdessään uunissa tulen ja oudon huoneen, eikä voinut muistaa, miten on sinne tullut. Äiti antoi hänen vähän puhua Dalesta ja kouluasioista ja sitten Hugh vähitellen muisti mitä oli tapahtunut.

»Minä en tiennyt, missä olin ollut», hän sanoi puoleksi nauraen. Mutta pian hän tuli taas vakavaksi ja kysyi: »Äiti sano! Olenko minä kertonut — olenko sanonut, kuka veti minut alas?»

»Et ole, et todellakaan», vastasi äiti. En minä koskaan kysy sitä. Minä olen iloinen siitä, ettet ole kertonut, sillä se ei olisi hyvä. Sehän oli kokonaan tapahturma.»

»Niin se oli», sanoi Hugh, »ja se tekisi sen pojan niin onnettomaksi, jos häntä kaikki osoittaisivat. Mutta lupaa, ettet kerro kenellekään, jos sattuisin unissa sen sanomaan.»

»Sen minä lupaan, ja vielä sen, että minä olen aina yötä valvomassa luonasi, kunnes paranet. Ole siis rauhassa ja lepää vielä.»

Hän sammutti kynttilän ja vähän aikaa kesti hiljaisuutta, mutta sitten uusi ajatus sai Hughin huu-tamaan:

»Oi äiti! Jos minä olen ontuva, niin enhän minä voi ruveta sotilaaksi enkä merimieheksi. Enkä koskaan voi purjehtia maailman ympäri!»

Ja Hugh-parka puhkesi itkemään, ja oli aivan onneton, enemmän kuin ehkä vielä oli ollutkaan. Äiti istui vuoteen vieressä ja pyyhki pois kyyneleet sitämöten kuin ne vuotivat, ja Hugh kertoi nyyhkyttäen, että hän on toivonut pääsevänsä retkelle maailman ympäri, eikä välittäisi mistään muusta niin paljon, ja on opetellut kiipeemään ja astumaan sotilaan tavalla, eikä nyt voi ensinkään sitä tehdä, eikä koskaan enää saa toiveitaan toteutumaan. Kun hän oli valittelunsa lopettanut, oli hetken hiljaisuutta; sitten äiti sanoi:

»Hugh, muistatko Richard Grant'ia?»

»Puuseppäkö, häntä joka osasi niin kauniisti puuta leikata!»

»Niin, muistatko? — Tuskin, mutta minä kerron. Hän oli suunnitellut ihmeen kauniin puunveistostyön erään aatelismiehen kappeliin, josta hän saisi hyvän maksun, jotta voisi vanhemmilleen saada hyvän kodin, samoin kuin vaimolleen ja lapsilleen. Mutta ennenkaikkia tahtoi hän tehdä sellaisen teoksen, joka kestäisi hänen jälkeensäkin. No niin, aivan työnsä alussa hän loukkasi ranteensa taltalla ja tuo pieni haava teki hänen oikean kätensä työhön kykenemättömäksi koko elinajaksi. Hän ei voinut enää käyttää työasetaan, hänen teoksensa jäi tekemättä, hänen elinkeinonsa näytti turmeltuneen, ja perhe jäävän puutteen ja tuo harras toivo muuttui pettymykseksi!»

Hugh kätki kasvonsa nenäliinaansa. Äiti jatkoi:

»Oletko kuullut puhuttavan Huberista?»

»Hänestäkö, joka kertoo niin paljon mehiläisistä? Neiti Harold on jutellut hänestä.

»Mehiläisistä ja muurahaisista. Kun Huber oli keksinyt enemmän kuin koskaan kukaan oli tiennyt mehiläisistä ja muurahaisista, ja toivoi vielä saavansa paljon tietää ja tahtoi vielä tutkia niiden pikku asuntoja, niin silloin hän tuli sokeaksi.»

Hugh huokasi, ja äiti jatkoi:

»Oletko kuullut Beethovenista? Hän oli yksi suurimpia säveltäjiä. Hänen ainoa suuri ilonsa oli musiikki. Se oli hänen elämänsä intohimo. Kun koko hänen elämänsä ja ajatuksensa oli siihen kiinnitetty, tuli hän kuuroksi, — aivan kuuroksi, niin ettei hän koskaan enää voinut kuulla ainoatakaan sointua. Kun suuret ihmisjoukot ihastuivat ja innostuivat hänen sävellyksistään, oli kaikki vaan hiljaista hänelle.»

Hugh oli vaiti.

»No Hugh», sanoi äiti, ja Hugh näki aamuhämärässä, että äiti hymyili, »luuletko ettei näillä ihmisillä ollut taivaallista Isää?»

»En, en; mutta olivatko he kaikki kärsivällisiä?»

»Kyllä, jokainen omalla tavallaan ja mitallaan. Mutta luuletko että he saivat liian kovaa kokea? Tai etkö luule, että Isä antoi heille jotain parempaa sen sijaan, jonka he olivat itselleen suunnitelleet?»

»Miksikä juuri niin tapahtuu? Huber ei olisi ehkä niin paljon välittänyt vaikka olisi ollut kuuro, tai tuo soittaja sokea, tai Grant olisi ollut ontuva, sillä hän ei halunnut mennä retkelle maailman ympäri.»

»Kyllä kai he kärsivät pettymyksestään, mutta minä luulen, että he kuitenkin pian oppivat että Jumalan tahto oli parempi kun heidän toivomuksensa. He huomasivat, jos kestivät koettelemuksensa hyvin, että heille oli parempaa tehtävää aijottu kuin mitä käsillä tai silmällä ja korvalla voi tehdä, tehtävää, jossa

sydän voi jotain aikaansaada, ja he epäilemättä kiittivät Jumalaa ja olivat onnelliset, jollaista onnea vain se voi kokea joka on kestänyt katkerimmat pettymykset.»

»Minkälaista onnea?

»Sellaista joka saattaa tyytymään Jumalaan hiljaisuudessa, kun ei kukaan tiedä mitä heidän sydämessään on. Paljon on iloa ruumiin voiman ja terveyden tunnossa, kaikissa leikeissä ja urheiluiissa, mutta kaikki sellainen on vähäistä sen rinnalla, että sielu on oppinut kestäämään tuskaa, — ja on huomannut että sydän on saanut elävän toivon Jumalan yhteydessä.»

»Saanko minä sitä iloa kokea?»

»Usein, enemmän ja enemmän, minä en sitä epäile — joka kerta kun voit mielelläsi jättää rakkaat tuumasi, nuo merimies- ja sotilasunelmasi, tai mitä muuta hyvänsä aijot, ja jos voit hymyillen sanoa, että sinä tyydyt olemaan kotona. En minä vielä sitä odota sinulta. Kyllä Beethoven sai kauan kärsiä kun näki ihmisten hurmaantuvan hänen musiikistaan, eikä voinut itse kuulla mitään. Ja Huber —»

»Mutta hymyilikö Beethoven koskaan?»

»Jos hän hymyili, oli hän onnellisempi, kuin jos kaikki maailman musiikki olisi hänen korvissaan kaikunut.»

»Mahtanenkohan minä koskaan tuntee sellaista!»

»Rukoillaan että Jumala tekee sinusta sellaisen. Pyydetäänkö nyt?»

Hugh pani kätensä ristiin. Äiti polvistui sängyn viereen ja muutamalla harvoilla sanoilla rukoi, että Hugh saisi voimaa kantamaan onnettomuuttansa hyvin, ja että hänen ystävänsä antaisivat sellaista apua ja lohdutusta, jota Jumala tahtoisi.»

»Nythän nukut vähän poikani», sanoi hän noustessaan,

»Jos sinäkin panet levätä, sensijaan että istut lie-
den luona. Pane, äiti, maata!»

Hän teki niin, ja molemmat nukkuivat pian rau-
hallisesti.

I X L u k u.

MUUTAMIA RAUHALLISIA HETKIÄ.

Seuraavana aamuna varhain tulivat kaikki pojat täsmällisesti kouluhuoneeseen, jossa johtaja jo oli odot-
tamassa. Jokainen tarkasti johtajan vakavia kasvoja,
melkein jokainen, paitsi hänen oma poikansa. Hän
katsoi vaan alaspäin, sillä hänen silmänsä olivat pu-
naisena itkusta. Hän oli itkenyt melkein yhtäpaljon
kuin Proctor, mutta samoinpa oli Dalekin tehnyt.

»Koulutoverinne voi sängen hyvin», sanoi herra
Tooke matalalla äänellä, joka kuitenkin kuului koko
huoneessa. »Hänen veljensä voisi kertoa nähneensä
hänet levollisena nukkumassa, ja samoin näin minäkin.
Hän ansaitsee kaikkien meidän parhaat toivotuksemme,
sillä hän on kelpo pikku poika. Hän on nuorin jou-
kosta, mutta epäilen tokko on toista miehuullisempaa
sydäntä koko parvessa.»

Kuului yleinen murina, ikäänkuin jokainen olisi
tahtonut siten osottaa hyväksyvänsä johtajan lauseen.
Tämä sai Johnin taas itkemään.

»Miten onnettomuus tapahtui», jatkoi johtaja, »siitä
on minulla sanottavana ainoastaan tämä. Aidan kivi
oli irtautunut pakkasen vaikutuksesta, se on selvää.
Mutta se ei olisi pudonnut, jollei joku olisi vetänyt to-

verianne jalasta. Siinä oli niin monta kättä kuin suinkin mahtui. Kenen kädet ne olivat, siitä voitaisiin helposti selko saada, samoin kuin siitäkin, kenen käsi ensin sai kiinni ja siten aiheutti tapaturman. Mutta —» Kuinka jännittävästi kului pieni hetki ennen kuin seuraavat sanat tulivat! — »Mutta toverinne pitää asiaa tapaturmana — sanoo että hän itse oli äkäinen.»

»Ei! Ei! Me kiusasimme häntä», huusi monta ääntä.

»Hyvä! hän on varma siitä, ettei kukaan tarkoittanut mitään pahaa, ja hän toivoo vakavasti ettei asiata enempää tutkita. Hän puolestaan selittää, ettei hän aijo milloinkaan puhua sanaakaan siitä kuka ensin veti häntä.»

Pojat olivat juuri äänekkääseen hyvä-huutoon puhkeamassa, — mutta pidättivät sen, Hughin vuoksi. Mutta ei tarvinnut epäillä, mitä he tunsivat. Ei minikäänlaista hälinää, mutta moni itki.

»En luule että vapautus rangaistuksesta voi olla mikään lohdutus niille, joita asia koskee», jatkoi johtaja, »mutta löytäkööt he siitä sen lohdutuksen, jonka voivat. Kun tahdon hyvittää häntä, joka juuri on saanut sellaisen suuren onnettomuuden osaksensa, ja kun katson hänen olevan oikeassa, en koskaan pane toimeen tutkimusta, en halua tietää enempää, kuin mitä tiedän asian alkuvaiheista. Hänen äitinsä on samaa mieltä ja lupaa samaa molempain vanhempain puolelta. Minä toivon, että jokainen teistä pitää kunnian asianansa seurata minun esimerkkiäni.»

Taas kuului yleinen hyväksymisen murina.

Ainoa palvelus, jonka voitte toverillenne tehdä, on se että pysytte hiljaa tänään. Heti kun se käy päinsä, viedään hänet herra Shawin luo. Siihen asti pidätte

huolta, ettei hänen lepoansa kukaan häiritse. — Ensimmäinen luokka saa tulla esiin.»

Sillä aikaa kun ensimmäistä luokkaa kuulusteltiin, rupesi joku Johnin naapureista kuiskaamaan hänelle ja vieressä oleva kumartui kuuntelemaan, samoin ympärillä olevat tulivat vähitellen lähemmäksi; mutta vaikka innokkaasti kysyttiin ja vastattiin, ei kuitenkaan kuulunut nyt johtajan ääntä, kuten muulloin, sanovan: »Hiljaa siellä!» Pari kertaa katsoi hän sinnepäin, mutta ei välittänyt mitään. John oli nähnyt veljensä ja hänellä oli oikeus kertoa.

»Sinä siis näit hänet! Näitkö oikein hyvin?»

»Kyllä, minä viivyin kauan aikaa, ehkä puoli tuntia.»

»Miltä hän näytti? Sanoiko hän mitään?»

»Sanoiko mitään!» huudahti Dale. »Etkö kuullut, että hän nukkui?»

»Miltä hän näytti sitten?»

»Aivan samallaiselta kuin ennenkin nukkuessaan. Mutta me emme vieneet kynttilää aivan lähelle, ettei hän heräisi.»

»Kertoiko joku siitä jotain sinulle?»

»Kyllä, äiti kertoi kaikki mitä halusinkin tietää.»

»Mitä? Mitä hän kertoi?»

»Hän sanoi ettei hän tule niin pahasti ontumaan, kuin olisi tullut, jos vaan ei polvi olisi jäänyt jällelle. Siinä on suuri ero. Nyt siihen voi tehdä keinotekoisen jalan, ja jos vaan jalka hyvin hoidetaan ja Hugh opettelee varovasti kävelemään, ehkä hänestä ei tulekaan kovin rampa.»

»Sitten se ei olekaan niin kovin paha asia», sanoi joku joukosta, kun taas Tooke, joka kuunteli joukossa, huokasi syvään helpotuksesta.

»Eikö ole paha!» huudahti John. »Kyllä, hän ei tule koskaan olemaan niin väkevä ja vikkellä kuin muut ihmiset. — Hän ei pysty elättämään itseään aivan yhtä hyvin kuin muut. Ja nyt poikana, hän tulee —».

John näki mielikuvituksissaan Hugh-paran kärsivän niin paljon, että se kävi hänelle liian raskaaksi, ja hän painoi päänsä pöytäänsä, salatakseen kyynelensä. Tooke, hän siirtyi loitommaksi, ja oli kovin onnettoman näköinen.

»Milloin menet jälleen häntä katsomaan?» kysyi Dale, pannen kätensä Johnin kaulaan.

»Tänään, jos hän vaan voi kyllin hyvin. Äiti lupasi minulle sen.»

»Luuletko että minä voisin saada lupaa tulla myös? Minä en tekisi mitään häiriötä, enkä antaisi hänen puhua paljon, katsoisin vaan pikkusen häntä.»

»Minä koetan hankkia», sanoi John.

Kun rouva Proctor korjasi Hughin pielusta ja laittoi häntä istumaan jotta hän voisi syödä aamiaista, Hugh vielä haukotteli ja sanoi olevansa uninen sekä kysyi paljoko kello mahtoi olla. Äitinsä kertoi, että kello on neljänneksen yli kymmenen.

»Neljänneksen yli kymmenen! Kuinka kummallista! Pojat ovat jo tämän päivän koulutyön puoleksi suorittaneet ja minä olen juuri herännyt!»

»He ovatkin nukkuneet koko yönsä. Sinä olit valveilla monta kertaa. Etkö muista, mitä puhelimme, vaan oletko kaikki unhottanut sikeästi nukkuessasi?»

»En ole, kyllä muistan», vastasi Hugh. »Mutta kyllä se oli pitkä ja kummallinen yö! ja eilinen päivä samoin! Eikä vielä ole kokonaista vuorokautta siitä, kuin kaikki tämä tapahtui.»

»Kuinka hyvältä maistuu!» huudahti Hugh, kun sai aamiaista, kupin lämmintä kahvia ja hyvää leipää. Hän olikin nälkäinen, mikä ei ollut kummaa, katsoen siihen mitä poika parka oli kestänyt.

Syötyään ja saatuaan virkistystä aamiaisestaan, Hugh tuumi siihen suuntaan, että hän haluaisi tavata veljeään ja yhtä tai kahta muuta poikaa — erittäinkin Dalea. Äiti vastasi että lääkäri tulee kohta ja jos hän sallii sen, niin John saa tulla, ehkä Dale myös. Siispä Hugh valmisti harrasta pyyntöä tohtorille, mutta sellaista ei tarvittukaan. Tohtori tuumi näet että Hugh voi aika hyvin, ja siitä syystä ei tekisi pahaa pikkunen huvitus ja vähän tointakin siinä ohella, jollei vaan liiaksi rasiteta. Siispä Johnia lähetettiin hakemaan heti kun lääkäri oli mennyt. Kun hän saapui meni rouva Proctor puhuttelemaan johtajaa ja kirjoittamaan kotiin.

Johtaja kertoi, samoin kuin Firth ja Dale, että pojat koulussa osottavat suurta myötätuntoisuutta ja suosiota Hughia kohtaan. Hugh ei ollut nähnyt äitinsä vuodattavan yhtään kyyneltä, mutta nyt hän tätä kuullessaan itki. Hän pyysi hartaasti, ettei Hughille kerrotaisi mitään siitä, mitä hän juuri oli kuullut. Hän tunsu epäilemättä koulutoveriensa osottavan ystävyyttä, ja oli siitä iloinen, mutta hän oli niin nuori ja jossakin määrin turhamielinen, ja jos hän tällaista kuulisi ja saisi siitä lisää itserakkautta ja vettä turhamielisyyden myllyynsä, kuten sanotaan, olisi tämä tapaturma todellakin onnettomuus. Jalan menettäminen olisi siinä pienin osa. Johnin puolesta ei ole pelkoa sellaisesta, sillä hän pitää kiinni vanhemman veljen etuoikeudessaan ja arvokkaisuudestaan ja siitä syystä hän kyllä pitää pikkupoikia alamaisina ja nöyrinä, vaikka hän

ei ymmärrä, että ihmisiä ei masentamalla ja alaspainamalla saateta nöyriksi, vaan päinvastoin. Vanhemmatkin ihmiset kuin John kuitenkin usein tekevät samallaisen erehdyksen; niinpä monet isät ja äidit, samoin kuin opettajatkin.

Joku astui Hughin luo varovaisesti ja pysähtyi lieden luo, niin että vuodevarjostin oli hänen ja veljensä välillä.

»Sinäkö se olet John?» huudahti Hugh, vetäen uutimen syrjään.

»Minä», sanoi John. »Kuinka voit nyt?»

»Sangen hyvin. Tule tänne. Minä haluan tietää niin monesta asiasta. Oletko kuullut mitään varmempaa uudesta apuopettajasta?»

»En vielä», vastasi John. »Mutta luulen että hän tulee heti joulun jälkeen. Mutta sinähän olet aivan entisen näköinen, Hugh!»

»Niin minä olenkin, paitsi tätä täällä», osottaen vasua, joka oli asetettu hänen jalkansa päälle, jotta peitteet eivät painaisi jalkaa. »Minä en ole mistään muualta loukkautunut, lukuunottamatta tätä mustelmaa, ja hän paljasti käsivartensa, jossa oli suuri musta täplä, jollaista joka koulupoika kyllä voi näyttää melkein joka päivä.

»Tuo ei ole mitään», selitti John.

»Mutta tuo toinen oli kuitenkin, sen vakuutan», sanoi Hugh.

»Oliko se hyvin paha. Pahempi kuin olit luullutkaan?»

»Kyllä se oli. Olisin voinut huutaa itseni kuoliaaksi. Sitä en kuitenkaan tehnyt. Kuulitko sinä tai kuuliko kukaan minun huutavan?»

»Kyllä minä kuulin, — olin juuri oven ulkopuolella — ennenkuin lääkärit tulivat.»

»Mutta et enää senjälkeen, et sillä aikaa kuin eno oli täällä. Hän itki niin kovasti. Missä sinä olit silloin, kun ne tekivät sen!»

»Juuri oven ulkopuolella. Minä kuulin sinun yhden kerran, ainoastaan yhden kerran ääntävän, ja se hän ei ollut paljon.»

»Mutta kuinka sinä siihen aikaan olit siellä? Sehän oli jo nukkuma-aika. Pyysitkö sinä lupaa saada olla ylhäällä niin myöhään?»

»En kysynyt, eikä kukaan minua estänyt.»

»Oliko kukaan muu kanssasi?»

»Kyllä, Firth. Dale ei uskaltanut tulla.»

»Onko hän hyvin surullinen!»

»Tottakai. Kaikki ovat surullisia.»

»Ovatko kaikki? Mitä he tekevät? Sanovatko he mitään? Onko kukaan enemmän kuin toiset?»

»Oh, muutamat itkivät, mutta en minä tiedä olivatko ne silti enemmän suruissaan. Muutamilla on tapa itkeä, eikä sitä voi auttaa.»

Hugh olisi niin mielellään halunnut saada tietää jotain Tookesta, mutta pelosta että hän jotenkin hänet ilmiantaisi, hän siirtyi toiseen puheenaineeseen.

»Tiedätkö, John, että minä en ole koskaan ollut niin onneton kuin kahtena ensimmäisenä päivänä täällä ollessani. Nyt en minä välittäisi puoleksikaan niin paljon tästä kivusta, enkä siitä, että olen rampa enkä — oi, minähän unhotin että en voikaan tulla sotilaaksi tai merimieheksi — enkä koskaan lähteä matkalle maailman ympäri!»

Ja Hugh-parka kätki kasvonsa päänalaiseensa.

»Älä ole milläsikään», sanoi John, kumartuen hänen puoleensa. »Kyllähän sinulla on tehtävää, ja voitahan saada semmoista, joka sinua miellyttää yhtähyvin kuin tämäkin. Isä aikoi myös sotilaaksi, mutta ei voinut, ja hän on kuitenkin hyvin onnellinen ollessaan tavallinen rohtolan omistaja. Oletko koskaan nähnyt iloisempaa ihmistä, kuin isä? En minä ainakaan. Rohkaise mielesi Hugh! Kyllä sinä kuitenkin tulet onnelliseksi.»

John suuteli häntä ja kun Hugh katsoi häneen ihmeissään, näki hän että Johnin silmät olivat kyyneleissä.

»Nyt minä haluaisin kysyä jotain», sanoi Hugh, »joka on ollut mielessäni aina siitä asti.»

»Mistä asti?»

»Aina siitä asti, kuin Croftoniin tulin. Mikä oli syynä siihen, ettet sinä ollut ystävällisempi minua kohtaan?»

»Minäkö!» kysyi John, vähän hämillään. »Enkö minä ollut hyvä sinulle?»

»Et. Ainakin minusta tuntui siltä. Ja minulla oli niin paha olla — en tuntenut ketään, enkä osannut mitään tehdä, ja minä odotin että sinä auttaisit ja opettaisit minua. Minä aina luulin, ettei minulla olisi ikävä täällä sinun kanssasi, mutta kun tulin tänne, niin sinä vältit minua, aivan kuin olisit hävennyt minua, etkä auttanut minua, vaan nauroit minulle.»

»Enhän minä nauranut, en ainakaan luule tehneeni sitä.»

»Kyllä sinä nauroit.»

»Mutta tiedäthän sinä, että pikkupoikain täytyy itse uurtaa uransa, kun tulevat isoon kouluun.»

»Mutta sitähan juuri tahdon tietää, miksei veli auta. Minusta se on sydämetöntä.»

»Enhän minä tahtonut sitä olla. Mutta — mutta — pojat olivat valmiita nauramaan minulle, kun sinä olit niin pieni ja melkein niinkuin tyttö, ja muistathan kuinka sinä juttelit vaunussa, ja kuinka sulla oli naurettava tukka — ja mitä suurta melua sinä pidit taskustasi ja rahastasi — ja vielä kuinka kerroit neiti Haroldista ja tytöistä ja Susannasta.»

»Sinä häpesit siis minua.»

»Oliko se kummaa, jos sen teinkin!»

»Etkä sinä sanonut minulle mitään, vaan annoit minun oppia kaikki, ilman varoitusta tai neuvoa.»

»Niinhän jokaisen täytyy tehdä, raivata oma tiensä.»

»Jos pikku Harry joskus tulee Croftoniin», sanoi Hugh, enemmän itsekseen kuin veljelleen, »niin minä en jätä häntä pulaan, enkä häpeä häntä. Sanoppa», kysyi hän äkkiä, kääntyen veljensä puoleen, »häpeätkö sinä vieläkin minua?»

»Enhän toki», vakuutti John. »Sinä voit hoitaa itsesi, voit leikkiä ja tehdä kaikkea mitä muutkin pojat tekevät. Sinä —»

Hän pysähtyi äkkiä, muistaen että Hugh ei koskaan enää pystyisi leikkimään niinkuin muut pojat, — ei kilpailemaan heidän kanssaan voimissa eikä nopeudessa, eikä voisikaan hoitaa itseään yhtä hyvin kuin toiset.

»Ah! Minä arvaan mitä sinä ajattelet», sanoi Hugh, »minä pelkään että sinä vielä häpeät, kun minä tulen leikkikentälle. Pojat tulevat kiusaamaan minua ja sinä vältät minua —»

»En, en!» selitti John vakavana. »Ei kukaan tule sinua kiusaamaan, tai jos joku tulee, paras on että he

silloin tulevat minun kimppuuni. Mutta ei kukaan tahdo. Et arvaa kuinka pojat ovat pahoillaan. Tässäpä tulee Dale. Hän kyllä sanoo samoinkuin minäkin.»

Dale, joka vihdoinkin sai tulla, vakuutti että jokainen, joka härsyttäisi Hughia hänen ontuvan jalkansa vuoksi, lähetettäisiin kasvatuslaitokseen. Ei ole yhtään poikaa koko Croftonissa, joka ei tekisi mielellään Hughin puolesta mitä hyvänsä.

»Mutta, Dale, sinä olet itkenyt!» huudahti Hugh. »Onko jotain tapahtunut koulussa? Etkö osaa vielä kaikkia luettaviasi?»

»Kyllä minä osaan», sanoi Dale. »Älä välitä siitä, miten silmäni ovat punaisiksi tulleet. Jos vaan sellaista olisi minulle tapahtunut, niin olisit sinäkin itkenyt, siitä olen varma.»

»Kyllä, todella», lisäsi John.

»Nyt Proctor, on parasta, että sinä lähdet. Yksi on kerrallaan kylliksi tänään», sanoi Dale. »En minäkään kauan ole.»

John myönsi niin olevan, ja oikein pudisti kädestä Hughia, ennenkuin läksi.

Hugh oli aivan ihastuksissaan veljensä ystävällisyydestä. »Mutta», sanoi hän, »ikävä on, että hän ei päässyt lähtemään enon luo minun vuokseni. — Sannoppa minulle», lisäsi hän, »missä johtaja nukkui viime yönä? Tämä on hänen vuoteensa.»

Dale luuli että sitä varten hänellä on leposohva. Viime yönä ei hän kuitenkaan ensinkään riisuutunut, sillä hän tuli yön kuluessa useita kertoja tiedustelemaan, miten sairas voi.

»Sitäpä minä en tiennyt. Minä varmaankin nukuin koko yön. Dale, miksikä isät ja äidit ja muut ihmiset meitä niin hoitavat, kuin he tekevät?»

»Mitä sinä tarkoitat?»

»Sitä, kun Agnes ja minä saimme kerran mennä äidin kanssa merenrannalle. Äiti käski meidän leikkiä näkinkengillä silläaikaa kuin hän meni erään vanhan vaimon luo. Mutta äiti viipyi meistä liian kauan ja me luulimme että hän on jo unhotannut meidät. Me itkimme kovasti ja silloin tuli eräs vanha vaimo kantaen koria ja verkkoa. Hän kysyi mikä on hätänä, ja kuultuaan että me luulimme äidin unhotaneen meidät, hän nauroi, ja sanoi ettei sellainen ollut mahdollista. Juuri kun hän lähti meitä opastamaan äidin luo, niin silloin äiti tuli. Kun äiti kuuli mitä me olimme sanoneet, niin hän rupesi nauramaan ja sanoi että se on mahdotonta. Minä jälestäpäin kysyin Agnekselta, mutta ei hän tiennyt, miksi se on mahdotonta.

»Tiedätkö sinä, mikä saattaa äidin muistamaan meitä?»

Dale pudisti päätään. Hän ei voinut siihen vastata.

»Me emme voi juuri mitään tehdä», jatkoi Hugh, »mutta saatamme paljon huolta ja vaivaa muille. Äiti istuu usein puoliyöhön saakka vaatteitamme parsimassa, ja isä tekee ahkerasti työtä hankkiakseen rahaa, jota menee niin kovin paljon kouluun, vaatteisiin, ruokaan ja kaikkeen muuhun.»

»Jokainen pitää sitä aivan luonnollisena», vastasi Dale.

»Mutta miksi?», kysyi Hugh melkein närkeästyneenä. »Sen minä tahtoisin tietää. Me emme juuri mitään hyödytä, me tuotamme vaan hankaluuksia. Ajattelepa, mitä kaikki ihmiset tekivät eilen! Äiti tuli pitkän matkan takaa, eno ja tati tulivat tänne, ja äiti valvoi koko yön, johtaja ei ensinkään pannut maata, ja kaikki tämä minun vuokseni! Minä en sitä ymmärrä.»

Dale tunki mielessään, miksi, mutta hän ei voinut selittää sitä. Rouva Proctor oli kuullut suuren osan siitä, mitä pojat olivat puhuneet, sillä hän oli tullut huoneeseen ennenkuin kirjeensä sulki kysyäkseen, oliko Hughilla jotain erityistä tervehdystä kotia lähetettävänä. Hän oli liian hämmästynyt ollakseen huvitettu. Hän ymmärsi, ettei hän ole tehnyt kaikkea velvollisuuttaan lapsiaan kohtaan, kun tällaisia kysymyksiä voi olla heidän sydämissään, joita he keskenään aprikoivat, ja joista hän ei tiedä. Hän puhui nyt ja Hugh hämmästy, sillä hän ei tiennyt äidin olevan huoneessa.

Hän kysyi molemmilta pojilta, minkävuoksi he luulivat emälinnun syöttävän poikiaan, ennenkun ne saavat siivet, kantaen kaikki päivät monen viikon aikana niille ruokaa, melkein itsensä unhottaen? Tuskin mikään elävä olento tekee kovempaa työtä. Ja kuitenkin nuo pienet siivettömät ja alastomat olennot, jotka pystyvät vaan huutamaan ruokaa, ovat mitä hyödyttömimpiä olentoja, mitä saattaa ajatella. Miksikä kissa hoitaa pientä sokeaa poikaansa niin huolellisesti? Senvuoksi ettei rakkaus kysy sitä onko sen rakastama hyödyllinen vai eikö — senvuoksi että Jumala on sellaisen rakkauden pannut sydämiimme ja Jumala tahoo että pieniä ja heikkoja ensin rakastettaisiin ja vaalittaisiin, kunnes ne tulevat kykeneviksi itse huoltamaan itseään ja vuorostaan muita.

»Etkö sinä ymmärtänyt tätä», hän sanoi Hughille, »joka niin pidät pikku Harrysta ja hoidat häntä niin mielelläsi? Ethän sinä koskaan pysähtynyt ajattelemaan, olisiko sinulle mitään hyötyä Harrysta vai ei?»

»En; mutta —»

»Mutta mitä?»

»Hän on niin soma pieni olento, että on hauska hoitaa häntä. Joka aamu minä halusin päästä hänen luoksensa.»

»Sinä rakastit häntä. No hyvä, isä ja minä me rakastamme teitä kaikkia, samalla tavalla. Me teemme mielellämme työtämme, isäsi myymälässään ja minä työkorini ääressä — sillä suurin onni maailmassa on palvella niitä, joita rakastamme.»

Hugh ei sanonut mitään, mutta vaikka hän näytti olevan hyvillään, hän ei ollut vielä aivan tyydytetty.

»Susanna ja toinen palvelija ovat minulle paljon hyödyllisemmät kuin kukaan teistä lapsista», jatkoi äiti, »ja kuitenkin minä en voisi yhtä mieluisasti raataa heidän puolestaan, kuin teidän hyväksenne.»

Hugh nauroi, ja kysyi, eikö Jane ollut nyt yhtä hyödyllinen kuin Susanna.

»Ehkäpä hän on», vastasi äiti, »ja kuta enemmän hän oppii ja kuta enemmän hän tulee ystäväkseni, sitä enemmän minä häntä kunnioitan; mutta mahdotonta on minun rakastaa häntä enemmän kuin rakastin silloin, ennenkuin hän voi puhua tai kävellä. Mutta sinulla on vielä jotain mielessäsi. Mitä se on?»

»Sitä minä en ole ennen ajatellut, että me lapset olemme aikaisille ihmisille niin tärkeitä, että he meitä ajattelevat.»

Siinä ei ole mitään syytä olla turhamielinen, enemmän kuin linnunpojilla tai kissanpoikasilla. Totta on, että kaikki pienetkin olennot ovat tärkeitä, sillä ne ovat Jumalan omia. Kun tämän ohella ajattelemme, mitä ihminen merkitsee, että ihmisen sielu ei koskaan häviä, vaan pysyy ijankaikkisesti, ja että se on aijottu kehittymään viisaammaksi ja pyhemmäksi kuin voimme kuvitellakaan, niin huomaamme, että hennoinkin lapsi

on hyvin tärkeä olento. Senvuoksi varmaankin Jumala täyttää vanhempain sydämet rakkaudella, ja tekee heidät halukkaiksi työskentelemään ja kärsimään lastensa vuoksi, vieläpä silloin kuin lapset ovat taitamattomia ja hyödyttömiä. Kun sinä ja Agnes luulitte minun jättäneen teidät, niin te samalla unhotitte että on vielä Isä, joka hallitsee isän ja äidin sydäntäkin.»

Hugh sai jäädä hetkeksi yksin ajattelemaan näitä asioita, sitten kun hän oli kirjoittanut tervehdyksensä kotiin. Dale lupasi tulla heti, kun vaan saa siihen luvan. Kuitenkaan se ei saisi tapahtua ennenkuin huomenna, koska Hughilla oli jo ollut seuraa kylliksi täksi päivää. Hän nukkuikin makeasti melkein iltaan asti.

X L u k u.

PIENIÄ VOITTOJA.

Vaikka johtajalla oli paljon työtä kun ei apuopettajaa ollut, oli hänellä kuitenkin pieniä hetkiä silloin tällöin käydä Hughin luona. Hän toimitti leposohvan Hughille jotta hän voi istua lieden ääressä, ja tuli itsekin istumaan ja juttelemaan rouva Proctorin kanssa, huvittaakseen poikaa. Lisäksi hankki hän tälle kirjoja sekä koulun kirjastosta että omastaan.

Hugh ei kuitenkaan jaksanut kauan aikaa kerrallaan katsella niitä, sillä hän oli koko joukon heikontunut. Hänen äitinsä huomasi myöskin, että pojan ajatukset liian paljon liikkuivat vieraisissa maissa ja että hän tuli kärsimättömäksi niistä puhuesssa.

»Jos muistat päätöstäsi, poikani» sanoi hän eräänä iltana Hughille, »niin sinä annat tuon kirjan olla.»

»Äiti, otatko sinä pois suurimman huvin, mikä minulla voi olla!» huudahti Hugh ihmeissään.

Jos siitä on huvia, niin jatka vain. Minä pelkäsinkin, että se kiusaisi sinua.»

Herra Tooke ei kysynyt, mitä tuo puhe merkitsi, mutta hän mielellään olisi tahtonut tietää. Hän sai sen pian tietää, sillä Hugh tuli yhä enemmän ja enemmän levottomaksi, kuta pitemmälle hän pääsi katsellessaan erästä kuvateosta Indian oloista, kunnes hän lopuksi nojasi taaksepäin, pisti nenäliinan kulman suuhunsa ja tuijotti tuleen, taistellen, kuten äiti näki, itkua vastaan. »Minä otan pois tuon kirjan, otanko?»

»Ota äiti. Oi! minä en pysty pitämään lupaus-tani.»

Rouva Proctor kertoi johtajalle, että Hugh oli luvannut uljaasti kestää kaikki pettymykset ja koetelemukset, jotka hän vaan saisi kokea, pienimmästä suurimpaan, — aina suutarin ihmettelystä että hän tarvitsi vaan yhden kengän, siihen että täytyi luopua matkustamistuumistaan. Jos vieraiden maiden oloja katsellessaan hänen tuli ikävä olla, niin tuohon päätökseen näytti kuuluvan että hän myös panee tuollaisen kirjan pois. Hugh myönsi että niin oli, ja johtaja, kuullessaan mielihyvällä sen, otti pois indialaisen kuvakirjan ja toi sijaan suuren kirjan, joka koski teollisuusoloja, ja jossa oli suuri joukko kuvia tehdas- ja ammattitöistä. Hugh oli liian väsynyt, voidakseen enää katsella tänä iltana, mutta johtaja lupasi että kirja saa olla, ja kun Hugh siirretään pois, voi hän ottaa sen mukaansa ja tutkia sitä, kun voi enemmän istua.

»Siirretään!» huudahti Hugh.

Äiti hymyili ja sanoi että hän on kohta niin terve, että voidaan siirtää enon luo.

»Jossa sinulla tulee olemaan paljon hiljaisempaa ja enemmän vapautta kuin täällä», sanoi herra Tooke. »Veljesi ja ken hyvänsä pojista, jonka vaan toivot tulevan, saa juosta sinne katsomaan sinua. Siellä ei kuulu mitään melua leikkikentältä.»

»Mutta miksi ei nytkään kuulu melua sieltä?» sanoi Hugh.

»Senvuoksi kun pojat ovat koko ajan varoneet sellaista. Mutta emmehän voi odottaa, että he pitempää aikaa sellaista kieltäytymistä kestäisivät.»

»Ei suinkaan. Minä menen. Mutta äiti, sinä — sinä —? Täti Shaw on hyvin kiltti, mutta —.»

»Minä viivyn täällä kunnes paranet.»

»Mutta miten pääsen sinne? Eihän minua niin helposti voi kulettaa kun on matka pitkä. Ja kylmäkin tulee.»

»Eno on miettinyt keinon, miten sinut kuletetaan. Tohtori hyväksyy sen. Kun tulee aurinkoinen päivä, niin sitten saat nähdä.»

»Huomennako jo?»

»Kyllä, jos on kirkas päivä.»

Johtaja avasi uutimen ja katsoi ulos, sekä selitti, että ilta on tähtikirkas, joten huomenna on kaunis ilma.

Kaunis olikin päivä, ja jo ajoissa edeltäpuolisen tuli herra Shaw. Hän kertoi Hughille että kotona paloi aina tuli liedessä siinä huoneessa, joka antoi puutarhaan päin, joka tulisi olemaan Hughin käytettävänä. Sohvalta lieden äärestä näkee puutarhassa kukkivan talvenkin ja kun sattuu lämmin päivä että voi

istua ikkunan ääressä, voi siitä nähdä tehtaan ja mitä siellä tapahtuu.

Hughin mielestä nuo olivat hauskoja ja lupaavia asioita, mutta silti oli hän huolestuneen näköinen.

»Kerroppa minulle», sanoi eno, »kenen sinä mieluummin koko maailmassa toivoisit toveriksesi.»

»Koko maailmassa!» huudahti Hugh. »Ajatteleppa jos toivoisin Suur-Moguulin!»

»Hyvä on, sano vaan miten hänet saavutamme, niin koetamme etsiä. Sillä välin voit saada hänen kuvansa. Toivon kotoa löytyvän sellaisen.»

»Mutta onko totta eno, että saisin jonkun, josta enin pidän, — Croftonin ulkopuolellakin?»

»Kyllä, sano vaan.»

»Minä toivoisin että Agnes olisi siellä», sanoi Hugh ujosti.

»Me arvelimme sitä. Olen iloinen että osuimme oikeaan. Hyvä, Agnes on siellä.»

»Agnesko on siellä? Niin lähellä! Kuinka kauan hän viipyy?»

»No sillä asialla ei ole kiirettä. Kunhan sinne päästään, saamme nähdä, mitä tehdään.»

»Mutta viipyyköhän hän joulun asti?»

»Kyllä, ehkä enemmänkin.»

»Mutta sitte hän ei lähde kanssani kotiin lupaajaksi.»

»Älä nyt huoli mistään lupa-ajasta. Sinun lupaikasi alkaa tänään. Sinulla ei ole muuta tehtävää, kuin parantua ja olla kuten kotona meillä, ja iloita ja leikkiä Agneksen kanssa. Nytpä lähdetään kai, kun aurinko niin lämpimästi paistaa? Äitisi on jo valmis.»

»Äiti, äiti, Agnes on tullut!» huusi Hugh.

Sepä ei ollut äidille uutta, sillä hän oli sen arvanutkin, kenen Hugh mieluummin halusi toverikseen. Hän näytti nyt suuren lämpimän turkin, johon Hugh käärittäisiin.

»Mutta miten minä voin käydä?» kysyi Hugh, hiukan malttamattomuudesta vapisten.

»Aivan rauhassa vuoteessasi. Minä kannan sinut siihen.»

Eno nosti hänet keveästi ja kantoi alas, jossa pari hänen miehistään oli paarien ääressä, jotka olivat jaloilla varustetut, siihen Hugh asetettiin ja se olikin hänestä kuni indialainen kantotuoli, sillä eroituksella vaan, että hehkuvan auringonpaisteen ja kuumuuden sijaan oli pakkanen ja lunta.

Johtaja, rouva Watson ja Firth hyvästelivät Hughia ja toivottivat tulemaan pian takaisin. Johtaja lupasi että joku pojista pian siellä käy. Ketään muita ei päästetty lähelle, mutta pojat kokoontuivat kuitenkin sille puolelle leikkitanhuua, nähdäkseen niinpaljon kuin mahdollista. Hugh huiskutti kätään ja kaikki pojat näkivät sen, ja samassa jokainen lakki lensi ilmaan, ja kuului kolme raikasta eläköönhuutoa, — jonka vertaisia ei oltu ennen kuultu Croftonissa. Hauskinta kaikista oli että johtajakin huusi ja eno myös. Miehet näyttivät myös haluavan huutaa, mutta he sentään tyytyivät vaan hymyilemään.

Oli eräs pojista, joka ei huutanut. Tooke seisoi hiukan syrjässä, ja oli hyvin masentuneen näköinen. Kun parit alkoivat kulkea, aikoi hän poistua, mutta Hugh pyysi miehiä pysähtymään ja huusi Tookea. Tooke kääntyi ja huomattuaan Hughin kutsuvan, hän unhotti kokonaan koulun raja-aidat, hyppäsi aituuksen yli ja juoksi. Hugh sanoi:

»Minä olen odottanut sinua, mutta en uskaltanut erittäin pyytää sinua tulemaan.»

»Minä olisin toivonut sen tietäväni.»

»Tule minua katsomaan, tule!» sanoi Hugh. »Tule aivan ensimmäiseksi, tuletko?»

»Jos vaan saan.»

»Kyllä sinä saat, minä tiedän.»

»Hyvä, minä tulen. Kiitos. Hyvästi!»

Matka sujui hyvin, eikä Hugh ensinkään kärsinyt paarien heilumisesta. Hän oli melkein pahoillaan kun matka niin pian loppui. Ja kuitenkin odotti Agnes portailla ja istui hänen sohvansa viereen kun Hugh kannettiin huoneeseensa, ja sanoi ettei hänellä ole mitään muuta tehtävää kuin palvella häntä ja leikkiä hänen kanssaan. Agnes ei vielä kertonut että hänen tuli oppia oikein hoitamaan häntä ja tädin avulla olemaan äidin sijaisena, sillä äitiä tarvittiin välttämättömästi kotona. Tämä oli kuitenkin hyvin tärkeä syy hänen tuloonsa.

Vaikka Hughilla oli nyt erinomaisen hyvä olo, ja hän söi ja nukkui hyvin, sekä voimistui nopeasti, ei äitinsä kuitenkaan jättänyt häntä, ennenkuin hän pystyi nousemaan ja liikkumaan.

Puuseppä tuli pian ja toi muutamia kainalosauvoja koetteeksi. Kun saatiin selville oikea mitta, niin hän valmisti Hughille uudet. Silloin alkoi Hughille aluksi hiukan hankala tehtävä: opetella kävelemään kainalosauvojen avulla. Jonkun täytyi ensin nostaa häntä istualta, ja sitten hän vaivasi itseään niin kovin sauvojaan liikutellessaan, että väsyi huoneen poikki kulkiessaan. Hän pyysi Agnesta koettamaan ja näki hänen aivan keveästi kulkevan, mutta huomasi silloin että Agnes voi aina toisen jalkansa pitää varalla

ja siitä syystä rohkeasti hypellä, pelkäämättä kaatuvansa. Päivä päivältä tuli kuitenkin käyminen Hughille helpommaksi, ja hän huomasi pian, jäätyään yksin, että hän itse voi nousta seisomaan ja hoitaa itse itsensä. Ja kohta huomasi hän myöskin, että paljon huokeampi oli, kuten Agnes oli sanonutkin, kulettaa molempia sauvoja yhtäikaa eteenpäin, eikä vuorotellen, ensin toista sitten toista. Äiti sanoi että hän luulee Hughin pian tulevan toimeen yhdellä sauvalla.

Joskus Hugh tunsi kummallisia kivun tunteita, joita hän ei voinut selittää. Eräänä iltana sattui tällainen. Isänsä oli juuri tullut äitiä noutamaan. Hugh oli erittäin iloinen ja äiti sekä Agnes istuivat hänen huoneessaan keskustellen, johon Hugh myös otti osaa. Silloin kuulivat he nyyhkytyksiä sohvasta. He puhuttelivat Hughia ja silloin huomasivat hänen katkerasti itkevän.

»Mikä sinua vaivaa, rakkaani?» kysyi äiti. »Agnes, sanoimmeko me mitään, joka voi häntä loukata?»

»Ei, ei, kyllä minä kerron», nyyhkytti Hugh.

Ja hän kertoi että kun hän tarkasti kuunteli heidän puheluaan, ja unhotti kaiken muun, niin hän äkkiä tunsi ikäänkuin jotain olisi varpaiden väliin tunkeutunut; vaistomaisesti hän tahtoi koetella sitä, mutta kun ojensi kätensä, ei siinä ollutkaan jalkaa. Hän tunsi aivan selvästi varpaitansa koskevan, ja se häntä säikähytti, kun ei niitä ollutkaan.

Se häntä lohdutti, kun huomasi että äiti tiesi tällaista tapahtuvan. Hän istui Hughin viereen ja kertoi, että monet, jotka ovat menettäneet jonkun jäsenen, tuntevat tuollaista tunnetta, mutta se lakkaa pian olemasta kivun tunteena. Hugh tulee myöskin

pian leikkiä laskemaan koko asiasta, vaikka hän alussa pelästy. Sellainen tunne pysyy kauan katkenneissa hermoissa, mutta tottumuksesta me sijoitamme sen katkaistuunkin ruumiinosaan.

Hugh oli melkosesti masentunut tällaisesta, ja muutenkin näytti kaikki niin mustalta. Hän sanoi ettei hän voi kantaa onnettomuuttansa. Nyt jo aika tuntui niin pitkältä! Ja ajatellessa pitkiä päiviä ja kuukausia ja vuosia, aina elämänsä loppuun asti, ja sitä ettei koskaan voisi juosta, ei leikkiä kuten toiset, eikä tehdä yksinkertaistakaan asiaa ilman vaivaa, hän melkein toivoi olevansa kuollut.

Agnes ajatteli, että hän varmaan on hyvin onneton, kun voi äidilleen sanoa tällaista. Hän katsoi äidin kasvoihin; niissä ei näkynyt mitään mielihahan merkkiä. Rouva Proctor sanoi, että tällainen tunne on hyvin luonnollinen. Hän on tuntenut sellaista itse, pienempäinkin onnettomuuksien sattuessa kuin Hughin on, mutta hän on huomannut, että vaikka tulevaisuus näyttää olevan täynnä vastuksia, ne kuitenkin tulevat yksitellen, eivätkä lainkaan ole senarvoisia, että niitä edeltäpäin ajatellaan. Hän kertoi Hughille, että kun hän oli pieni tyttö, hän oli hyvin laiska, hyvin halukas loikomaan vuoteessaan ja lukemaan kirjojaan, mutta ei ensinkään halukas pukeutumaan ja peseytymään —.

»Sinäkö, äiti!» ihmetteli Hugh.

»Niin, sellainen pieni tyttö minä olin. Eräänä aamuna olin aivan epätoivoissani ajatellessani, että pitäisi pukeutua, pestä kasvoni, puhdistaa hampaani, kammata hiukseni ja tehdä monta muuta pikkutehtävää joka aamu niinkauan kuin elän. Tuota kaik-

kea inhosin enin kaikesta, ja kuitenkin oli se juuri tehtäväni elämäni joka päivä.»

»Kerroitko siitä kenellekään?» kysyi Hugh.

»En, sillä minä häpesin sitä tehdä; mutta minä itkin paljon senvuoksi. Sinä huomaat, miten tuollaiset pulmat selvenevät. Kun tulee suuremmaksi, tekee kaiken sen tottumuksesta, eikä sitä edes ajattele, vielä vähemmin väsy siihen. Tuskin kerran vuodessa ajattelemme, mitä teemme aamutehtäviksemme, vaikka seitsemän vuoden ijässä sellainen on niin suuri tehtävä, että tuskin aamiaiseksi valmiiksi ennättää.»

»Aivan sama asia on, kun kirjoittaa kirjeitä», huomautti Agnes. »Ensimmäisen kirjeeni kirjoitin täti Shawille, ja se vei niin paljon aikaa ja oli niin väsyttävää, että kun ajattelin kaikkea sitä, mitä oli kirjoitettava opettajan johdolla harjoitukseksi, ja kaikkia kirjeitä, joita oli kirjoitettava kun tulen suuremmaksi, niin olisin kaikki antanut, mitä minulla oli, siitä, etten olisi oppinut kirjoittamaan. Kuinka minä säälin isää, jonka näin usein kirjoittavan suuren kasan kirjeitä ja lähettävän postiin.»

»Mitä sinä nyt pidät kirjeenvaihdostasi Johnin kanssa?»

Anges tunnusti punastuen, että hän vielä pelkäsi tuota tehtävää edeltäpäin, ja oli erittäin iloinen, kun se oli tehty. Äiti huomautti, että jos pikkulapset voisivat ajatella, he pelkäisivät tuota tehtävää, että täytyy kahdella jalalla kulkea koko elämänsä ajan, paljon enemmän kuin rammat ihmiset sitä, että täytyy uudestaan opetella vaivaloista ontumista. Aikaihmiset epäilevät esimerkiksi jonkun vieraan kielen oppimista, senvuoksi että he näkevät koko tehtävän kaikessa laajuudessaan edessään, kun taas lapset näke-

vät vaan sen päivän tehtävän, joka on käsillä. Totumus antaa aina helpotusta, sillä se opettaa, että jokainen ponnistus tulee omalla ajallaan, ja sitä varten on voimaa siksi kerraksi ja välillä on aina vaihtelua ja lepoa. Ihmisillä, jotka aamuisin peseytyvät ja pukeutuvat, on paljon muita tehtäviä muina aikoina, ja, kuten vanha taru kertoo kellosta, joka kauhistui sitä että sen oli heilutettava heiluriansa monta miljoonaa kertaa, ennenkuin oli piloille kulu-
nut, mutta että sitä lohdutti se, että sillä oli yhtä monta sekuntia käytettävänä kuin heilahduksia-
kin oli, niin ettei sillä koskaan ollut enempää työtä, kuin mitä se taattoi tehdä. Siten Hugh saattoi tulla kokemaan, että kutakin tehtävää varten tulee kykyä ja keinoja, ja että hän tottumukselta voi liikkua aivan yhtä helposti ja enempää ajattelematta sitä, kuin hän nyt voi syödä ja juoda.

»Mutta ei siinä ole kaikki, ei edes puoliakaan, mitä minä tarkoitan», sanoi Hugh.

»Ei tietenkään, eikä myöskään puoliakaan siitä, jota sinun täytyy tottua kestämään. Sinulla tulee olemaan koko paljon kestettävää ja kärsittävä. Sinä päätit koettaa kaikkia kestää kärsivällisesti, muistellen, mutta mitä sinä enin pelkää?»

»Kaikenlaisia asioita. Minä en voi mitään tehdä kuten muut ihmiset.»

»Muutamia asioita et voi. Et voi esim. leikkiä jalkapalloa, kuten kaikki Crofton-pojat. Etkä voi koskaan tanssia siskojesi joulujuhlassa.»

»Äiti, äiti!» huusi Agnes kyöneleet silmissä, ja ajatellen että on julmaa puhua tuollaista.

»Jatka, jatka, äiti!» sanoi Hugh, silmänsä kirkastuen. »Sinä tiedät, mitä minä tunnen, äiti, ja

sinä et sano niinkuin täti Shaw ja Agneskin joskus, ettei se ole niin vaarallista, äläkä siitä välitä, ja muuta semmoista, koettaen tehdä onnettomuuden olemattomaksi, vaikka minä tiedän ettei se niin ole.»

»Sillä tavalla koetetaan yleensä lohduttaa, ja hyvässä tarkoituksessa», sanoi rouva Proctor. »Mutta ne, jotka itse ovat kärsineet paljon, tuntevat paremman keinon. Paras keino ei ole koettaa kieltää surun tai tuskan olemassaoloa, tai tyrkyttää kärsivälle jotain lohdutusta, jota hän ei ymmärrä, tai ei voi ottaa vastaan. Kun lohdutus tulee aikanaan, niin silloin se kelpaa.»

»Entä sitten, jatka», sanoi Hugh. »Mitä muuta?»

»Sinä saat tuontuostakin pikku hankaluutta ja vastusta kokea — kun näet poikien kepeästi hyppäävän tuon yli, tai kiipeävän tuonne ja leikkivän yhtä ja toista, kun sinä vaan saat toimetonna katselijana olla. Muutamat ihmiset tulevat sinua säälittelemään siten, ettet sinä pidä siitä, vieläpä jotkut voivat nau-raakin sinulle.»

»Mutta äiti!» puuttui taas Agnes puheeseen.

»Minä olen nähnyt lasten kadulla tekevän niin», sanoi rouva Proctor. »Tätä ei juuri tarvitse huomioon ottaa, mutta minä mainitsin sen, kun kerran vastuksia luettelini.»

»Mitä muuta vielä?» kysyi Hugh.

»Ennemmin tai myöhemmin sinun täytyy valita joku elämäntehtävä, joka riippuu tästä tapaturmasta, jonkun toisen tehtävän sijaan, jota olisit mieluummin halunnut. Mutta siitä ei vielä tarvitse puhua, — ei ennen kuin olet aivan tottunut ontuvana olemaan.»

»Hyvä, mitä muuta?»

»Nyt minä kysyn sinulta. Minä en muuta nyt muista, ja toivon, ettei niitä paljon olekaan, sillä todella tässä on jo aika joukko pikku pojalle — tai kelle hyvänsä.»

»Minä kestan kaiken sen — saat nähdä.»

»Sinä olet löytävä paljon ja suurta apua. Tällaiset onnettomuudet itsessään terästävät ja karaisevat mieltä ja tahtoa. Niillä on muitakin hyviä puolia. Sinä tulet olemaan parempi oppilas juuri ontuvaisuutesi vuoksi. Sinä tulet lukemaan enemmän kirjoja, ja ajatusmaailmasi tulee olemaan rikkaampi. Sinä saat enemmän ystäviä, ei säälistä, sillä ihmiset yleensä pian lakkaavat sinua säälimästä, kun taas tulet työkykyiseksi ja tarmokkaaksi, mutta siitä syystä, että sinä olet ollut uskollinen tovereitasi kohtaan ja olet miehuullisesti kestänyt kipusi. Mekin kaikki tulemme sinua enemmän rakastamaan, ja sinä tulet enemmän rakastamaan Jumalaa, kun hän on sinua vetänyt niin voimakkaasti puoleensa.»

»Minä uskon ja toivon sen», sanoi Hugh. »Oi äiti, minusta voi tulla hyvin onnellinen vielä!«

»Hyvin onnellinen, ja kun kerran olet päässyt hyvään päätökseen mielessäsi, ja kun et enää näitä ajattele etkä niistä puhu, sitä onnellisempi tulet olemaan. Hyvä on ja oikein myös, että nyt, kun se on vasta tapahtunut ja on uusi ja outo, että me puhumme siitä ja katsomme rohkeasti koko totuutta silmiin, mutta kun pääset siitä rauhaan ja olet taas Croftonpoika, niin sinä et silloin enää paljon puhu omista asioistasi, paitsi minulle tai Agnekselle silloinkuin sydämesi on kovin täysi.»

»Tai Dalelle, kun te molemmat olette kaukana poissa.»

»Niin, Dalelle tai jollekin muulle ystävällesi Croftonissa. Mutta on ainoastaan yksi ystävä, joka aina varmasti antaa neuvoa ja apua. — Hän joka on antanut voimaa kaikille kunnollisille ihmisille ja lohdutusta kaikille kärsiville. Kun suurin kaikista kärsivistä itse tarvitsi lohdutusta, mitä Hän teki?»

»Hän meni yksinäisyyteen ja rukoili», sanoi Agnes.

»Niin, se on oikea tapa», lisäsi Hugh vakavasti, aivan kuni omasta kokemuksestaan puhuen.

Herra Shaw tuli samassa, ja ilmoitti että illallinen on valmis.

»Minä olen liian suuri sylilapsena kannettavaksi enää», huusi Hugh leikkisenä. »Antakaahan kun koetan, enkö jo itsekin pääse.»

»Kyllä muuten, mutta tuo askel ruokailuhuoneen ovella. Odotahan kaikessa tapauksessa, kunnes tuon valoa.»

Mutta Hugh seurasi lähellä enonsa kantapäillä ja oli jo tuon askeleen ohi, ennenkuin täti luuli hänen ehtineen arkihuoneen puoliväliinkään. Illallisen jälkeen oli Hugh niin iloinen ja otti osaa leikkiin niin tuntuvasti, että vanhemmat ihmiset tuskin saivat saanaakaan keskenään rauhassa vaihtaa, kunnes Hugh meni levolle, väsyneenä puheisiin ja nauramiseen.

XI L u k u.

JOKAPÄIVÄISYYTTÄ.

Kun Hughin vanhemmat olivat menneet, alkoi hän ihmetellä, miksi Tooke ei ollut lupaustansa täyttäneenkään ja tullut häntä katsomaan. Useat pojat olivat käyneet, muutamat kiittämässä palloista, jotka hän oli uudelleen täyttänyt, toiset kysymässä kuinka hän voi, ja toiset juttelemassa Croftonin uutisia. Herra Tooke oli ratsastusretkillään pistäytynyt sisällä pari kolme kertaa viikossa, mutta vaikka lupa-aikaan oli vaan kuusi päivää, ei hän ollut käynyt, jota Hugh enin oli toivonut. Eno huomasi tuon ja sanoi keskiviikkona että hän aikoo mennä ajelemaan kouluun päin ja kun on niin kaunis ilma, ehkä Hugh tulee mukaan ja tuo sitten jonkun toverin tullessaan päivälliselle.

Hugh oli tuskin koskaan enemmän iloinnut ajo-
retkestä kauniina talvipäivänä kuin nyt. Hänellä olikin paljon nähtävää ja opittavaa ulkona maalla. Enonsa näytti hänelle peltokanoja, jotka parveilivat suurissa joukoissa, jäniksiä joita näkyi siellä täällä hypellen valkoiset häntätyngät pystyssä, oravia metsikössä ja villisorsia suolla. He näkivät mökkiläisten lapsia kokoilemassa lunta, jota vielä oli vähän jälellä, leikkiäkseen lumiukkoa. Kun he poikkesivat valtieltä ja ajoivat pienen puutarhan ohi, he näkivät faasaanin lentävän metsästä ja levittävän pitkät pyrstöhöyhenensä, ennenkuin katosi puistoaidan taa. Tämä kaikki oli Hughille uutta ja kaiken kivun ja huoneessaolon jälkeen, erittäin hauskaa.

Herra Shaw ei voinut pysähtyä niinkauan että Hugh olisi voinut huoneeseen mennä. Senvuoksi hän sai puhutella poikia ulkona. Herra Shaw pyysi Tookea tulemaan mukaan päiväksi. Tooke oli ihastunut erittäinkin siitä, että Hugh näytti niin terveeltä ja iloiselta, ja hän heti juoksi pyytämään isältään lupaa saada lähteä. Kun hän oli noussut rattaille ja Hugh oli sanonut pojille hyvästi, niin Tookeparka tuli äkkiä niin totiseksi, ja näytti niin onnettomalta, että herra Shaw aivan hämmästy. Sitä ei poistanut herra Shaw'in huomautus, että hän varmaankaan ei ole terve, ja kun hän näki kyyneleet pojan silmissä, luuli hän häntä hyvinkin heikoksi.

Hugh kuitenkin kulutti ajan kyselemällä hahkerasti Croftonista, ja ennenkuin perille päästiin, puhelivat jo pojat sangen vilkkaasti. Mutta ilo taas kokonaan turmeltui Tookelta, kun hän näki kuinka Hugh nostettiin alas, ja kainalosauvansa hänelle tuotiin, ja Agnes oli valmiina avustamassa, sensijaan kuin hän ennen oli itse ollut ensimmäinen juoksemassa ja hoitanut itse itsensä.

Hugh ja Agnes veivät vieraansa Hughin huoneeseen, jossa he tavallisesti oleskelivat vaikka vieraitakin tuli. Agnes oli vähän ujo, kuten aina, kun Croftonilaisia oli tullut. Pojilla oli niin paljon juttelemista, asioista joita Agnes ei ymmärtänyt, ja niin vähän hänelle sanomista, että hän tunsii olevansa liikaa. Kun Agnes kehotti Hughin taas koettamaan kävelyharjoituksiansa, hän kieltäytyi vähän äkäisesti. Agneksesta se oli epäystävällistä, vaan eihän hän tieninyt että Hugh ei tahdo Tookelle erityisesti näytellä ontuvaisuuttansa. Agnes otti neulomatyönsä ja istui vähän loitommalle, mutta pojat eivät jatkaneet-

kaan keskusteluaan. Tämä tuntui ikävältä. Lopuksi pojat tuumivat että parasta olisi olla kahdenkesken.

Agnes tuumi ettei hän tiedä mihin mennä. »Täti on vierashuoneessa, eikä häntä saa häiritä, eikä muualla ole tulta liedessä.»

»Ei täti suinkaan pahastu, jos olet siellä vähän aikaa. Sinä voit olla hiljaa kuin hiiri, ja hän voi kyllä tehdä työnsä sinusta huolimatta.»

»Minä olen tässä hiljaa kuin hiiri. Minä menen ikkunan luo, ja jos puhutte kuiskaten, en minä voi kuulla. Antakaa minun joskus tulla lieden luo lämmittelemään, jos kylmän vuoksi en enää voi neuloa.»

»Ei se käy laatuun», tuumi Hugh. »Mene nyt tädin luo, ja anna meidän jutella.»

Agnes ei tahtonut vastustaa Hughia mutta hän viivytteli, uskaltamatta mennä kysymään sellaista asiaa. Hugh innossaan pyysi Tookea menemään, mutta Tooke ei liioin uskaltanut, vaikka olisi halunnutkin. Hugh otti kainalosauvansa ja aikoi itse mennä. Agnes sen nähtyään otti neulomuksensa ja meni. Hugh ei arvannut minne hän meni, tuona kylmänä pimeänä joulukuun iltana: Agnes meni omaan huoneeseensa, jossa ei ollut tulta, ja siis kylmä, pani päällysnutun päällensä ja kulki siellä edestakaisin illallis-aikaan asti, sangen onnettoman mielessään.

Sillävälän pojat juttelivat loimuavan lieden ääressä. Tooke avasi heti sydämensä ajatukset.

»Onko totta, mitä sisaresi sanoi päivällisen aikana, että sinä aina halusit päästä Croftoniin?»

»On.»

Sinä olet varmaan pahoillasi siitä että tulit! Sinä varmaan toivot ettet olisi koskaan minua tavannut!»

»Minä tiesin että saan kärsiä kun tulen, ja monta asiaa erittäin senvuoksi, että olen nuorin. Isäsi kertoi minulle sellaisesta, ja hän kertoi siitä kuinka sinä olit kestävä ja urhoollinen, vaikka olit nuorin.»

»Totta kyllä; minä en tarkoittanut pahaa, kun vedin sinua, — oletko aivan varma, että minä ensin vedin?»

»Kyllä minä olen varma, ja sinä itsekin; mutta tiedänhän minä hyvin, ettet sinä tarkoittanut pahaa, ja senvuoksi minä en kerro.»

»Etkö koskaan kellekään kerro, niinkauan kuin elät, kuka ensin veti sinua?» jatkoi Tooke varovaista kyselyään.

»En koskaan», vastasi Hugh, »jollen unissani sano sitä, ja sitä en luule, sillä en päivälläkään sitä ajattele. Ja kun taas pääsen hyvin juoksemaan, en koskaan ajattele koko asiaa.»

»Mutta pääsetkö sinä koskaan juoksemaan?»

»Kyllä hyvinkin! Saatpa nähdä. Minä saan aluksi keveän puujalan, ja äiti lähettää pian sellaisen koetteeksi. Kun kasvan mieheksi saan sellaisen, joka on oikean jalan näköinen, mutta se ei tule olemaan yhtä keveä. Mutta sinä et tiedäkään, mitä minä voin kainalosauvoillani tehdä. Katsoppas!»

Kun hän tepasteli lattialla ja näytteli taitoaan, kuuli Agnes sauvojen kopinan ja toivoi saavansa jo tulla, jos pojat ovat salaisuutensa kertoneet. Mutta kopina ei kestänyt kauan, sillä Hughin temput eivät juuri tehneet Tookea iloiseksi. Senvuoksi pojat istuivat jälleen juttelemaan.

»Kuule, minäpä sanon», sanoi Tooke. »Minä olen suurempi ja väkevämpi sinua, tätä tapahtumaa lukuunottamattakin. Minä otan huoltapitääkseni si-

nusta, kun olet Croftonissa, ja perästäkinpäin, niin paljon kuin voin. Muista tämä. Jos joku sinua kiusaa, niin kutsu minua. Tahdotko?»

»Kyllä minä mieluummin huolehdin itse itsestäni. Minä en tahtoisi tehdä mitään eroa sinun ja muiden välillä.»

»Minähän arvasin, ettet sinä voi antaa anteeksi ja unhottaa.»

»Kyllä annan, siitä annan sanani. Mutta miksi tekisin eroa sinun ja muiden välillä, kun sinä et tarkottanut mitään pahaa, enemmän kuin hekään? Sitäpaitsi rupeaisivat he epäilemään.»

»Anna heidän epäillä. Joskus minä toivoisin», sanoi Tooke levottomana käännellen itseään, »että kaikki sen tietäisivät. Sanotaan että murhaajat eivät voi säilyttää salaisuuttaan, vaan he ilmiantavat lopuksi itsensä.»

»Siihen omatunto pakottaa heitä», sanoi Hugh. »Mutta sinähän et ole syyllinen. Minä voin varmasti säilyttää salaisuuteni, kun minun ei tarvitse hävetä sen vuoksi.»

»Kyllähän sinä olet sen jo näyttänyt! Mutta.»

»Ei puhuta enää siitä. — Ainoastaan tämä: Onko kukaan syyttänyt sinua? Minä vaan tahdon tietää, voidakseni olla varuillani.»

»Ei kukaan ole sanaakaan sanonut sillä isä pani jokaiselle kunnian asiaksi, että enamme sen olla. Mutta siltä tuntuu minusta että kaikki katsovat minua; usein yölläkin olen näkevinäni heitä.»

»Ole huoleta! En luule että kukaan on sinua arvannut erityisesti epäillä. Ja kun tulemme kouluun jälleen, tulevat kaikki katsomaan minua nähdäkseen

kuinka voin tulla toimeen. Mutta siitä en aijo välittää, katsokoot vaan niinpaljo kuin haluttaa.»

Hugh huokasi kuitenkin tätä sanoessaan. Tooke oli vaiti. Hetken perästä hän selitti:

»Mitä hyvänsä sinä sanotkin, minä aina olen sinun puolellasi, ja sinun tarvitsee vaan pyytää, niin minä aina juoksen minne hyvänsä ja teen mitä hyvänsä käsket. Muista nyt tämä.»

»Kiitos!» sanoi Hugh. »Kerroppa nyt uudesta apuopettajasta, sillä sinä kuitenkin tiedät hänestä enemmän kuin muut. Holt ja minä tulemme olemaan hänen johdossaan arvatenkin.»

»Kyllä, ja sinulla tulee olemaan hyvä olla. Hän on mahdollisimman vähän Carnabyn kaltainen.»

Koko ilta kulutettiin sitten ketromuksilla, joko Carnabystä tai muusta joten pojat hämmästyivät, kun palvelija ilmoitti, että illallinen on valmis.

Agnes laittoi teetä. Hugh oli niin innossaan juttelemaan enolleen mitä hän oli kuullut, ettei hän huomannut, minkä täti kyllä huomasi, että Agneksen sormet olivat aivan punaiset ja että hän vielä vilusta värisi.

»Lapsirukka, sinä olet antanut poikain karkottaa itsesi lieden luota», sanoi rouva Shaw.

»Ei ole vaarallista täti, kyllä minä kohta saan tarpeeksi lämmintä.»

»Mutta sinä et saa sallia sellaista, Agnes. Kuinka he oppivat ikinä oikeita tapoja, jos ei heitä opeteta antamaan oikeata arvoa tytöille? Pojat ovat muutenkin töykeitä, ja sisarten pitää huolehtia siitä, etteivät he kokonaan turmellu.»

Agnes-rukan vastukset loppuivat siis tähän torumiseen eikä Hugh kuullut sanaakaan siitä, ahkerasti jutellessaan. Siispä hän ei tiennyt olleensa tyly

sisartaan kohtaan, ja menetelleensä niinkuin joku aluksi oli hänelle tehnyt. Jos joku olisi sanonut selaista, olisi hän hyvin hämmästynyt. Hän ei tiennyt, että sisarensa oli ollut kylmässä ja pimeässä huoneessa, mutta hänen olisi pitänyt saada tietää, että hän oli kohdellut sisartaan sellaisella töykeydellä, että se rakastavalle sydämelle tuntui paljon pahemmalta kuin pimeä ja kylmä tuntuu ruumiille.

XII L u k u.

HOLTIN VAIKEUKSIA.

Ei ollut mitään syytä, jonka vuoksi Hugh ei olisi voinut mennä kirkkoon. Hän voi kainalosauvoinensa hyvin istua enonsa ja tädin kera rattailta ja kirkossa hän saattoi hyvin kulkea pitkin käytävää. Häntä oli jo miellyttänyt ajatus päästä jälleen kirkkoon eikä ollut johtunut mieleenkään, että siellä häntä tirkisteltäisiin. Tämä kiusa tuli kuitenkin kun hän kirkkoon astui ja kulki enonsa penkkiin, sillä koko Croftonin poikaparvi katsoi häntä ja monet muutkin kääntyivät katsomaan, kun hän meni sivu, niin että Hugh-parka oli aivan hämillään ja toivoi saaneensa olla kotona seuraavaan sunnuntaihin, jolloin koulupojat jo olisivat olleet poissa. Mutta paremmat ajatukset tulivat kuitenkin heti, ja saattoivat hänet häpeämään tuollaisia ajatuksia, ja ennenkuin jumalanpalvelus oli ohi, hän ymmärsi kuinka vähäisiä tuollaiset onnettomuudet ovat, jos on Jumalan ystävä, ja kuinka suurii sen rinnalla sentään pienikin rikos on, joka saattaa

meidät eroon Jumalasta. Hän ajatteli kirkosta poistuessaan kuinka monta tuhatta kertaa parempi hänellä on olla, kuin tuolla aralla Lamb-raukalla, joka vältti häntä, arvatenkin muistaessaan velkansa ja petollisen menettelynsä. Hugh pyysi jonkun pojista tuomaan Lambin hänen luoksensa, jotta saisi pudistaa hänen kättänsä ennen lupa-ajan eroa, mutta poika ei tahtonut tulla, vaan pujahti pois näkyvistä. Hugh ajatteli että hän voi kyllä antaa anteeksi hänelle, hänen tietämättäänkin ja antoi asian olla.

Holt oli myöskin saapuvilla. Hugh oli eronnut hänestä vähän huonoissa väleissä ja Holt näytti aralta ja murheelliselta. Hugh kutsui häntä luoksensa ja kysyi, aikoiko hän todellakin jäädä Croftoniin koko lupa-ajaksi.

»Kyllä», vastasi Holt. »Minä jään yksinäni, jollet sinäkin ole lupa-aikaasi näillä mailla. Tookekin menee enonsa luo Lontooseen. Milloin sinä menet kotiin?»

»En aivan vielä — en ainakaan lupa-ajan alussa», sanoi Hugh vähän epäröiden, ja enonsa katsoen. Hän ei todellakaan tiennyt tarkkaan, miten hänen olonsa oli suunniteltu, eikä ollut uskaltanut kysyä.

Eno sanoi hyvin ystävällisesti, ettei hän jätä Hughia, kunnes koulu alkaa uudestaan. Hän saavuttaa täyden terveyden paremmin maaseudulla, ja täti oli Hughin vanhemmille luvannut hoitaa häntä parhaiten.

Tätäpä Hugh oli pelännyt kuulla, ja kun hän ajatteli ettei saisi nähdä vanhempia eikä pikku Harrya niin moneen kuukauteen, hän aivan masentui. Mutta hän oli vielä kirkossa, ja tuo paikka ehkä auttoi häntä muistamaan äidin toivomusta ettei hän lannistuisi ja omaa päätöstään että kantaisi koettelemuksensa mie-

huullisesti. Niinpä hän kun kuuli enonsa sanovan Holtille, että hän pyytää johtajalta tälle lupaa tulla pariksi kolmeksi viikoksi kotiinsa, hän sanoi niin lämpimästi toivovansa että Holt tulisi, että tämä ymmärsi kaiken entisen olevan anteeksi annetun ja unhotetun.

John tietysti meni kotiin, ja kun Holt saapui Shawille, Agnes myöskin palasi Lontooseen, jotta hän saisi olla lupa-ajalla jonkun verran John-veljensä seurassa. Molemmat pojat viihtyivät sängen hyvin yhdessä, vaikka Hugh olisi mieluummin halunnut hyvän ystävänsä Dalen toveriksensa. Holt tiesi myöskin tämän. Hugh näki mielihyvällä että Holt oli koko joukon kehittynyt parempaan. Hän oli saanut vähän rohkeutta ja ryhtiä ja oli enemmän toisten kaltainen, vaikka vielä kaukaa tulleena pysyikin vallattomain Crofton-poikain joukossa vaatimattomana ja ujona.

Kaikilla pojilla oli jotain lukutyötä lupa-ajalla suoritettavanaan. Jokainen, joka oli aineenkirjoitusta harjoittanut, sai sellaisen suorittaa. Kaikilla oli sitäpaitsi kielioppia, runoja ja muuta sellaista luettavana. Rouva Shaw laittoi molemmat pojat joka päivä aamiaisen jälkeen työhön ja Hugh koetti parhaansa mukaan valmistaa ainettansa, jotta, jos hän kiitosta saisi, hän todella sen ansaitseisi. Hän huomasi ettei Holt voinut oikein kiinnittää ajatuksiaan ei työhön eikä leikkiin, ja eräänä päivänä kun Hugh koetti, vaikka ei historiaa tuntenutkaan, saada jonkun nykyaikaisen esimerkin vastaamaan erästä vanhan ajan henkilöä, jonka hän sattumalta muisti, Holt keskeytti hänen mietteensä, sanoen:

»Minäpä sanon, mitä olen miettinyt näinä aikoina.»

»Odotahan hetkinen», sanoi Hugh. »Minun täytyy löytää esimerkkini ensin.»

Hän ei kuitenkaan tyydyttävää sellaista sinä päivänä löytänyt. Hän siis jätti sen ja kysyi mitä Holt aikoi sanoa. Mutta Holt ei sanonutkaan, ennenkun Hugh vaati, ja kun se näytti Holtin mielestä myötätuntoisuudelta, hän rohkaisi itsensä, ja sanoi lopuksi, että hän oli kovin onneton velkansa vuoksi, eikä ainostaan Hughille. Pojat eivät jätä häntä rauhaan, eikä hän ymmärrä miten maksaisi, kun ei kukaan anna hänelle mitään.

»Muista, sinä olet vaan puolen shillinkiä minulle velkaa, etkä kokonaista.»

Holt huokasi. Hän oli toivonut että Hugh olisi koko velan anteeksi antanut. Sitten hän selitti, että hän on paljon enemmän velkaa, ja kertoi, että eräänä lauvantaina kun he olivat ulkona, he olivat nähneet ilmapallon kulkevan ja ruvenneet lyömään vetoa siitä, mihin suuntaan se kulkisi ja lopuksi olivat pojat vaatineet häntäkin vetoa lyömään, ettei olisi yksin jäänyt muita huonommaksi.

»Löitkö sinä sitten?» huudahti Hugh. »Kuinka ajattelematon!»

»Sinä olisit myöskin tehnyt sen, jos olisit ollut siellä.»

»En olisi tehnyt.»

»Kyllä olisit. Tai jos et olisi, se olisi senvuoksi, että — —»

»Minkä vuoksi?»

»Senvuoksi, kun pojat sanovat, että sinä olet rahan ahnel!»

»Minäkö! Rahan ahnel! Minä en koskaan ole sitä tiennyt.»

»Tiedäthän, että pidit suurta melua puolikruunusta.»

»Ikäänkuin se olisi ollut rahan vuoksi! huusi Hugh.
 »Minä en olisi vähääkään välittänyt, jos enoni olisi pyytänyt sen takaisin seuraavana päivänä. Senvuoksi minä siitä puhuin, kun minua petettiin, ja se on hävytöntä.»

»Sivumennen, kysyikö eno koskaan tuosta puolikruunusta?»

»Ei, mutta ensiviikolla hän kysyy. Minä olen melkein varma siitä. — Sepä oli hävytöntä, että pojat sellaista puhuivat, kun minä anteeksi annoin —»

Hän huomasi että parasta oli olla puhumatta tai kerskaamatta siitä, että hän oli Lambin velan anteeksi antanut, ainakin omassa mielessään. Hän päätti ettei sanoisi siitä enää mitään, vaan antaisi poikain nähdä, ettei hän välitä rahasta sen itsensä vuoksi. He olivat väärässä, mutta hän ei ole sitä huomaavinaan; vaikka hän on ollutkin pahoillaan rahansa vuoksi, ovat he syyn siihen väärin selittäneet.

»Paljoko sinä löit vetoa ilmapallon vuoksi?» hän kysyi Holtilta.

»Shillingin. Ja menetin sen.»

»Velkasi on siis puolitoista.»

»Mutta se ei ole kaikki. Lainasin Meredithiltä shillingin maksaakseni koulusakkoja.»

»Mistä sakkoja sait?»

»Kun olin jättänyt kirjoja ajelulle. Meredith sanoo, että minä lupasin maksaa velkani ennen lupaa, mutta en minä sitä ole tehnyt. Hän kiusasi minua siitä kovin, niin että minä olisin tapellut hänen kanssaan, jos olisin ensin voinut maksaa.»

»Se on oikein», huudahti Hugh. »Holt, sinä olet aivan toinen poika, kuin ennen. Ethän koskaan ennen puhunut noin. En tarkoita että tappeleminen

on oikein, mutta se minua ilahuttaa, että olet päättäväinen.»

»Kuinka minä olisin voinut muuten sietää tuollaista. Jollen olisi tiennyt, etten voi maksaa, olisin todella lyönyt. Mutta kuinka minä voin maksaa tuon summan?»

»Etkö voi pyytää sedältäsi?»

»En. Tiedäthän kuinka vaikeaa hänelle on maksaa minun puolestani, ennenkuin isä voi lähettää Indiasta.»

»Veisi liian kauan aikaa, jos pyytäisit isältäsi. Melkein toiseen lupa-aikaan, jollei kolmanteen.»

Mitähän eno Shaw sanoisi? Hän on aina hyvin hyvä, mutta jos hän saisi aiheutta kysyä —»

»Ja mitä minä tekisin, jos hän vihastuisi ja kieltäisi? Kuinka minä voisin olla?»

»Minä tiedän, mitä tehdä. Minä kertoisin johtajalle kaikki, ja pyytäisin puolikruunua.»

»Herra Tookelleko? En uskalla!»

»Mutta parasta on kuitenkin tehdä niin. Hän on nyt lähinnä isääsi, kun isäsi on poissa.»

»Mennäkö Croftoniin pyytämään? Minä en tahdoisi olla raukka, mutta minä en todella voi mennä.»

»Kirjoita kirje sitten. Sehän sopii. Minä pyydän enoa sen toimittamaan perille. Sitten saat pian vastauksen ja pääset pulastasi.»

»Jospa uskaltaisin!»

Holt ei kuitenkaan kauan epäröinyt vaan kirjoitti kirjeen joka Hughin mielestä kävi laatuun, vaikka ei ollut hyvä, että hän siinä mainitsee Hughin neuvo-
neen siihen. Kirje oli tällainen:

»Tehtaalla, tammikuun 6 pnä.

»Rakas Herra, — Minä olen hyvin onneton, ja Proctor sanoo, että paras on kertoa Teille, mikä minua vaivaa. Minä olen vähän velkaa, enkä ymmärrä, miten voisin sen maksaa, jollette minua auta. Te tiedätte, että olen ollut Proctorille velkaa puolishillinkiä inkivääri-juomasta, ja kun Lamb ei ole maksanut osaansa, ei Proctor voi minulle antaa velkaa anteeksi. Sitten olen eräälle pojalle velkaa shillingin, jonka lainasin koulusakkoja maksaakseni, eikä hän jätä minua rauhaan sen vuoksi. Sitten minut huokuteltiin ve-toa lyömään erään ilmapallon vuoksi, ja minä menetin vedon, niin että velkani on puoli kruunua. Jos Te voitte lainata minulle tuon summan, niin olisin Teille aina kiitollinen, eikä koskaan unhottaisi sitä.

Teidän kunnioittava

Thomas Holt.»

George vei kirjeen, vaan hän ei tuonut vastausta eikä rahaa palatessaan, vaan sellaiset terveiset, että johtaja Tooke tulee käymään, joka sai Holtin kovasti pelkäämään ja Hughin samoin vähän niinkuin huononpuoleisesti voimaan.

Siihen ei kuitenkaan olisi ollut syytä. Herra Tooke tuli yksin poikien luo, eikä talon muu väki koko aikana tullut huoneeseen. Sitä pojat vähän kummas-telivat, mutta samalla iloitsivat siitä. Kun johtaja oli kertonut vähän uusista pojista, joita tulee lupa-ajan perästä, sanoi hän:

»No Holt, puhutaanpa nyt vähän sinun liike-asioistasi.»

Holtin oli paha olla, sillä näytti siltä, että johtaja

ei aikonut lainata hänelle rahaa, tai — mitä Holt hartaasti oli toivonut — lahjoittaa sitä.

»Minä olen iloinen siitä, että pyysit minulta», jatkoi johtaja, »sillä ihmiset, joko pojat tai miehet, pysyvät tavallisesti hoitamaan asiansa, jos heissä on kyllin rohkeutta kohdata vastukset, jotka ne ovat aiheuttaneet. Tässä ei ole syytä enää puhua siitä, kuinka jouduit velkaan. Nyt puhutaan siitä, kuinka niistä pääsisit.»

»Te olette hyvin hyvä!» huudahti Holt.

»Jos minä lainaisin pyytämäsi puoli kruunua sinulle, se ei auttaisi sinua velasta pääsemään», jatkoi johtaja, sillä jos sinä mitenkään luulisit pystyväsi mak samaan velkasi, et olisi pyytänyt minulta apua.»

Holt huokasi. Johtaja jatkoi:

»Minä en voi lahjoittaa sinulle rahaa. Minulla on vähemmän rahaa lahjoitettavaksi kuin toivoisin olevan, kun on niin paljon köyhää väkeä näillä seuduin. Minä en voi maksaa vedonlyöntejä ja koulusakkoja, kun naapurin lapset tarvitsevat vaatteita ja polttopuita kotiinsa.»

»Ei suinkaan», sanoivat molemmat pojat.

»Mitä ihmiset kaikkialla tekevät, kun he rahaa tarvitsevat?» kysyi johtaja. Holt näytti hämmästyneeltä. Hugh hymyili. Holt epäili tokko koettaisi esittää keinoksi arpojen ostamista, aarten kaivamista tai ystäviltään lainaamista, tai mitä. Kun hän oli ollut Indiassa, jossa europalaiset ovat enimmäkseen laiskoja, ja elävät veltoa elämää, hän ei ymmärtänyt, kuten Hugh, mitä johtaja tarkotti.

»Kun ihmiset tulevat kerjäten ovillemme, mitä ensiksi kysymme heiltä?»

Holt oli vielä neuvoton, mutta Hugh nauroi, sanoen:

»No Holt, kyllä sinä hyvin tiedät. Me kysymme eivätkö he tee työtä.»

»Työtä!» ihmetteli Holt.

»Niin», sanoi johtaja. »Teidän molempain isät ja enot tekevät työtä, ansaitakseen rahansa, ja niin minäkin teen, samoin kuin yleensä kaikki ihmiset. Sen verran kuin minä ymmärrän, sinun täytyy tehdä samoin.»

»Työtäkö!» huudahti Holt taas.

»Kuinka hän saa työtä?» kysyi Hugh.

»Siinäpä toivon olevani auttaa häntä», sanoi johtaja. »Tahdotko sinä ansaita puolikruunusi Holt?»

»En tiedä, miten sen voisin tehdä.»

»Murrayn leski luulisi paremmin saavansa uuden vuokralaisen, jos hänen pieni vierashuoneensa uudetaan paperoitaisiin, mutta hän on liian sairas kolotus-tautinsa vuoksi sitä itse tehdäkseen, eikä myöskään voi maalaria palkata. Jos sinä tahdot koettaa hänen neuvojensa mukaan tehdä tuon työn, niin minä maksan sen minkä työsi on arvoinen.»

»Mutta, herra, minä en ole koskaan paperoinut seiniä.»

»Eipä Lontoon paras seinäpaperoitsijakaan ollut ennenkun ensi kerran koetti. Mutta jos sinä et tuosta työstä pidä, mitä jos tekisit vähän kirjotus-työtä minulle? Koulumme ohjesäännöt ovat jo ryvettyneet. Jos haluat kirjottaa uudet ohjesäännöt jokaiseen huoneeseen, jossa niitä nytkin on niin maksan puoli kruunua. Mutta niiden täytyy olla aivan tarkkaan ja kauniisti kirjotetut. Vieläpä muitakin tehtäviä on minulla. Kirjastoa tarvitsisi vähän siistiä ja järjestää. Jos panet uudet paperit jokaisen kirjan ympärille, jotka sitä tarvitsevat, kirjotat nimet

selkään ja järjestät kaikki luettelon mukaan, niin maksan puoli kruunua.»

Holtin ilo siitä että oli toiveita päästä veloistaan väheni mitättömäksi sen pelon rinnalla, että hänen täytyisi tehdä uutta outoa työtä koulutyön ohella. Hugh koetti auttaa häntä ratkaisuun.

»Valitse tuo seinän paperoiminen», kehotti hän. »Minä voin auttaa sinua siinä. Tuon pienen matkan minä voin kulkea ja minä liimaan paperit. Leski Murray voi näyttää sinulle, miten työ tehdään ja se käy kyllä helposti, kun vaan opit sovittamaan kuviot. Minä huomasin sen, kun autoin paperoimaan ruokakamaria kotona.»

»Sitäpaitsi on siellä sängen yksinkertaiset kuviot tuossa seinäpaperissa», sanoi johtaja.

»Siinäpä se on! Tämä on paras tehtävä. Jos rupeat kirjastoa järjestämään saat lisäksi kävellä Croftoniin ja sieltä tänne joka päivä. Siitä tulee neljän penikulman (englannin) kävely lisätyöksi.»

»Kyllä hän voi olla yötä Croftonissa», sanoi herra Tooke.

»Sepä olisi hullunkurista loma-ajan viettämistä eno Shawin luona», huomautti Hugh.

»Onhan sitten vielä jälellä tuo ohjesääntöjen jäljentäminen. Siinä työssä sinä voisit minua auttaa, kun voisin tehdä sen täällä», sanoi Holt.

»Se on kuivaa työtä!» huudahti Hugh. »Ajattele, kirjottaa samoja sääntöjä kolmeen, neljään kertaan! Ja jos teet virheitä, niin missä on puolikruunuasi? Enhän minä tahdo olla auttamatta, mutta siitä tulisi kaikkein ikävin työ.»

Herra Tooke odotti kärsivällisesti, kunnes Holt pääsisi johonkin ratkaisuun. Hän huomasi jotain,

jota Hugh ei käsittänyt: että Holtin ylpeyttä loukkasi ajatus tehdä työmiehen työtä. Hän kirjotti paperilipulle muutamia sanoja, ja ojensi hymyillen sen pöydän yli Holtille. Tämä luki:

»Valkea on velkaisen miehen käsi, mutta silti saastainen; se on oikea kunnan mies, joka työllään itsensä elättää!»

Holt punastui, ja heti ilmoitti että hän valitsee paperoimistyön. Herra Tooke nousi, työnsi paperikaistaleen uuniin, ja sanoi menevänsä leski Murraylle ilmoittamaan, että seuraavana aamuna tulee seinäpaperien panija, jotta hän laittaa liimaa ja siveltimet ynnä sakset valmiiksi.

»Ja tikapuut myös», sanoi Hugh huoaten.

»Todellakin, tikapuut myös, sanoi johtaja. »Saatepa nähdä, että paperit ovat kauniit.»

»Mutta hänen täytyy saada tietää, ettei hän ole meille mitään velkaa — nimittäin minulle», sanoi Holt.

»Tietysti. Te sanotte sen itse hänelle». Tämä koski Holtin arkaan kohtaan: kunniaan. Mutta ajatus että pääsisi Meredithin vallasta auttoi häntä.

Kun herra Tooke oli mennyt, sanoi Hugh toverilleen:

»Minä en tahdo tietää, mitä johtaja kirjoitti paperilapulle, ainoastaan sitä kysyn vaan, pyysikö hän sinua valitsemaan tehdäksesi minulle mieliksi?»

»Sinulleko? Ei, siinä ei ollut sanaakaan sinusta.»

»No hyvä», sanoi Hugh, mutta ei ollut kuitenkaan varsin mielissään.

Seuraavana aamuna oli kaunis ilma, joten Hughin oli helppo kulkea lesken mökille. Kolmena aamupäivänä pojat siellä ahkerasti työskentelivät, kunnes huone oli paperoitu ja pari säilytyskomeroa siihen

kaupanpäälle. Holt oli hyvin tyytyväinen työhön, paria seikkaa lukuunottamatta, nimittäin sitä kun Hugh sanoi että hän olisi mielestään pannut muutamissa vaikeissa kulmauksissa paperin paremmin, jos olisi voinut kiivetä tikapuille, ja että leski Murray niin hartaasti kiitti häntä, että hänen oli pakko useita kertoja selittää, ettei kannata kiittää, sillä hän saa maksun työstään.

Herra Tooke tuli tarkastamaan työtä, kun se oli valmis, ja palasi poikien mukana Shawille, heti maksaakseen Holtille palkkansa, mutta siten että leski ei sitä näkisi. Hugh seurasi silmillään hänen kättään, kun se toisen kerran pistettiin taskuun, toivossa että hänkin jotain palkkaa saisi. Kun ei rahaa näkynyt, tunsu hän ettei olisi pitänyt odottaa maksua avusta, jonka hän aivan vapaasti oli tarjonnut, ja hän kysyi itseltään lienevätkö toverit aivan väärässä olleetkaan, sanoessaan häntä ahneeksi. Oli miten hyvänsä, hän oli hyvin iloinen saadessaan kuusipenceänsä Holtilta. Kun hän sen pisti taskuunsa, sanoi hän että se oli hänen koko rahastonsa, sitten kun hän on viidellä shillingillä ostanut kotiväelle lahjansa.

Holt ei mitään siihen vastannut. Hänellä ei ollut millä ostaa mitään, mutta hän muisti, että nyt päästään veloista, ja se teki hänet niin iloiseksi, ettei isokaan rahasumma olisi hänelle enemmän iloa saattanut.

Hän keskeytti ilon osoituksensa ainoastaan vilpittömästi kiittääkseen toveriaan avustaan ja siitä, että oli saanut hänet avaamaan sydämensä johtajalle.

XIII L u k u.

KOULUSSA JÄLLEEN.

Kun joutui aika että kouluun oli jälleen palattava, olisi Hugh mielellään jättänyt kainolosauvansa enonsa luo, sillä niin paljon mieluummin hän kulki pienellä kevyellä puujalalla, jota hän oli jo pari viikkoa harjoitellut käyttämään. Mutta tati pudisti päätään tuolle tuumalle ja määräsi kainalosauvat mukaan, sillä niitä kyllä vielä tarvitaan kun Hugh pian väsyä puujalalla kulkiessaan. Ne pistettiin kuitenkin heti sängyn alle kun perille saavuttiin, sillä Hugh tahtoi olla muiden poikien kaltainen niin paljon kuin mahdollista ja koettaa ontuvaisuuttaan unhottaa, sekä itseensä että Tooken tähden. Kun pojat olivat päivän jo koulussa olleet ja jokainen oli saanut nähdä pikku Proctorin kävelevän, näkyi asia saavan jäädä unhotuksiin ja puheenaineeksi jäi vaan uusi apuopettaja. Niin Hugh ainakin luuli, ja toivoi myöskin päässeensä enemmistä ikävyyksistä paitsi niistä, jotka hän itse tiesi. Vieläpä tuumi hän voittaneensa koko asiasta. Hän muisti Tooken vakuutukset suojeluksesta ja ystävydestä, John oli hyvä ja huomaavainen, ja rouva Watson kertoi salaisesti että Hugh saisi vapaasti kulkea puutarhassa. Hän näytti pienen oven, josta Hugh voisi mennä milloin halutti ja ottaa yhden toverin mukaansa, jos tahtoi. Siellä hän saattaisi lukea, ja olla rauhassa milloin ei halunnut leikkiin ottaa osaa. Tätä oikeutta saisi hän käyttää niinkauan kuin ei mitään vahinkoa tehdä puutarhalle. Hugh iloitsi tästä suuresti ja samoin teki Dale, jonka kanssa hän ensi tilassa meni

katselemaan uutta alusmaatansa ja suunnittelemaan, miten he kevään kuluessa siellä huvittelisivat ja tulisivat yhä lähemmäksi ystäviksi keskenään.

Holt sai myöskin luvan joskus tulla vuorostaan; mutta hän huomasi, että vaikka Hugh pitikin hänestä enemmän kuin ennen lupa-aikaa, oli Dale kuitenkin rakkaampi.

Tulevaisuuden toiveet näyttivät näin entistä valoisammilta ja Hugh tunsu itsensä hyvin tyytyväiseksi. Hän tuumi nyt vielä rauhassa lukea ainekirjoituksensa läpi, ennenkun sen jättäisi johtajalle. Siitä toivoi hän saavansa hyvän arvostelun, sillä hän oli tehnyt ahkeraa työtä ja huolellisesti sen laatinut. — Mutta etsiesään kirjojensa ja paperiensa joukosta ei sitä mistään löytynyt. Vaikka hän sai mennä makuusuojaansakin vaatekopasta etsimään, ei sieltäkään löytänyt. Silloin vasta hän muisti, että se oli jäänyt tädin pöytälaatikkoon, silloin kuin täti pyysi saadakseen lukea sen erään vieraansa kanssa.

Ainekirjoitukset varmaankin pitäisi ensitilassa jättää, ehkä jo seuraavana aamuna. Aamulla ei olisi enää kellään aikaa juosta Shawille sitä noutamaan. Jos joku lähtisi, pitäisi sen tapahtua nyt illalla. Ensi päivänä oli siihen kyllä tilaisuutta, ja lupa siihen kyllä saataisiin. Niinpä Hugh riensi leikkitanhualle niinpian kuin joutui, ja jutteli pulmasta parhammille ystävilleen, Johnille, Holtille ja Dalelle, ja ketä muita vaan sattui olemaan lähellä.

»Älä välitä koko aineestasi!» sanoi John. »Eihän kukaan odottanut sinun sitä valmistavan ja sinä voit sanoa että se on jäänyt sinne.»

»Kyllä minun täytyy tuoda myös aineeni», sanoi Hugh.

»Mutta ethän sitä voi, kun se ei ole täällä», tuumi pari, kolme poikaa, katsoen asian sillä ratkaistuksi.

»Mutta saisihan sen sieltä helposti, jos joku lähtisi sen noutamaan», sanoi Hugh, alkaen jo kiivastua.

»Kuka sitä nyt pimeässä ja kylmässä lähtisi noutamaan?» huudahti John.

»Eihän pimeä ehdi tulla siksi. Kuka hyvänsä ehtisi sen noutaa ennen illallista.»

Hän katsoi Daleen, mutta Dale oli pois päin kääntynyt. Hetken ajatteli hän Tooken lupausta, mutta Tooke ei ollut lähellä ja hän sitä paitsi pelkäsi saattavansa Tooken epäluulon alaiseksi vaatimalla häntä. Hän kääntyi pois, kun John vielä huomautti, ettei haittaa ollenkaan vaikka hänellä ei olekaan ainetta, kun se ei kuulu hänen tavallisiin tehtäviinsä.

John ei kuitenkaan ollut aivan levollinen, eikä liioin muutkaan, ja pian he rupesivat katselemaan Hughin perään. He löysivät hänet puutarhan aidan luota ja kun he varovasti vetivät hänet esiin, oli pojan silmät kyynelien vallassa ja hän nyhkytti:

»Minä tein niin ahkeraa työtä, koko lupa-ajan. Enkä minä itse voi noutaa sitä.»

Äänekkäitä paheksumisen huutoja kuului poikain kesken, ja kohta oli jokainen halukas lähtemään. John pysäytti jokaisen, sanoen että tehtävä kuuluu hänelle ja seuraavana hetkenä hän oli herra Tooken huoneen ovelta pyytämässä lupaa saada olla illalliseen asti poissa.

»Pikku Holt on ehtinyt ennen sinua», sanoi johtaja.» Minä kielsin kuitenkin hänet menemästä, sillä hän on liian pieni pimeässä yksin palaamaan. Riennä nyt!»

Ennenkun John palasi, Hugh rupesi ajattelemaan, että hän sittenkin oli hyvin itsekäs, kun vaati toisia hänen vuokseen ja hänen huolimattomuuttansa korjatakseen juoksemaan tuollaisen matkan. Häntä ei kukaan moittinut siitä, mutta hän ei siltä tahtonut katsoa tovereitaan silmiin. Kun John palasi punakkana ja nälkäisenä ja heitti hänelle paperin, sanoen: »Tuossa on aineesi — täti oli hyvin pahoillaan», niin Hugh vastasi:

»John, minä olen myöskin pahoillani! Ethän ole kovin väsynyt.»

»Ei haitaksi asti», vastasi John. »Siinähan on nyt aineesi.»

Hugh sai nyt tyytyä siihen, mutta hän oli sittenkin pahoillaan — pahoillaan veljensä puolesta, tyytymätön Daleen, ja vielä enemmän itseensä. Hän ajatteli että Holt sittenkin teki parhaiten ja hän oli Holtin kanssa koko iltapäivän.

Hugh ajatteli seuraavana aamuna ettei hänellä mahda olla mitään iloa ainekirjoituksestaan, vaikka hän niissä onnistuu paremmin kuin muissa luvuissansa. Tätä ainetta arvosteltiin aivan yhtä hyvin kuin edellistäkin mutta tällä kertaa hän ei puhunut kellekään siitä, mitä johtaja sanoi, mutta koko ilo turmeltui sillä, että hän muisti veljensä saaneen juosta neljä penikulmaa sen vuoksi, ja että hän oli näyttänyt itsekkäämmältä, kuin hän toisia piti. Hän poltti aineensa, että kaikki pikemmin unohtuisi, mutta samassa kuin hän sen teki, sanoi John, että parempi olisi ollut säästää se, kuten toisetkin tekivät, vanhemmille näytettäväksi.

Herra Crabbe, uusi apuopettaja oli erittäin sopiva johtamaan nuorempia oppilaita. Hän ei rangaissut oikullisesti, eikä pelotellut heitä, vaan piti ku-

rissa, ja jonkun verran pelossa tarkkuudella ja täsmällisyydellä. Erittäinkin Holt oli ahtaalla sillä hän oli huolimaton eikä liioin terävä; Hugh oli myöskin vähän jälellä toisista. Mutta kaikki huomasivat että opettaja oli oikeamielinen ja siitä syystä jokainen tiesi, miten paljon kunkin oli syytä peljätä: ansionsa mukaan. Hughin ontuvaisuudesta hän ei muuta kysynyt, kuin sen vaan, onko hänellä vaikeata seistä vastatessaan. Kyllä Hugh vähän tunsii vaikeutta, mutta hän ei halunnut käyttää hyväkseen opettajan tarjousta istua luokan yläpäässä, sillä kun hän tietojensa puolesta ei pystynyt siihen, oli hänestä väärin mennä toisten sivu ja olla kilpailun ulkopuolella. Sitäpaitsi olisi nolon näköistä aina istua, aivankuin mikäkin nukke. Hän siis kiitti opettajaa ja sanoi, että jos hän kovin väsy, on hän kiitollinen kun saa istua, mutta nyt hän kyllä jaksaa. Ja niin hän huomasi ettei kauan kestänytkään ennenkun väsymyksen tunne oli ohi.

Yhä vielä oli Hughilla jatkuvaa kärsimystä siitä, ettei hän pystynyt kaikin voimin tekemään tehtäviään kuten muut pojat. Hän oli tosin melkoisesti kehittynyt entisestä huolimattomuudestaan, jopa sai joskus kiitostakin osakseen, mutta silti piti tuo vanha tottumus häntä muista jälellä, ja sai hänet joskus aivan epätoivoon. Jokainen sääli häntä jalan menettämisen vuoksi, mutta ei muiden vaikeuksien tähden, jotka hänestä olivat paljon suuremmat. Tätä lisäsi epävarmuus, tokko hän voi edistyäkään siitä parempaan päin. Iltasin rukoili hän hartaasti voimaa voidakseen kestää tämänkin vaikeuden ja kevään tullen yksi ja toinen löysi hänet ruohokosta makaamassa ja rukoilemassa että hän saisi voimaa tekemään hyvin velvollisuutensa, kun he luulivat hänen surevan sitä,

ettei hän voi leikkiä ja juosta kuten muut. Ja kuitenkin, muiden ahkerasti lukiessa Hugh ei voinut täydellä tarkkaavaisuudella tehdä työtänsä, vaan ajatukset liitelivät siellä ja täällä, joko kotona pikku Harryn luona tai Temple-Garden-puistossa tai Kap Hornilla tai Japanissa, — joskus aivan avaruuksissa. Kuitenkaan ei hän enää aamuksi unohtanut, mitä illalla hyvin oli oppinut. Vaikeus oli vaan todella hyvin oppia luettavansa.

Kun hän huomasi että John yhä vielä oli ystävällinen ja avulias, rohkaisi Hugh itsensä ja pyysi veljeään kuulustelemaan iltasin häntä. Kun John esiteli valittaen ajan vähyyttä, sanoi Hugh:

»Seikka on se, että minua ei auta, jos joku sellainen kuulustelee, jota minä en pelkää.»

»Mutta ethän sinä minua pelkää!»

»Kyllä — sentään.»

»Miksi?»

»No, sinähän olet vanhempi, ja paljon enemmän Crofton-poika kuin minä — ja sinä olet niin tarkka — ja muutenkin.»

»Kyllähän sinä saat huomata että olen tarkka, se on varmaa», sanoi John, voimatta välttää tyytyväisyyden hymyilyä tietäessään, että joku häntäkin pelkää. »No saadaanhan nähdä. Ainakin tänä iltana minä kuulustelen sinua.»

Sekä hyvyydestä veljeään kohtaan että turhamielisyydestä tuli John auttaneeksi veljeään joka ilta. Hän oli todella hyvin ankara, eikä säästänyt pieniä nykimisiä, nuhteita ja ivasanoja jotta saisi Hughin tarmokkaammin työhön. Joskus tällainen kävi vähän liian kiusalliseksi, mutta Hugh koetti kaikki kärsiä, jotta pääsisi eteenpäin. Milloin vaan John alis-

tui selittämään luettavaa, kävi työ helpommin, mutta joskus John ei suostunut sellaiseen, vaan meni suutuksissaan pois, jättäen Hughin yksin vaikeuksiaan selvittämään. Kuitenkin sai hän usein silloin joko Firthin tai Dalen avuksensa, niin että kevätpuolella asiat vähän parantuivat ja Hugh sai enemmän rohkeutta, jopa yleni vähän luokallakin.

Toukokuun loppupuolella, kun lehdet puhkesivat puihin, maa alkoi viheriöidä ja päivä oli valoisa aina myöhään iltaan saakka, tuumi John, ettei hän enää malta auttaa veljeään, vaan hän on jo kyllin suuri itseään hoitamaan. Sitä paitsi piti hän vääränä että Hugh näin toisten avulla elää. Jos hän olisi vähitellen sen tehnyt niin olisi se ollut aivan hyvä. Mutta nyt hän äkkiä ja jyrkästi kieltäytyi tekemästä mitään. Tämä ilmoitus sai Hughin hyvin masentuneeksi ja seuraavana aamuna hän onnistui hyvin huonosti.

Samoin kävi seuraavinakin aamuina ja lauantaina, jolloin tapahtui kertaaminen, hän menetti kaikki voittamansa sijat ja jäi aivan luokan alapäähän.

Herra Crabbe luuli että poika on tullut äkkiä laiskaksi ja niin luulivat muutkin. Hugh-parka oli hyvin suruissaan ja luuli että kaikki häntä halveksivat. Ei varmaankaan ollut yhtään poikaa koko koulussa, mielti hän, joka ei huomaisi, että hän joka aineessa on jäänyt alapäähän.

Apuopettaja tahtoi olla oikea Hughia kohtaan ja käski hänet luoksensa koulutyön loputtua lauantaina. Mutta Hugh itkeä nyyhkytti niin, ettei voinut ensinkään saada selvää hänen puheestaan; sitäpaitsi ei hän tahtonut ilmoittaa, että veljensä ei häntä enää auttanut. Niin jäi siis opettaja entiseen luuloonsa mutta

toivoi, että poika seuraavalla viikolla parantuisi, ja laski hänet sentähden muiden kera huviretkelle.

Hugh itse ei oikein tiennyt olisiko parempi pyysy kotona kuin mennä toverien kanssa, jotka pitivät häntä häväistynä. Todella vaikeaa oli, vaikka Holt ja Dale olivat hänen kanssaan, nähdä toverien silmäyksiä ja kuulla sieltä täältä joitakin loukkaavia sanoja. Jotkut tulivat katsomaan kuinka hänen silmänsä olivat punaiset, toiset viittailivat siihen, että suosikkina ollen hän pääsi ulos, vaikka olisi ansainnut olla koulussa laiskanluvulla. Olipa joitakin, jotka kysyivät osaako hän aakkosia enää, tai osaako hän tavata sanan »pölkky pää». Ikävintä Hughin mielestä oli se, että Tooke näytti olevan erittäin iloinen. Hän vältti Hughia, naureskeli ja ilkamoi ja teki kaikellaista pilaa.

»Minä tiedän mitä Tooke ajattelee», sanoi Hugh itseksensä. »Hän iloitsee minun alentumisestani, kun hän vaan ei ole siihen syypää. Hän luulee siten pääsevänsä velvollisuuksistaan minua kohtaan. Mutta jos nyt muistuttaisin häntä lupauksestaan auttaa minua. Minä pysähytän hänen ilonsa!»

Dale ihmetteli kuinka nopeaan Hugh sentään pääsi kulkemaan. Mutta Tooke oli kuitenkin nopeampi, vaikka hän ei näyttänyt huomaavan, että häntä ajettiin. Eikä hän kuullut huutojakaan, joilla Hugh koetti häntä pysäyttää. Holt oli pahoillaan nähdessään sitä, ja juoksi Tooken jälkeen. Ja kun hän oli sangen nopea juoksemaan, saavuttikin hän pian ajettavansa ja kertoi hänelle että Proctor tahtoi häntä juuri nyt tavata. Mutta Tooke käski hänen mennä tiehensä ja ehdotti muille että hypättäisiin puron yli, ja meni itse edellä sellaisesta paikasta koettamaan, että ainoastaan suuremmat pojat pystyivät

seuraamaan. Holt palasi suruissaan takaisin ja kertoi että Tooke ei jouda leikistään mihinkään. Hänestä sellainen oli hyvin rumasti tehty.

»Sinä et tiedäkään», ajatteli Hugh, »kuinka häpeällistä se on.»

Raskaalla mielellä hän kääntyi pois ja läksi käymään alaspäin puron rantoja. Dale seurasi häntä, pahoillaan että pojat nyt rupesivat puron yli hyppimään, jota urheilua Hugh oli aina kovin rakastanut. Dale pani kätensä Hughin olkapäälle ja kysyi minne he menisivät, jotta saisivat rauhassa kertoa kertomuksia. Hugh ei voinut vastata heti, vaikka hän olikin kiitollinen, eikä häntä huvittanut oikein tämä hauskin ajanviettokaan. Dale tuumi että pojat olivat olleet sängen pahoja ja sydämettämiä, mutta siinä innossaan hän vielä kertoi kuinka pojat olivat nauraneet sille, että Hugh niin ylpeänä oli ainettansa tahtonut esittää, eikä muita lukujansa osannut hoitaa. Vieläpä olivat jotkut taas tuon rahajutun uudestaan esille ottaneet. Kaikki tämä sai Hughin niin masentumaan että hän sanoi jokaisen vihaavan häntä, ja että hän ei voi enää olla, vaan lähtee oitis jälleen kotiin.

Dale pelästyi ja toivoi, ettei hän olisi kaikkea jutellut. Hän koetti lieventää sanojensa vaikutusta, mutta turhaan. Hugh aikoi tehdä jotain repäisevää, mennä enon luo, jollei kotiin pääse. Dale vastusti innokkaasti sellaisia tuumia ja muistutti kuinka jokin kunnioitti häntä lujutensa vuoksi tuon onnettomuuden aikana.

»Kunnioitti?» Ei ensinkään! väitti Hugh. »Sitä ei enää kukaan ajattele, ei vähääkään.»

Dale vakuutti, että he välittävät.

»Mutta juuri se poika, joka ensin minua veti, hän ei ensinkään — jos tietäisit kuka se on, niin sinä pitäisit, että hän on kovin raukkamainen.»

Dale nousi ylös ja katsoi purolle päin, jossa pojat leikkivät.

»Tahtoisitko sinä tietää, kuka se oli, joka veti minut?»

»Kyllä, jos tahdot sen kertoa mutta —. Ja jos hän kohtelee sinua huonosti, niin eihän sinun tarvitse olla niin hienotuntoinen häntä kohtaan. Minähän olen paras ystäväsi ja kerron sinulle aina kaikki.»

»Niin sinä teetkin. Ja hän on kohdellut minua niin huonosti tänään. Lupaatko minulle, ettet koskaan sano kellekään, et koskaan?»

»Varmasti, vastasi Dale.

»Etkä myöskään sano että minä olen puhunut?»

»En sitä tee.»

»No — kuule — —»

Juuri silloin pensaikossa ratisi ja molemmat pojat säpsähtivät, aivankuin pahantekijät. Holt siinä seiso i aivan hengästyneenä.

»Minä en tahtonut häiritä, mutta ne käskivät minun tulla. Suurimmat pojat sanovat, ettei keskikokoiset pojat voi hypätä puron yli tuolta kannon kohdalta, ja keskikokoiset pojat tahtovat että Dale koettaisi. Minä en voinut kieltäytyä pyytämästä.»

Hugh silmäsi Dalea, ja silmänsä sanoivat selvään, niin selvään kuin voi silmistä lukea: »Ethän mene, etkä jätä minua nyt?»

Mutta Dale katsoi purolle poikajoukkoon, ja sanoi:

»Ethän pahastu, jos käyn hyppäämässä. Ainoastaan yhden kerran ja sen teen minuutissa. En minä pysähdy kilpailemaan. Mutta yhden kerran hyppään.»

Ja samassa hän meni. Holt katsoi hänen jälkeensä ja taas Hughiin, epäröivänä, mennäkö vai jäädä. Kun Hugh ei näyttänyt hänestä ensinkään välittävän, hän vetäytyi hiljalleen loitommaksi ja Hugh jäi siten yksin.

Hän oli hyvin tyrmistynyt. Ensi hetkessä oli hän äärettömästi suuttunut Daleen. Hän ei olisi uskonut parhaimman ystävänsä siten muistuttavan häntä vaivaisuudestaan ja siitä, että hän on tovereilleen haitaksi. Mutta samalla johtui hänen mieleensä: »Jos Dale oli itsekäs, mikäs minä sitten olin?» Minähän olin juuri kertomassa hänelle jotain, joka olisi saattanut Tooken hänen silmissään koko elinajakseen rikolliseksi. Minähän tiedän hyvin, että hän aivan tapaturmasta aiheutti minulle tuon onnettomuuden, ja kuitenkin ajoin syyttää häntä siitä ja ainoastaan senvuoksi että hän kohteli minua huonosti. Olin juuri turmelemassa ainoan hyvän, jonka elämässäni olen tehnyt. Enhän enää koskaan uskalla luottaa itseeni. Sattumasta riippuu ettei kaikki ole piloille mennyt. Jollei Holt olisi tullut juuri siinä silmänräpäyksessä niin salaisuuteni olisi tullut ilmi, enkä olisi enää voinut asiaa korjata! En olisi koskaan voinut katsoa Tookea silmiin. Voinko nytkään enää, sillä olenhan aivan yhtä rikollinen, kuin jos olisin kertonut.»

Dale palasi juuri takaisin, vilvoittaen kasvojaan lakillaan. Kun hän hypähti pensaikon läpi ja istui Hughin viereen, hän huusi:

»Minä tein sen! Minä hyppäsin niin että kengänpohjat jäivät aivan kuiviksi. Ne ovat nyt kyllä kosteat, mutta se tuli toisesta hypystä, jonka hyppäsin. No palataan asiaan. Kuka sen tekikään?»

»Minä en kerro sulle Dale, en nyt enkä vastakaan.»

»Sepä on pahoin tehty! Minä olen enimmäiten sinun kanssasi, kun toiset leikkivät, eikä sinun tarvitse minua tuon yhden hypyn vuoksi noin kohdella, kun kerran pojat vaativat minua.»

»En minä senvuoksi kieltäydy, Dale. Sinä olet aina ollut hyvä minulle, enkä minä tahdo, että sinä leikistäsi luovut minun tähteni puoleksikaan niin usein kuin sinä teet. Mutta minä olin hyvin, hyvin paha aikoessani sanoa sulle tuon salaisuuden. Minä olisin kaikiksi ajoiksi tullut onnettomaksi.»

»Mutta sinä lupasit. Sinun täytyy pitää sanasi. Mitä pojat sanoisivat, jos kertoisin heille, ettet ole pitänyt sanaasi?»

»Jos tietäisivät mitä se koski, niin he halveksisivat minua jo siitä että aijoin kertoa, eikä siitä, että viimehetkessä pysähdyin. Sehän oli kaikissa tapauksissa onnettomuus. Mutta salaisuuteni on vielä omani.»

Dalen uteliaisuus oli niin suuri, että Hugh huomasi kuinka vaarallista oli sitä kiihottaa. Hän muistutti ystävällensä johtaja Tooken vaatimusta, että poikien tuli pitää kunnianasianaan olla siitä koskaan kysymättä. Tämä palautti Dalen järkiinsä ja hän lupasi Hughille ettei koskaan enää vaadi häntä tai houkuttele puhumaan asiasta. Sitten he jatkoivat juttujensa kertomista, mutta Hughilla ei ollut halua kuunnella. Dale pääsi koettamasta häntä huvittaa, kun Hugh tuumi että paras olisi mennä kotiin kirjoittamaan. Hän tunsu mielensä raskaaksi ja päätti keventää sen äidilleen. Herra Crabbe lupasi hänen mennä kotiin ja Dalelle jäi siis runsaasti aikaa vielä leikkiäkseen poikien kanssa.

Hugh oli yksin kouluhuoneessa ja nautti suuresti hiljaisuudesta ja raikkaasta ilmasta ja kukkain

tuoksusta, jota avonaisten akkunan kautta runsaasti tulvi huoneeseen. Hänen mielensä kävi myös keveämmäksi kuta pitemmäksi kirje venyi. Sitäpaitsi oli hän tavannut johtajan ja saanut luvan lähettää kirjeensä kenenkään sitä tarkastamatta, sillä hän sanoi itsellään olevan erityisen tärkeää sanottavaa. Hän kirjoitti:

»Rakas äiti, —

On lauantai ilta ja minä olen tullut retkeltä kotiin ennen muita, jotta kertoisin sinulle jotain, joka on tehnyt mieleni raskaaksi. Jos jollekin olisin kertonut, ken minut veti alas aidalta, niin sen olisin tehnyt ainoastaan sinulle, ja pelkään että olisin sen tehnytkin, jollet olisi estänyt, sillä minä huomaan, etten ollenkaan voi luottaa itseeni, kun puhun jonkun kanssa, jota hyvin rakastan. Minä en ole kellekään kertonut, mutta olisin kertonut Dalelle, jollei Holt olisi juossut meidän luoksemme juuri siinä silmänräpäyksessä. Tämä tekee minut onnettomaksi — melkein yhtä paljon kuin jos olisin sen kertonut, sillä mistä tiedän, vaikka kertoisin vielä sata kertaa, kun niin pian unhotan. Minä pelkään rakastaa ketään hyvin paljon ja puhua heidän kanssaan kahdenkesken. Minä en koskaan ennen ole pelännyt sellaista, ennenkuin tänään. Et usko kuinka olen onneton. Ja sitten se asia, joka saattoi minun yrittämään kertoa salaisuutta oli tuon pojan epäystävällinen käytös minua kohtaan ja ilo siitä että minua alennettiin luokalla tänä aamuna, kun olen huonosti osannut tällä viikolla. Minunhan olisi sittenkin pitänyt erityisesti varoa, ja olla ystävällinen häntä kohtaan, sillä kaikkihan oli vaan tapaturmasta, eikä sille mitään voi. Kaikki on käynyt

huonosti tänään ja minä tunnen itseni niin onnettomaksi, ja tuntuu niinkuin en koskaan enää tulisi varmaksi missään, ja senvuoksi minä kirjoitan sinulle. Sinä sanoit toivovasi etten minä lannistu. Nyt näet että niin on käynyt ja senvuoksi on ensi tehtäväni kertoa se sinulle. — Uskollinen poikasi

Hugh Proctor.»

»J. K. John on auttanut minua hyvin ystävällisesti luvuissani, aina tähän viikkoon asti (nämä sanat rivin väliin kirjoitettuna) kun hänellä on ollut hyvin kiire.

Jos vastaat tähän, ole hyvä ja kirjoita päälle: »yksityistä», niin silloin ei kukaan lue sitä. Mutta sinulla on aina paljon tehtävää, niin etten minä uskalla oikein odottaa vastausta.»

Kun kirje oli valmis ja suljettu, oli Hugh koko joukon keveämmällä mielellä mutta silti ei vielä oikein iloinen. Hän oli avannut sydämensä parhaalle ystävälleen maailmassa, mutta silti hän tunsii olevansa hyvin masentunut nykyisyyden vuoksi ja huolekas tulevaisuudestaan. Silloin hän muisti että hän voi etsiä lohdutusta vieläkin paremmalta ystävältä, ja että Hän, joka on lähettänyt hänelle tämän koetuksen, tahtoo ja voi antaa voimaa sitä kunnialla kärsivällisesti kantamaan. Tätä ajatellessaan huomasi hän että pojat tulivat kotiin, ja siitä syystä hän pujahti pienen ovensa kautta puutarhaan, jossa hän tiesi saavansa olla häiritsemättä parhaan ystävänsä kanssa. Hän viipyi siellä kunnes illalliskello soi, ja palasi iloa ilmaisevin kasvoin. Illallisen aikana hän oli yhtä iloinen kuin muutkin, ja ryhdyttyään taas lukemaan huomasi että oppiminen oli tavallista helpompaa. Syynä siihen oli

se että päivän taistelut olivat terästäneet hänen mielensä. John kuulusteli hänen läksyjänsä, johon työhön hän tänä iltana sanoi joutavansa, ja Hugh osasi ne hyvin. Maata mennessä tuli jo mieleensä useita hauskoja ajatuksia. Hän oli säilyttänyt salaisuutensa, vaikka siitä ei tullut hänelle ansiota, huomenna oli sunnuntai, ehkä tuollainen kirkas, suloinen toukokuun sunnuntai, maanantain lukutehtävät olivat jo suoritettut ja viikon varrella ehkä tulisi kirje äidiltä.

Rouva Proctor puuhaili parhaillaan maanantai-aamuna kiireissä tehtävissä, kun sai Hughin kirjeen. Kuitenkin sai hän aikaa vastataksseen siihen seuraavassa postissa. Kun hänen kirjeensä annettiin Hughille avaamatta, kun sen yläreunassa oli sana »yksityistä», hänestä äiti oli paras koko maailmassa, kun niin pian vastasi hänelle ja siten täytti hänen toivomuksensa. Kirje kuului näin:

»Rakas Hugh, —

Ei sinun kirjeessäsi ollut mitään, joka minua olisi kummastuttanut, sillä minä uskon että jos sydämemme ajatukset tunnettaisiin, niin huomattaisiin että usein olemme pelastetut tekemästä väärin aivan niinkuin sanotaan, sattumuksen kautta. Parhaimmat ihmiset tunnustavat tämän itsestään, sekä Jumalalle että muille ihmisille. Vaikka sinä olitkin hyvin onneton lauvantaina, olen iloinen että tuollaista tapahtuu, sillä ne tekevät sinut viisaammaksi ja varovaisemmaksi tulevaisuuden varalta. Kerroit ettet koskaan ennen pelännyt ilmoittavasi salaisuuksia. Nyt tiedät vaaran ja sillä olet paljon voittanut. Luulen ettet koskaan tapaa tuota poikaa, ken hän lieneekin, ilman että olet varuillasi. Kuitenkin unhoitamme helposti velvelli-

suutemme, ja minä sinun sijassasi varustaisin itseni kaiken mahdollisuuden varalta, jottet joutuisi tuollaiseen vaaraan, josta pelastuit — oikein pelottaa ajatella, niin viime hetkessä. Minä sinun sijassasi pyytäisin jokaista ystävääsi, jonka saat koko kouluajallasi ja mahdollisesti jälkeensä, etteivät koskaan kysyisi mitään tuosta onnettomuudesta, ei ainakaan kuinka se tapahtui. Toinen keino on että aina kirjoitat minulle niinkuin nytkin, sillä tiedäthän että minä aina ilolla autan sinua säilyttämään salaisuutesi.

Mutta rakas poikani, minä voin tehdä sangen vähän siihen verraten, minkä paras ystäväsi voi tehdä. Hän voi auttaa sinua odottamatta sinun pyyntöäsi — ja juuri silloin kun olet kiusattu. Hän lähettää tuollaiset sattumat, niinkuin me niitä nimitämme, jonka kautta sinä pelastuit. Oletko kiittänyt häntä siitä? Ja etkö tahdo uskoa itsesi hänelle, sensijaan että luulit itse olevasi varma, jonka nyt olet huomannut vääräksi? Jos hänen apuansa anot, silloin et masennu. Jos luotat omiin päätöksiisi, silloin en odota mitään ja silloin voi paras ystäväsi muuttua pahimmaksi viholliseksesi, saattamalla sinut oman itsesi voitettavaksi. Mutta minä uskon että sinä olet etsinytkin tätä ystävää, ja että olit sunnuntaina iloisempi ja onnellisempi.

Siskosi eivät tiedä, että kirjoitan, koska pidän kirjettäsi salaisuutena kaikille muille paitsi isälle, joka lähettää rakkaat terveisensä. Ei sinun tarvitse tätä myöskään näyttää Johnille, mutta voit sanoa hänelle meidän terveisemme. Siskot lukevat päiviä kesälomaan asti, niin myöskin muutamat vanhemmat perheenjäsenet tekevät. Harry huutaa sinua puutarhasta joka päivä ja luulee että joka huuto tuo lähemmäksi

sen iloisen päivän, jolloin John ja sinä tulette kotiin. —
 Rakastava äitisi Jane Proctor.»

Hugh oli luonnollisesti iloinen tästä kirjeestä ja muustakin: että hän oli tehnyt juuri sen, jota äiti neuvoi. Hän oli pyytänyt ettei Dale enää häntä tuolla asialla kiusaisi, hän oli avannut sydämensä äidillensä ja saanut häneltä apua, ja hän oli etsinyt parempaa apua ja korkeampaa lohdutusta. Oli niin ihanaa saada tällainen kirje, saada ymmärtämystä ja johtoa, niin että hän päätti kertoa äidille kaikki asiansa niin kauan kuin elää. Kun hän lupa-ajan kuluessa sanoi sen äidilleen, tämä hymyili ja sanoi että hän tarkoitti varmaan niinkauan kuin äiti elää, sillä Hugh varmaan eläisi kauan hänen jälkeensä. Hugh ei voinut sitä kieltää, mutta hän ei pitänyt sellaisesta ajatuksesta, vaan aina karkotti sen luotansa, vaikka tiesi, kuten äiti sanoi, että se on raukkamaista, ja että parhaimmat ihmiset aina muistavat että ystäväin täytyy vähäksi ajaksi erota, ennenkuin voivat ijäti olla yhdessä.

XIV L u k u.

YSTÄVYYDEN APU.

Hugh ei koskaan kuullut sanaakaan yhtävähän kuin kukaan muukaan, Lambin velasta. Velanantaja itse ei siitä maininnut, koska hän piti niin pahana tuota puhetta että hän olisi rahanahne, mutta hän tiesi että Lambin taskuihin aina vähäväliä tuli rahaa, sillä hä-

nen nähtiin tuon tuostakin syövän makeisia nurkissa ja huvipaikoissa, vaikka jokainen tiesi ettei kukaan tovereista eikä lähiseudun kauppiaista hänelle enää mitään velaksi uskonut. Ihmeellistä oli että niin paljon voi shillingistä välittää, että rupeaa näkemään vaivaa salaamisissa ja alituisesti välttämällä Hughia, sensijaan että olisi maksanut velkansa ja päässyt siitä. Kun Lamb usein siten herkutteli, kysyi Firth, joko Hugh on saanut omansa, johon tämä nauroi ja silloin Firth ymmärsi että hän on saanut jotain parempaa: on tottunut voittamaan tuon mielipahan ja voi kestää sen, että on ihmisiä, jotka ovat niin onnettomia etteivät ymmärrä tai tahdo oikeutta harjoittaa.

Yhdessä suhteessa Lamb sentään sai Hughin mielen levottomaksi. Hän nimittäin usein kehui, kuinka hän Indiassa tulee mahtavaksi mieheksi, joka ratsastaa elefantilla, monen palvelijan ympäröimänä, ja kuluttaa aamupäivänsä jahdissa ja iltapäivänsä juhlapäivällisissä ja tanssiaisissa. Hugh ei välittänyt palvelijoista, urheilusta tai huvituksista, eikä hän voinut ymmärtää, miksi joku lähtee maapallon poikki tuolaisia asioita varten. Mutta se häntä harmitti että laiska ja tietämätön poika saisi viettää elämänsä vuoristossa ja kuuman ilmanalan ihanassa luonnossa, nähdä luolakirkkoja, vesisäiliöitä, kohisevia virtoja, alkuasukkaita ja heidän elintapojaan, joista kaikista hänen mielikuvituksensa oli täysi. Ja hänen piti jäädä kotiin, eikä saisi nähdä mitään Lontoon ulkopuolella koko elämänsä aikana! Häntä ei harmittanut se että Holt palaa Indiaan, sillä Holt oli ahkera ja edistyvä poika ja hänellä oli siellä isä jota hän hyvin rakasti, mutta Lambin puheet häntä aina niin suututtivat, että hän oli itkeä.

»Luuletko,» sanoi hän Holtille, »että kaikki tuo on totta?»

»Kyllä hän Indiaan taitaa päästä. Hänen isänsä haluaa saada hänet sinne. Mutta luulen ettei hänen ole siellä niin hyvä olla kuin luulee. Sen tiedän ainakin, että isäni täytyy tehdä kovasti työtä, enemmän kuin Lamb koskaan tulee tekemään.»

»Minä toivoisin pääseväni sinne ja saavani tehdä työtä, ja minä lähettäisin hänelle kaikki rahat jotka yli jäisivät, että hän Lontoossa saisi käydä päivällisillä ja tanssiaisissa, ja minä saisin nähdä hindulaiset ja luolatempelin.»

»Lamb erehtyy myös siinä, — että luulee siellä rahaa viljalti olevan helposti saatavissa», sanoi Holt. »En luule että kukaan siellä on niin rikas kuin hän uskottelee, eipä vaikka kuinka ankarasti työskentelisivät. Isäni ei ole rikas, yhtävähän kuin monet hänen ystävistään, vaikka he tekevät ankaraa työtä. Siispä olen varma siitä, että tuollainen laiska vetelys kun Lamb ei ansaitse suuriakaan rikkauksia, ja jos hän jotain täältä saa, ei hän sinne lähde sitä viemään ja kuumuudesta kärsimään.»

»Minä en kuumuudesta välitä, jos pääsen Indiaan», jatkoi Hugh. »Sinun pitää minulle kirjoittaa kaikki, mitä saat tietää Indiasta. Kerro minulle niin paljon kuin voit kaikista, alkuasukkaista ja Juggernautin vaunusta.»

»Kyllä minä sen teen, jos sinä haluat. Mutta minä pelkään että sinä vaan yhä enemmän sitten rupeat sinne ikävöimään — aivan kuin lukiessasi matkakertomuksia. Minä kuitenkin toivoisin että sinä voisit lähteä minun kanssani, aivan kuin minäkin sinun kanssasi lupa-ajaksi lähdän.»

Holt oli saanut todella luvan lähteä Lontooseen lupa-ajaksi. Hän ei vitkastellut myöntäessään, että Hughin esimerkki oli hänelle antanut rohkeutta ja päättäväisyyttä, jota häneltä puuttui Croftoniin tullessaan, sillä hän oli, kuten useat Indiassa ovat, hemmoiteltu ja veltto. Hugh huomasi sen ja nyt he olivat vähitellen tulemassa tosi ystäviksi ja sitä pikemmin kun Holt oli samalla nöyrä, eikä pahastunut vaikka Hugh piti Dalesta vielä enemmän. Holt tyytyi siihen, että sai täyttää Dalen sijan tämän poissa ollessa, ja tämä tapahtui kesälomalla, kun hän oli Proctorien kanssa.

Hugh oli niin iloinen siitä että sai oman ikäisensä toverin ja niin halukas näyttämään hänelle kaikkia Lontoon nähtävyyksiä, että hän unhotti kaikki entiset erimielisyydet, joita heillä oli ollut. Hugh oikein tuli liikutetuksi nähdessään kuinka Holt otti osaa jokaiseen pikku vastoinkäymiseen, eikä Agnes useimmin ollut punastunut tai tarkkaavaisemmin auttanut häntä kuin Holt teki. Hugh taas puolestaan kertoi ettei pidä välittää siellä kotona, jos myymälän poika katselee Hughin ontumista tai pikku Harry koettaa ontua samalla tavalla. Holt oli ensimmäinen huomamaan, että Hugh mielellään halusi toimittaa pikku asioita huoneessa tai lähinaapurissa, ja hän huomautti perheen muita jäseniä tästä, vaikka he eivät tahtoneet ensin ymmärtää tai uskoa sitä. Kun he nyt huomasivat, että Hugh, joka ennen antoi siskojen palvella itseään ja oli hyvin haluton lähtemään kirjansa luota, vieläpä äidinkin pyynnöstä, nyt kulki portaita ylös ja alas jokaista palvelukseen ja koetti olla enemmän riippumaton muista kuin kukaan muu, he rupesivat ajattelemaan, että Holt tuntee Hughin luon-

teen ja mielen parhaiten ja he rupesivat rakastamaan ja kunnioittamaan häntä senmukaan.

Vielä toisen osotuksen ystävydestään antoi Holt, paljon vaikeamman, ja sillä hän osotti että oli todella oppinut rohkeutta ja mielenlujuutta Hughilta tai joltain toiselta. Hän huomasi että ystävänsä rupeaa, kuten useat raajarikot käyttämään kärsimyksiään hyödykseen, saadakseen etuja itselleen, tai kaunistellakseen virheitään. Kun Holt ei voinut olla näkemättä sitä, hän suoraan sanoi ystäväilleen siitä. Ei kukaan muu kuin rouva Proctor olisi voinut puhua totuutta sellaisissa tapauksessa, ja kun ei äiti ollut saapuvilla, Hugh olisi voinut tehdä itsekkäitä tekoja estämättä, jollei Holt olisi ollut läsnä. Isä sääli häntä niin, että laski leikkiä Hughin vioista, nuhtelematta häntä niistä. John tuumi että hän saa Croftonissa kylliksi kärsiä, niin että jokainen antakoon hänen lupa-aikana olla rauhassa. Sisaret myöskin koettivat ilahuttaa häntä kaikella, niin että hänen olisi ollut paljon vaikeampi kuin ennen selviytyä vioistaan palattuaan Croftoniin, jollei Holtia olisi ollut.

»Aijotko todella ja vakavasti olla lannistumatta ja huonolle tielle joutumatta, Hugh?» kysyi Holt.

»Kyllä, tietysti.»

»No, koeta sitten olla suuttumatta.»

»En minä suutu.»

»Minä tiedän, että sinä sanot olevasi silloin masennuksissa. En minä varmaan tiedä, mutta eikö olisi miehuullisempaa voittaa mielen-masennuksensa?»

Hugh mutisi jotain siitä että onpa se sopivaa puhetta asioista, joita ei tiedä.

»Totta on, että minä varmaankaan en voi koskaan

tulla yhtä miehuulliseksi kuin sinä. Mutta minä tahdoisin nähdä, että sinä olisit todella miehuullinen.»

»Kylläpä sinun sopii nuhdella minua kun minä toimitin sinulle nuo kauniit kirjat »Matkoja ja retkiä». Kuinka minä voin noita kirjoja katsella — ja — —»

Hugh ei voinut jatkaa, vaan käänsi päänsä pois.

»Minuako varten sinä toit ne?» huudahti Holt säikähtyneenä. »Minä olen hyvin pahoillani, mutta minä vien ne heti rouva Proctorille, ja pyydän häntä kätkemään ne siksi kunnes palaamme Croftoniin.»

»Ei, älä tee sitä. Minä haluan katsella niitä, sanoi Hugh, huomaten ettei hän yksin Holtin vuoksi ole niitä alas noutanut. Mutta Holt otti hänen sanoistaan kiinni ja vei ne pois, saaden hänet vakuutetuksi että parasta on jättää sellaiset kirjat, jotka tuntee melkein ulkoa, ja jossa jokainen täplä, repeämä ja taitunut nurkka muistuttaa vanhoista unelmista vieraismaissa matkustamisesta. Holt ei koskaan ruvennut puhumaan Hughin onnettomuudesta Susannan tai rohtolanapulaisen kanssa, eikä sallinut Hughin valita parasta paikkaa kerran heidän konsertissa käydessään, tai olla johtavana kotileikeissä pöydän ympärillä tai pihalla. Kun Hugh oli tyynellä mielellä, hän tunsikin kiitollisuutta Holtia kohtaan ja joskus hän sen sanoi tälle.

»Minä pidän sinua Hughin todellisena ystävänä», sanoi rouva Proctor eräänä päivänä Holtille, heidän ollessaan kolmin työhuoneessa. »Minä olen peläten nähnyt, että pojallani on vain lyhyeltä uskallusta — kestäen kärsimyksiä ja tuskaa sen aikaa kuin kaikki häntä säälivät ja olivat valmiit häntä kiittämään ja sitten masentuen kun seuraa pitempiaikaisia koettelemuksia jälestäpäin. Kun muut ihmiset hänet jättä-

vät, niin sinä vielä muistutat häntä, että ei lankeisi ja masentuisi.»

»Eikö olisi sääli, rouva», sanoi Holt vakavana, »että hän nyt lankeisi, kun hän kesti kaikki niin hyvin alussa, ja auttoi minuakin niin, että ilman sitä apua tuskin olisin mihinkään päässyt? Hän neuvoi minua kirjoittamaan johtajalle ja sai siten velkani maksetuksi, ja monta monituista kertaa, siitä olen varma, hänen esimerkkinsä ja tuo hänen salaisuutensa antoi minulle uutta mieltä. Vahinko olisi, että hän lankeaisi senvuoksi ettei kukaan hänelle siitä huomautta. Hän voisi helposti luulla että hän kesti kaiken hyvin, niinkauan kuin hän puhui jalastaan, ja laskien leikkiä ontumisestaan, ja kuitenkin menettää mielenmalttinsa toisella tavalla.»

»Sinä puhut aivan totta!» huudahti Hugh. »Minä olin juuri kysymäisilläni olenko ollut suutuksissa tai oikullinen ontuvaisuuteni vuoksi, mutta nyt minä ymmärrän että olen ollut toisella tavalla ja toisten asiain vuoksi, siitä syystä että joskus olen siihen väsynyt.»

»Helppo on sinulle huomauttaa», sanoi Holt, »ja me olemme kaikki iloiset, jos sinä pysyt miehuullisena loppuun asti.»

»Minä tahdon!» huudahti Hugh.

»Muistuta sinä vaan ahkerasti minua.»

»Ja sinä myöskin kehityt yhä enemmän ja enemmän miehuulliseksi», sanoi rouva Proctor Holtille.

Holt huokasi, sillä hän luuli että kuluu pitkä aika ennenkun hän oppii olemaan miehuullinen. Toiset ihmiset olivat sitä mieltä, että hän kehittyi hyvin nopeasti siinä suhteessa.

XV L u k u.

LOPPU.

Kuta enemmän pojat yhdessä olivat, sitä enemmän he alkoivat toivoa, että he saisivat elämänsä yhdessä vaeltaa, tai ei ainakaan olla erossa maapallon molemmin puolin. Juuri ennen joululupaa saapui uutisia, jotka hämmästyttivät poikia siinä määrin että he tuskin voivat sanaa vaihtaa. He tunsivat sydämessään halua puhua kaikkien ihmisajatusten johtajalle, ennen kuin keskenään siitä iloitsivat. Kun he asiaa ajattelivat, huomasivat he että se oli tapahtunut kylläkin luonnollisesti, mutta se niin tarkoin tyydytti hartaimmatkin toiveet, että jos joku ihme olisi tapahtunut heidän silmiensä edessä, ei se olisi heihin enemmän koskenut.

Holtin isä kirjoitti herra Proctorille, joka sai kirjeen johtaja Tooken kautta, ja johtajan neuvoa kysyttiin asiassa ja pyydettiin kertomaan molemmille pojille sekä Johnille siitä. Nämä kolme kutsuttiin senvuoksi eräänä päivänä johtaja Tooken työhuoneeseen, kuulemaan uutisia.

Kirjeet koskivat Hughia. Herra Holt ilmoitti, että hänen pojallaan oli aikomus elää parhaimman ikänsä Indiassa, kuten isänsäkin, että hänen oma kokemukseensa oli saattanut häntä huolehtimaan siitä, että poikansa saisi hyviä tovereita, joita hän kunnioittaisi ja rakastaisi, ja että hän on päättänyt koettaa saada, mikäli mahdollista, poikansa mukaan sellaisen tai sellaisia. Hän on kuullut että Croftonissa on eräs poika, joka aikoo Indiaan lähteä —

»Se on Lamb», kuiskasivat pojat toisilleen.

— Mutta että hän ei tahtonut että mitään ystävyttä syntyisi hänen poikansa ja tuon nuoren miehen välillä.

»Ei todellakaan», mutisi Holt.

Mutta siellä on toinen poika, jatkoi herra Holt kirjeessään, joka on hänen poikansa ystävä, ja josta hän on saanut hyviä tietoja ja jonka nuoruus lupaa kunnollista miehuutta.

Pojat punastuivat ja Hugh tirkisteli hartaasti mattoon.

Tuolla pojalla on epäilemättä hyvä halu matkustukseen ja seikkailuihin, ja kun hän rampana ollen ei pysty sotilaaksi eikä merimieheksi, ehkä hän sopisi muuhun virkaan Indiassa. Jos herra Tooke voisi antaa sellaisia tietoja hänen terveydestään, työkyvystään ja kelpoisuudestaan, että hän kelpaisi virkaan siellä, ja jos hänen vanhempansa suostuvat siihen, niin herra Holt tahtoi järjestää poikien kasvatukseen siihen suuntaan, että he voisivat yhdessä palvella Indiassa. Sitteen seurasi tietoja, miten asiat ajottaisiin järjestää.

»No Proctor», sanoi johtaja hämmästyneelle Hughille, »mietippä nyt, mitä sinä tähän sanot. Vanhempi suostuvat, jos sinä haluat. »Mutta jos», lisäsi hän ystävällisesti hymyillen, »sinä luulet tulevasi onnettomaksi mennessäsi Indiaan, ei kukaan sinua pakota siihen.»

»Oi herra», sanoi Hugh, »minä tahdon tehdä työtä hyvin kovasti, niin kovasti kuin jaksan, jos saan mennä.»

»Hyvä, sinähän saat lähteä, jos tahdot työskennellä. Sinä voit asiata rauhassa miettiä, tai tuumia sitä veljesi ja Holtin kanssa, ja huomenna menette enonne luokse päivälliselle, jossa isänne tulee tapaa-

maan teitä. Yhdessä hänen kanssaan päätätte siitä ja kirjoitatte herra Holtille ensi laivan mukana.»

»Entä Te», kysyi John levottomana — »herra Holt pyytää Teidän mielipidettänne.»

»Minun mielestäni veljesi voi tulla miksi hän vaan haluaa. Hän tarvitsee jotain kehotusta harjoittaakseen opinnoitaan vähän tarmokkaammin kuin tähän asti.»

»Minä tahdon tehdä, herra, minä koetan parhaani!» huudahti Hugh.

»Sen uskon kyllä. Ja tämä tuuma on, jos mikään sellainen kehoitus. Sinä olet yleensä miehuullinen poika, ja sellaiset eivät ole kiittämättömiä, ei Jumalalle eikä ihmisille, ja se olisi kiittämättömyyttä, jos et tekisi mitä ikänä voit, kun olet saanut sellaisen aseman, joka täyttää hartaimmat toiveesi.»

Hugh ei voinut sanoa mitään. Hän kumarsi syvään, ja läksi suoraan työpöytänsä ääreen. Ensi tulokseksi kiitollisuudestaan hän opetteli luettavansa perinpohjin sinä iltana, vaikka hän olisi myöskin tahtonut haaveilla uusista toiveistaan.

Hughilla ja hänen isällään ei ollut vaikeata ratkaista, mitä he kirjoittaisivat herra Holt'ille ja hyvin iloisia olivat he molemmat kun asia oli selvä. Kun Hugh oli muutaman päivän saanut aikaa ajatella, rupesi hän katsomaan iloisin silmin viimeistä onnettomuuttansa eikä malttanut olla sanomatta Tookelle eräänä päivänä:

»Minä en koskaan olisi tullut Indiaan menemään jollen olisi menettänyt jalkaani. Ja minä luulen että se kannattaa sellaisen.»

»Sanotko sen todella, vaan sen vuoksi vaan, että —«

»Aivan todella.» Ja hän jatkoi selittelyjään sel-
laisella vakavuudella että Tooke tuli vakuutetuksi
siitä, että hän tarkoitti totta, vaikka hän tiesi että Hugh
pettyisi saatuaan kokea Indiassa oloa. Mutta sitten-
kin johtaja Tooke sanoi että hyvin tärkeä ehto siirto-
maissa menestymiselle oli kova halu lähteä sinne. Ja
niin Tooke sai lohdutusta jo kohta vuoden kestäneelle
surullensa.

Hugh täytti lupauksensa työskennellä ahke-
rasti. Sekä Croftonissa että India-Collegessa, jossa
hän päätti opintonsa, hän opiskeli hyvin ja menestyk-
sellä ja sitten hän läksi keveällä sydämellä ja ainoas-
taan yksi huoli mielessään. Erotessaan omaisistaan
hän tunsu surua mutta erittäinkin Agneksen viimeistä
äänen sointua hän tuskin saattoi unhottaa. Nyt oli
hän siis menossa toivomaansa päämäärään ja Holt ys-
tävänsä mukanaan. Jällelle jäi vaan hyvää toivovia
ystäviä. Hänen salaisuutensa, jota hän tuskin muisti,
oli hänen omanaan vielä. Luottavalla mielellä hän
voi mennä hyvin valmistuneena velvollisuuttaan täyt-
tämään.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN kustannuksella on ilmestynyt:

Alice Gray, DRAYTONIN OPPILAAT.

Sarja kertomuksia, jotka valaisevat Jeesuksen vuorisaarnan johdantolauseita. Suomensi T—i. Kusakin kirjassa noin 100 s. 8:o.

- I. **Lauri Bronsonin voitto** eli »Autuaat ovat hengellisesti vaivaiset, sillä heidän on taivaan valtakunta».
 - II. **Kriston pojanpoika** eli »Autuaat ovat murheelliset, sillä he saavat lohdutuksen».
 - III. **Allan Haywood** eli »Autuaita ovat sävyisät, sillä he saavat periä maan».
 - IV. **Aarne Austin'in timantti** eli »Autuaita ovat vanhurskautta isoovaiset ja janoovaiset, sillä he tulevat ravituiksi».
 - V. **Kotkakallio** eli »Autuaita ovat laupiaat, sillä he saavat laupeuden».
 - VI. **Uskollinen lipunkantaja** eli »Autuaita olette kun solvaavat ja vainoovat teitä ja valhetellen puhuvat kaikkea paha teitä vastaan minun tähteni».
- Jokainen kirja on erikseen myytävänä, hinta sid. 85 p. Pahvikossa on koko sarjan hinta 5 mk. 10 p.

»Jos anglosaksien etevimmästä nuorisokirjallisuudesta mainitsemme Alcottin kirjan »Plumfieldin poikakoulu» ja Alice Grayn taiteellisesti suuriarvoiset, mieleenpainuvat kertomukset »Lauri Bronsonin voitto», »Allan Haywood» y. m., niin olemme luetelleet joitakuita raittiin nuoruuden-ymmärryksen ja terveen ihanteellisuuden huomattavimpia edustajia tällä kirjallisuusalailla.»

(Finsk Tidskr.: Aleksander Boldt.)

HINTA 2: 25.